

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ALDATILMA ALGILARININ
İNCELENMESİ: REDDEDİLME DUYARLILIĞI VE ŞEMA BAŞA
ÇIKMA BİÇİMLERİNİN ROLÜ

Fatma SEVİM
(Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul, 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ALDATILMA ALGILARININ
İNCELENMESİ: REDDEDİLME DUYARLILIĞI VE ŞEMA BAŞA
ÇIKMA BİÇİMLERİNİN ROLÜ

INVESTIGATION OF UNIVERSITY STUDENTS' PERCEPTION OF INFIDELITY:
THE ROLE OF REJECTION SENSITIVITY AND SCHEMA COPING STYLES

Fatma SEVİM
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Doç. Dr. Müge AKBAĞ

İstanbul, 2024

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2024

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

27/05/2024

Fatma SEVİM

ONAY

Fatma SEVİM tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinin Aldatılma Algılarının İncelenmesi: Reddedilme Duyarlılığı ve Şema Başa Çıkma Biçimlerinin Rolü” konulu bu çalışma, 10/06/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda aşağıdaki jüri üyeleri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ DANIŞMANI **Doç. Dr. Müge AKBAĞ**

JURİ ÜYESİ **Prof. Dr. Seval ERDEN ÇINAR**

JURİ ÜYESİ **Prof. Dr. Ferzan CURUN**

ÖZGEÇMİŞ

2015	Finike Anadolu Lisesi
2020	Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalından mezun olma
2021-	Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programına giriş
2023-2024	İstanbul Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Psikoloji Bölümü Araştırma Görevliliği
2024-	Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Araştırma Görevliliği

ÖNSÖZ

Süreç boyunca kıymetli bilgi birikimi ve tecrübelerini benimle paylaşarak desteğini esirgemeyen ve tezimin her aşamasıyla yakından ilgilenen değerli tez danışmanım Doç. Dr. Müge AKBAĞ'a içtenlikle teşekkür ediyorum. Ayrıca savunma jürisinde yer alan ve geri bildirimleriyle çalışmama önemli katkılar sunan Prof. Dr. Seval ERDEN ÇINAR ve Prof. Dr. Ferzan CURUN hocalarıma teşekkür ederim.

Varlıklarıyla her zaman hayatımı güzelleştiren, maddi ve manevi desteklerini sunan, tükendiğim tüm anlarda beni cesaretlendiren bu yolu birlikte yürüdüğümüz sevgili arkadaşlarım Zehra ÇALIŞKAN ve Aynur ERGİN'e teşekkür ederim. İş hayatının tüm zorluklarını güzelleştiren ve süreç boyunca her daim yanımda olan değerli arkadaşlarım Gizem BAKİ KAŞIKÇI'ya, Havvanur AKYOL'a ve Bilge ŞAHİN'e de teşekkürlerimi bir borç bilirim. İyi ki varsınız.

Bu hayattaki en büyük gücüm olan, şefkati ve merhametiyle her zaman kalbimi ısıtan ve bütün karanlık yolları aydınlatan biricik annem Emel SEVİM'e ve evladı olmaktan gurur duyduğum, yokluğunda bile bana verdiği güveni hep hissettiğim biricik babam Adem SEVİM'e teşekkür ederim. Hayatım boyunca beni koruyup kollayan ve her zaman sevgisini sunan canım ailemin hepsine çok teşekkür ederim.

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkide şema başa çıkma biçimlerinin (*aşırı telafi, teslim ve kaçınma*) aracı rolünün incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu 18-29 yaş arasındaki 305 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların 216'sı (%70,8) kadın, 89'u (%29,2) erkektir.

Araştırmanın veri toplama aşamasında; Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Şema Başa Çıkma Biçimleri Ölçeği, Aldatılma Algısı Ölçeği ve katılımcıların demografik bilgilerini elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısı arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi, şema başa çıkma biçimlerinin aracılık etkisinin incelenmesi için Yapısal Eşitlik Modellemesi'nden yararlanılmıştır. Reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısının bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere ikili grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplar t-testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) tekniği kullanılmıştır.

Araştırmada yapılan korelasyon analizleri sonucunda reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısı arasında anlamlı ilişkilerin olduğu bulunmuştur. Yapısal eşitlik modellemesinden elde edilen bulgular, *şema teslimi* başa çıkma biçiminin reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkide kısmi aracı rolünün olduğunu göstermektedir. Elde edilen bir diğer bulguya göre, reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri (şema aşırı telafisi dışında) ve aldatılma algısının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Katılımcıların, şema başa çıkma biçimleri (şema teslimi dışında) romantik ilişki deneyimine sahip olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterirken; reddedilme duyarlılığı ve aldatılma algısı romantik ilişki deneyimine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermemiştir. Son olarak, aldatılma algısı ve şema başa çıkma biçimlerinin en uzun romantik ilişki süresi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucu elde edilmiştir. Reddedilme duyarlılığının ise ilişki süresi değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bu bulgular, ilgili literatür ışığında tartışılmış ve araştırmacılara ve uygulamacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri, aldatılma algısı, üniversite öğrencileri.

ABSTRACT

The main purpose of this research is to examine the mediating role of schema coping styles (overcompensation, surrender, and avoidance) in the relationship between rejection sensitivity and perception of infidelity among university students. The study group consists of 305 university students aged between 18-29. Of the participants, 216 (70.8%) are female and 89 (29.2%) are male.

During the data collection phase of the research, the Rejection Sensitivity Scale, Schema Coping Styles Scale, Perception of Infidelity Scale, and a Personal Information Form prepared by the researcher to obtain demographic information from the participants were used. Pearson Product-Moment Correlation analysis was used to examine the relationships between rejection sensitivity, schema coping styles, and perception of infidelity, and Structural Equation Modeling through AMOS was used to examine the mediating effect. Additionally, Independent Samples t-Test and One-Way Analysis of Variance (ANOVA) were used for intergroup comparisons.

Based on the correlation analyses conducted in the study, significant relationships were found between rejection sensitivity, schema coping styles, and perception of infidelity. Findings from the structural equation modeling indicate that the schema surrender coping style partially mediates the relationship between rejection sensitivity and perception of infidelity. Another finding suggests that rejection sensitivity, schema coping styles (except for schema overcompensation), and perception of infidelity significantly differ by gender. While participants' schema coping styles (except for schema surrender) significantly differed based on their experience of romantic relationships, rejection sensitivity and perception of infidelity did not significantly differ based on romantic relationship experience. Finally, it was found that perception of infidelity and schema coping styles significantly differ based on the duration of the longest romantic relationship, while rejection sensitivity does not vary with relationship duration. These findings were discussed in light of the relevant literature, and recommendations were made for researchers and practitioners.

Keywords: Rejection sensitivity, schema coping styles, perception of infidelity, university students.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.5. Araştırmanın Varsayımları	8
1.6. Araştırmanın Tanımları ve Kısaltmalar	9
BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	10
2.1. Romantik İlişkilerde Aldatılma Algısı	10
2.1.1. Aldatılmanın Yaygınlığı	12
2.1.2. Aldatılmanın Etkileri	13
2.1.3. İlgili Araştırmalar	15
2.2. Reddedilme Duyarlılığı	17
2.2.1. Reddedilme Duyarlılığının Tanımlanması	17
2.2.2. Reddedilme Duyarlılığının Gelişimi	17
2.2.3. Reddedilme Duyarlılığı ve Romantik İlişkiler	19
2.2.3. İlgili Araştırmalar	21
2.3. Şema Başa Çıkma Biçimleri	23
2.3.1. Şema Terapi	23
2.3.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar	24
2.3.3. Şema Başa Çıkma Biçimlerinin Tanımlanması	27
2.3.3.1. Şema teslimi	28
2.3.3.2. Şema kaçınması	28

2.3.3.3. Şema aşırı telafisi	29
2.3.4. İlgili Araştırmalar	29
BÖLÜM III: YÖNTEM	32
3.1. Araştırma Modeli	32
3.2. Çalışma Grubu	33
3.3. Veri Toplama Araçları	34
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	35
3.3.2. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği.....	35
3.3.3. Şema Başa Çıkma Ölçeği	35
3.3.4. Aldatılma Algısı Ölçeği.....	36
3.4. Verilerin Toplanması	36
3.5. Verilerin Analizi	37
BÖLÜM IV: BULGULAR	39
4.1. Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısı Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular.....	39
4.2. Reddedilme Duyarlılığı ile Aldatılma Algısı Arasındaki İlişkide Şema Başa Çıkma Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Yapısal Eşitlik Modellemesine Ait Bulgular.....	40
4.2.1. Ölçme Modelinin Test Edilmesine İlişkin Bulgular.....	40
4.2.2. Yapısal Modelin Test Edilmesine İlişkin Bulgular	42
4.3. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular.....	46
4.4. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının Romantik İlişki Deneyimine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular	47
4.5. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular	49
4.5.1. Üniversite Öğrencilerinde Aldatılma Algısı ve Aldatılma Algısı Alt	

Boyutlarının En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular	49
4.5.2. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığının En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular	52
4.5.3. Üniversite Öğrencilerinde Şema Başa Çıkma Biçimlerinin En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular	52
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	54
5.1. Sonuçlar ve Tartışma	54
5.1.1. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı ile Aldatılma Algısı Arasındaki İlişkide Şema Başa Çıkma Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması	54
5.1.2. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması	59
5.1.3. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının Romantik İlişki Deneyimi Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması	62
5.1.4. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının İlişki Süresi Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması	64
5.2. Öneriler	66
5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	66
5.2.2. Uygulamacılara Yönelik Öneriler	67
EKLER	87

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.2.1. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları...	33
Tablo 3.2.2. Katılımcıların Yaşlarına Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	34
Tablo 3.2.3. Katılımcıların Romantik İlişki Durumuna Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımları...	34
Tablo 3.2.4. Katılımcıların En Uzun İlişki Sürelerine Göre Dağılımları...	34
Tablo 3.5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Betimsel İstatistik Değerleri...	38
Tablo 4.1. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları...	40
Tablo 4.2.1. Ölçme Modelinin Uyum İyiliği İndeks Değerleri...	43
Tablo 4.2.2. Yapısal Modelin Uyum İyiliği İndeks Değerleri...	45
Tablo 4.3. Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Sınamak Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları...	46
Tablo 4.4. Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının Romantik İlişki Deneyimine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Sınamak Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları	47
Tablo 4.5.1. Aldatılma Algısı Toplam Puanının ve Aldatılma Algısı Alt Boyut Toplam Puanlarının En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları...	50
Tablo 4.5.2. Reddedilme Duyarlılığı Toplam Puanının En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	52
Tablo 4.5.3. Şema Başa Çıkma Biçimleri Puanlarının En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	53

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.2.2. Reddedilme Duyarlılığı Modeli.....	18
Şekil 3.2. Araştırma Modeli... ..	31
Şekil 4.2.1. Ölçme Modeli.....	41
Şekil 4.2.2. Reddedilme Duyarlılığının Aldatılma Algısı Üzerindeki Doğrudan Etkilerini Gösteren Model	42
Şekil 4.2.3. Şema Başa Çıkma Biçimlerinin Aracılık Rolünü Gösteren Model.....	43

BÖLÜM I: GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve araştırmadaki temel kavramlara ait tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Bireyler yaşamları boyunca çevrelerinde var olan kişilerle anlamlı ve kalıcı bir ilişki kurma ihtiyacı duyarlar. Bir bebeğin dünyaya geldiği andan itibaren sahip olduğu temel güdülerinden birisi olarak görülen sevgi ve aidiyet ihtiyacı bireylerin duygu, düşünce ve davranış kalıplarının kaynağını oluşturmaktadır (Baumeister ve Leary, 1995). Maslow (1954) ise, sevgi ve aidiyet ihtiyacının bireylerin kendilerini gerçekleştirebilmeleri için gerekli olduğunu öne sürmüştür. Benzer şekilde Fromm (1964) ilişki ihtiyacının varoluşsal bir ihtiyaç olduğunu belirtmiş ve sağlıklı bir kişilik gelişimi için bireylerin sevmeye ve yakın ilişkiler kurmaya gereksinim duyduklarını vurgulamıştır. Nitekim, bireyler yaşamlarının her döneminde birçok yakın ilişki deneyimlemektedir (Furman ve Buhrmester, 1992; Reis vd., 2000). Temelinde karşılıklı anlayış ve sevginin bulunduğu yakın ilişkiler; ebeveyn ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri, romantik ilişkiler, iş arkadaşlığı ve komşuluk ilişkileri gibi farklı ilişki türlerini kapsamaktadır (Sternberg, 1986; Reis vd., 2000). Kurulan bu yakın ilişkiler sosyal ilişkilerin önemli bir alanını oluşturarak; bireylerin yaşamdan doyum sağlamaları, kendilerini mutlu ve güvende hissetmeleri ve karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmeleri için temel bir kaynak sağlamaktadır (Gizir, 2013; Hamarta, 2004).

Birey ilk yakın ilişkisini bebeklik döneminde birincil bakım vereni ile kurar ve bu ilişki yaşamın ileriki yıllarında diğer insanlarla kuracağı ilişkilerin niteliğini ve insanlardan beklentilerini belirlemede önemli bir rol oynar (Bowbly, 1969). Ergenlik döneminin sonuna doğru ise; yakınlık, tutku ve bağlılıkla karakterize olan romantik ilişkiler ön plana çıkmaya başlar (Bowbly, 1969; Sternberg, 1986). Romantik ilişkiler, her iki bireyin de gönüllü olarak karşılıklı bir duygusal etkileşim içinde olması bakımından yakın ilişkilerin bir türü olarak ele alınmaktadır. Bununla birlikte, bireyler arasındaki kendine has yoğun duygulanım, cinsel ve fiziksel çekim ve sevgi ifadelerinin varlığından dolayı da arkadaşlık gibi diğer yakın ilişki türlerinden ayrılmaktadır (Collins, 2003).

Arnett (2000) “*beliren yetişkinlik*” dönemini, bireyin yetişkin sorumluluklarını üstlenmeden önce yaşamdaki yeni olasılıkları değerlendirdiği ve kimliğini keşfetmeye çalıştığı bir geçiş süreci olarak ifade eder. Beliren yetişkinlik döneminin genel olarak 18-29,

ortalama olarak ise 18-25 yaş aralığına denk geldiği (Arnett, 2000) ve bu yaş aralığındaki bireylerin büyük çoğunluğunun üniversite öğrencisi olduğu belirtilmektedir (Arnett, 2019). Benzer şekilde, Türkiye’de yapılan çalışmalarda da (Atak, 2005; Atak vd., 2016; Doğan-Ateş vd., 2007; Doğan ve Cebioğlu, 2011; Kurt ve Uçanok, 2019; Morsünbül, 2013; Parmaksız, 2008) beliren yetişkinlik döneminin ülkemizde 18-30 yaş aralığında deneyimlendiği görülmektedir (Eroğlu ve Gündoğdu, 2021). Bulunduğu yaş aralığı itibariyle üniversite yıllarını kapsayan beliren yetişkinlik dönemi aile ve evden ayrılma, yeni bir akademik ve sosyal ortama uyum sağlama, bağımsızlığa yönelik adımlar atma, iş olanaklarını araştırma, arkadaşlık ve romantik ilişkilerini sorgulama ve kimlik gelişimini tamamlama gibi birçok gelişimsel görevi beraberinde getirmektedir (Arnett, 2000, 2004). Bu dönemdeki bireyler için sağlıklı bir kimlik geliştirmenin ve değerlerini, inançlarını ve üretkenliğini keşfetmenin en temel yolu ise romantik bir ilişkiyi başlatmak ve sürdürebilmektir (Arnett, 2000; Fincham ve Cui, 2011). Beliren yetişkinler, romantik ilişki deneyimleri yoluyla nasıl bir partnerle olmak istediklerine veya istemediklerine karar verirler, kendi özelliklerine dair farkındalık kazanırlar ve yaşama dair beklentilerini şekillendirirler (Arnett, 2000; 2004; Fincham ve Cui, 2011). Furman’a (2002) göre beliren yetişkinliğe denk gelen üniversite döneminde kurulan romantik ilişkiler bireylerin kişilik, sosyal ve cinsel gelişimlerini etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerinin niteliğini ve eş seçimini belirlemesi yönüyle de büyük bir önem arz etmektedir.

Erikson’ın (1968) her evresinde belli bir kriz durumuna işaret ettiği “Psikososyal Gelişim Kuramı”na göre ise üniversite yılları, “yakınlığa karşı yalıtılmışlık (izolasyon) evresi”ne denk gelmektedir. Erikson (1968), bu evredeki kriz durumunun sağlıklı bir şekilde çözülebilmesi için gençlerin karşı cinsle gerçek ve derin yakın ilişkiler kurmalarının öneminden söz etmiştir. Yakın ilişkiler kurabilen bireyler, yalıtılmışlık duygusuna kapılmadan, kendilerine has bir kimlik geliştirerek bir sonraki gelişim dönemine hazır hale gelirler. Bu evredeki yaklaşma girişimlerinin başarısız olması ise genç yetişkinlerde yalıtılmışlık duygusuna sebep olmaktadır (Morris, 2002; Plotnik, 2009).

Ergenlik döneminden itibaren sağlıklı romantik ilişkilerin sağladığı sosyal destek (Connolly ve Konarski, 1994), özgüven (Larson, 1988), sosyal ve duygusal uyumun kolaylaşması (Carlson ve Rose, 2007) gibi olumlu deneyimlerin, bireylerin psikolojik iyi oluşları (Antonucci vd., 2001; Cassidy ve Shaver, 1999; Proulx vd., 2007), fiziksel iyi

oluşları (Robles, 2014), yaşam kaliteleri (Khaleque, 2014) ve yaşam doyumları (Pateraki ve Roussi, 2013) üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu yönündeki görüş, araştırmacılar tarafından sıklıkla vurgulanmaktadır. Ancak bu olumlu etkiler romantik ilişkilerde her zaman görülmemekte ve romantik ilişkide deneyimlenen olumsuz yaşantıların sonucunda bireyler derin duygusal acılar da yaşayabilmektedir (Atak ve Taştan, 2012; Gable ve Impett, 2012). Nitekim Benton ve arkadaşları (2003), öğrencilerin üniversitelerin danışma merkezlerine sıklıkla ilişki konularında profesyonel yardım alma talebi ile ulaştığını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Topkaya ve Meydan (2013) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin en fazla duygusal (%26.3) ve romantik (%19) sorunlar yaşadığı sonucuna varılmıştır. Bu sorunlardan birisi de aldatma/aldatılma'dır.

Aldatma, hem aldatılan (Shackelford vd., 2000) hem de aldatan kişinin (Hall ve Fincham, 2009) romantik ve kişilerarası ilişkilerinde derin duygusal hasarlara neden olmaktadır (Wang vd, 2012; Drigotas vd., 1999). Aldatma, romantik ilişkide partnerler arasındaki güveni ve yakınlığı yok etmekle kalmayıp, aynı zamanda diğer kişiler (çocuklar, ebeveynler, arkadaşlar) ile olan ilişkileri de olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Wang vd., 2012). Aldatılan kişiler, bu deneyimin ardından kızgınlık, öfke, depresyon ve hayal kırıklığı gibi çeşitli duygular yaşarlar (Buunk, 1995; Charny ve Parnass, 1995). Bireyler, aidiyet ihtiyaçlarını (Baumeister ve Leary, 1995) karşılamak ve güvende hissetmek için romantik ilişkiler kurmalarına rağmen, ilişkilerin %25'i aldatma yüzünden sonlanmaktadır (Blow ve Harnett, 2005a). Evliliklerin bitme nedenleri ile ilgili 160 ülkede yapılan bir çalışmada ise, aldatmanın en yaygın faktör olduğu belirtilmiştir (Betzig, 1989). Bu bulguları destekler nitelikte, Türkiye'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 2015 yılında yürüttüğü Türk Aile Yapısı Araştırması'nda katılımcıların %35'i aldatılmayı boşanmanın temel nedeni olarak gördüklerini aktarmışlardır. Ayrıca, aldatma/aldatılmanın sadece evliliklerde değil, flört ilişkileri için de ciddi bir sorun olduğu, evlilik ve flört ilişkilerinde aldatmanın sonuçları ve nedenleri bakımından birçok benzerliğin de bulunduğu araştırma bulgularıyla desteklenmektedir (Thompson, 1984; Hansen, 1987). Hall ve Fincham'ın (2009) romantik ilişkisi olan üniversite öğrencilerinin aldatma/aldatılma deneyimi üzerine yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin %35'inin duygusal veya fiziksel olarak aldatma/aldatılma deneyimi yaşadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Türkiye'de Yeniçeri ve Kökdemir (2006) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada da katılımcıların %35.64'ünün partnerini aldattığı veya partneri tarafından aldatıldığı tespit edilmiştir.

Aldatma, Hertlein ve arkadaşları (2006) tarafından “evli, flört eden veya başka bir şekilde kalıcı bir birliktelik yaşayan iki kişi arasındaki cinsellik ile ilgili olan anlaşmanın ihlali” olarak tanımlanmıştır. Thompson (1984), aldatmayı en basit haliyle “sevgiliden farklı birisiyle özel bir şey yaşamak” şeklinde ifade etmiştir. Başka bir tanıma göre aldatma, kalıcı bir birliktelik içindeyken partnerlerden birinin veya her ikisinin de esas ilişkilerindeki güveni ve anlaşmayı ihlal edecek cinsel ve/veya duygusal davranışlarda bulunmasıdır (Blow ve Harnett, 2005a). İlgili literatür incelendiğinde, aldatmanın tanımı ve hangi davranışların aldatma olduğu hakkında araştırmacılar arasında bir fikir birliğinin bulunmadığı (Blow ve Harnett, 2005a; Schonian, 2013) görülmektedir.

Feldman ve Cauffman’ın (1999) üniversite öğrencileriyle yürüttüğü bir çalışmada, katılımcılar cinsel davranışları aldatma olarak görürken; partnerlerinin başka birisiyle arkadaş olması, kahve içmesi, telefonla konuşması gibi davranışları kabul edilebilir olarak değerlendirmişlerdir. Diğer yandan, Weis ve Slosnerick (1981) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise, partneri dışında başka bir kişiyle yemeğe gitmek, sinemaya gitmek gibi davranışların da cinsel olmasa da aldatma davranışı olarak görüldüğü belirtilmiştir. Yeniçeri ve Kökdemir (2006) aldatma/aldatılma davranışları ile ilgili yaptıkları çalışmada katılımcılara onlar için “ihamet”in ne anlama geldiğini sormuşlardır. Katılımcıların %14.7’si sadece duygusal aldatmanın varlığının bile ihamet olarak sayılabileceğini, %4.5’i yalnızca cinsel aldatmanın ihamet olarak düşünülebileceğini ve %70’i ise aldatmanın her türünün ihamet olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca aldatma ile ilgili yapılan çok sayıda araştırmada erkeklerin cinsel sadakatsizliği, kadınların ise duygusal sadakatsizliği daha acı verici buldukları görülmüştür (Bernandes vd., 2007; Harris, 2003; Sabini ve Green, 2004). İlgili literatürde görüldüğü üzere, aldatma/aldatılmaya ilişkin net bir tanım yapılamamaktadır. Aldatma/aldatılmayı tanımlamanın bu kadar zor olmasının nedenlerinden birisi bireysel farklılıklardır. Bir davranış bazı kişiler için aldatma olarak görülebilirken; başka bir kişi söz konusu davranışı aldatma olarak nitelendirmeyebilir (Blow ve Harnett, 2005a). Bu noktada bu algıyı etkilemesi olası olan etkenlerin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Mevcut çalışmada bireylerin aldatılma algılarını etkilediği düşünülen kavramlardan birisi reddedilme duyarlılığıdır.

Reddedilme duyarlılığı, kaygılı bir şekilde reddedilme beklentisi içinde olma, reddedilmeye dair ipuçlarını kolayca algılama ve algılanan reddedilme durumlarına karşı aşırı hassasiyet gösterme olarak tanımlanmaktadır (Downey ve Feldman, 1996). Reddedilme

duyarlılığı modeline göre, erken dönemde birincil bakım verenler tarafından temel ihtiyaçları karşılanmayan ve reddedilme deneyimleri ile büyüyen bireyler, diğer insanlar tarafından da reddedileceklerine dair kaygılı beklentiler geliştirirler. Erken dönemde geliştirilen bu beklentiler, gelecekteki tüm bağlanma figürlerine yansıtılır. Yaşamımızın ilerleyen dönemlerindeki en güçlü bağlanma kaynaklarımızdan biri romantik partnerimizdir. Downey ve Feldman (1996), reddedilme duyarlılığı düzeyi yüksek olan kişilerin romantik partnerlerinin davranışlarını kasıtlı bir reddedilme olarak algılama eğiliminde olduklarını algılanan reddedilme ihtimallerine karşı romantik partnerlerine kıskançlık, düşmanlık ve kontrol edici davranışlarla yaklaşacaklarını öne sürmüşlerdir. Diğer yandan, reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişilerde, romantik ilişkilerini sürdürebilmek umuduyla kendi düşüncelerini bastırma ve değerlerine aykırı davranışları bile yapmaya istekli olma da gözlemlenen davranışlar arasındadır (Ayduk vd., 2003; Purdie ve Downey, 2000).

Reddedilme duyarlılığı, çocukluk döneminde ebeveyn reddi ile başa çıkabilmek için bir savunma mekanizması olarak gelişmesine rağmen, yetişkinlik döneminde yeni yaşam durumlarına uyum sağlamayı zorlaştıran davranışlara yol açabilmektedir (Bowlby, 1973; Downey ve Feldman, 1996). Yüksek reddedilme duyarlılığına sahip bireylerin, reddedilmeye karşı hassasiyetleri ile başa çıkabilmek için sözel ve fiziksel saldırganlık gibi doğrudan (Ayduk vd., 1999) veya soğuk ve mesafeli davranmak, sevgi ve desteğin geri çekilmesi gibi dolaylı ve kaçınan davranışları (Purdie ve Downey, 2000) kullandıkları ifade edilmektedir. Tüm bu işlevsel olmayan davranışlar, yüksek reddedilme duyarlılığı olan kişilerin iyi oluşlarını ve ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir (Ayduk vd., 2001; Downey vd., 1998). Dolayısıyla şema başa çıkma biçimleri bu çalışmanın bir diğer değişkenini oluşturmuştur.

Young ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen Şema Terapi Modeli'nde, çocukluk döneminde oluşan ve yaşam boyu kalıcı olan, kişinin kendisi ve başkalarına ilişkin duygu, düşünce ve inançlarını tanımlamak amacıyla erken dönem uyumsuz şemalar kavramından bahsedilmektedir. Şemalar, erken dönemde temel duygusal ihtiyaçların karşılanmaması sonucu oluşurlar ve anıları, duyguları, bilişsel ve bedensel duyuları içerirler. Young ve arkadaşları (2003), bireylerin şemaların içerdiği bu acı verici deneyimlerle mücadele edebilmek ve şemaya adapte olabilmek için geliştirdiği davranışsal stratejileri ifade eden “*şema başa çıkma biçimleri*” kavramını öne sürmüştür. Şema başa çıkma biçimleri, olduğu dönemde çocuğun olumsuz yaşam deneyimleri ile başa çıkmasında işlevsel olabilmesine

rağmen, yaşamın ilerleyen dönemlerine ve tüm yaşam durumlarına genelleştirildikçe işlevsiz hale gelirler. Dolayısıyla bu başa çıkma biçimleri kısa vadede bireyin şema ile baş edilmesine hizmet ediyor gibi görünse de , uzun vadede uyumsuz şemaların güçlenmesine neden olurlar (Young ve Klosko, 1993). “Şema teslimi”, “şema kaçınması” ve “şema aşırı telafisi” olmak üzere üç tür şema başa çıkma biçimi bulunmaktadır. Şema teslimi başa çıkma biçimi, bireylerin şemalarına boyun eğmesini ve şemalarını doğrulayacak şekilde davranmasını ifade eder. Şema kaçınması başa çıkma biçimini kullanan bireyler ise, şemalarını tetikleyebilecek her türlü kişi, durum ve ortamdan kaçınmaya çalışırlar. Son olarak; şema aşırı telafisi başa çıkma biçiminde, kişinin şemalarının tam tersi şekilde davranması söz konusudur. Bu başa çıkma biçimi, şema ile savaşıyor gibi görünse de, aslında şemanın devamlılığına hizmet etmektedir (Young vd., 2003). Yapılan bir çalışmada, aldatma öyküsü olan ve olmayan iki grup arasında duygusal şema, başa çıkma stratejileri ve evlilik uyumsuzluğu açısından fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kazemi vd., 2023). Araştırmadan elde edilen bu sonuç, başa çıkma biçimlerinin bireylerin aldatılma algıları üzerinde de etkili olabileceğini düşündürmüştür. Ayrıca literatürde şema başa çıkma biçimlerinin reddedilme duyarlılığının bir sonucu olarak ortaya çıktığına dair açıklamalara da rastlanmaktadır. Young ve arkadaşlarına göre (2003), şema alanlarından biri olan kopukluk/reddedilme şemasından yüksek puan alan kişiler, erken dönem reddedilme deneyimleri nedeniyle sevgi ve ait olma ihtiyaçlarının karşılanmayacağına inanarak reddedilme duyarlılığı gösterebilmekte ve bu duruma farklı başa çıkma stratejileriyle tepki verebilmektedirler. Örnek vermek gerekirse; sosyal kaçınma ve mesafeli davranışlar sergileyerek kendilerini reddedilmekten korumaya çalışabilirler ya da reddedilmenin öznel ve nesnel ipuçlarına karşı ikinci bir şekilde tepki verebilirler. Başka bir başa çıkma stratejisi olarak da başkalarını kontrol etmek ve ilişkilerini sürdürmek için otoriter davranışlar gösterebilirler ya da tam tersine aşırı besleyici ve boyun eğici davranışlarla başkalarının sevgisini kazanma ve ilişkilerini kurtarma çabası içinde olabilirler.

Tüm bu açıklamalara dayanarak reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısı arasındaki ilişkilerin doğasını anlamının incelenmeye değer olduğu düşünülmüştür. İlgili literatür incelendiğinde; reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısının bir arada ele alınarak incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yukarıda açıklanan sebepler ve belirtilen değişkenlerle ilgili çalışmaların az sayıda olması bu çalışmanın gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkide şema

başa çıkma biçimlerinin aracı rolünün olup olmadığının incelenmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkide şema başa çıkma biçimlerinin aracı rolünün incelenmesidir. Araştırmada ayrıca reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısı değişkenlerinin cinsiyet, romantik ilişki deneyimine sahip olma durumu ve en uzun romantik ilişki süresi demografik değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının test edilmesi de amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ile şema başa çıkma biçimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin şema başa çıkma biçimleri ile aldatılma algısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkide şema başa çıkma biçimlerinin aracı rolü var mıdır?
5. Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
6. Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısı düzeyleri romantik ilişki deneyimine sahip olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
7. Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısı düzeyleri en uzun romantik ilişki süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Romantik ilişkilerde aldatma çift terapistlerinin seanslarda sıklıkla karşılaştığı bir konu olmasına rağmen, anlaşılması ve ele alınması güç bir kavram olarak görülmektedir (Blow ve Hartnett, 2005b; Schonian, 2013). Aldatmayı anlamanın bu denli güç olmasının en başlıca sebebi ise bireylerin aldatmayı nasıl algıladıklarının kişiden kişiye değişebilir olmasıdır. Dolayısıyla literatürde aldatma kavramına ilişkin; aldatma çeşitleri (Berman ve Fraizer,

2005; Buss vd., 1992; Moller ve Vossler, 2015; Subotnik, 2007) aldatmaya yönelik tutum (Kruger vd., 2013; Randall ve Byers, 2003, Çelikadam, 2018; Dursun ve Özkan, 2019), aldatma eğilimi (Atkins vd., 2001; Levine, 2005, Tortamş, 2014; Alaçam, 2020; Ateş, 2018), aldatma niyeti (Alavi vd., 2018; Anlatan, 2019; Gülkanat, 2021; Jackman, 2015) gibi konularda çeşitli çalışmalar olsa da aldatmanın tam olarak ne olduğuna ve hangi davranışları içerdiğine dair bir tanım bulunmamaktadır (Blow ve Hartnett, 2005b). Aldatılma algısı, ülkemize yeni kazandırılmış ve ölçüm aracı nispeten yeni geliştirilmiş olan (Çelimli ve Erden Çınar, 2024) dolayısıyla çalışmalarda az yer edinmiş (Çelimli, 2022; Özkul, 2020) bir kavramdır. Bu sebeple, bu araştırma kapsamında aldatılma algısı kavramını daha iyi anlayabilmek adına öncüllerinin neler olabileceğine odaklanılarak reddedilme duyarlılığı ve şema başa çıkma biçimleri ile nasıl bir ilişki örüntüsü içinde olduğunun incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmadan beklenen sonuçlar elde edildiğinde; bireylerin romantik ilişkilerinden tatmin olmalarını ve romantik ilişki içindeki iyi oluşlarını artırmalarını sağlamak adına reddedilmeye karşı duyarlılıkları ile birlikte işlevsel olmayan şema başa çıkma biçimlerinin farkına varmalarına ve daha işlevsel başa çıkma stratejileri geliştirmelerine yardımcı olunabilir. Dolayısıyla, bireyler romantik ilişkilerinde kendilerini daha güvende hissedebilir ve aldatılmaya yönelik şüphe ve korkuları sonucunda oluşan kıskançlık, öfke, düşmanlık gibi duyguların yerine sevgi, bağlılık, empati gibi duygular geliştirebilir. Bu bağlamda, gerek hem önleyici hem de müdahaleye dayalı psikolojik danışma hizmetleri kapsamında gerek çift terapisi gerekse grupla psikolojik danışma programları hazırlanıp uygulanabilir. Aldatılma algısının öncüllerinin ampirik çalışmalarla tespit edilmesinin özellikle çift ve aile terapisi alanında çalışan uzmanlara farklı bir perspektif kazandırması beklenmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu çalışma, 18-29 yaş arasındaki üniversite öğrencileriyle sınırlıdır.
- Araştırmadan elde edilen veriler ölçeklerin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

- Ölçme araçlarının tüm katılımcılar tarafından samimi ve yansız bir şekilde cevaplandığı varsayılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Tanımları ve Kısaltmalar

Reddedilme Duyarlılığı: Reddedilme duyarlılığı, kaygılı bir şekilde reddedilme beklentisi içinde olma, reddedilmeye dair ipuçlarını kolayca algılama ve algılanan reddedilme durumlarına karşı aşırı hassasiyet olarak nitelendirilmektedir (Downey ve Feldman, 1996).

Şema Başa Çıkma Biçimleri: Bireylerin erken dönem uyum bozucu şemaları ile baş edebilmek için geliştirdikleri davranış stratejilerini ifade etmektedir (Rafaeli vd., 2011).

Aldatılma Algısı: Aldatılma algısı, bireylerin karşılaştığı bazı durumlardan yola çıkarak romantik partneri tarafından aldatıldığına dair algıları olarak tanımlamaktadır (Çelimli, 2022).

AAÖ: Aldatılma Algısı Ölçeği

APA: American Psychological Association

RDÖ: Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

ŞBÇÖ: Şema Başa Çıkma Ölçeği

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmanın temel değişkenleri arasında yer alan reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısı kavramları ilgili kuramlar ve araştırmalar ışığında ele alınmıştır.

2.1. Romantik İlişkilerde Aldatılma Algısı

Aldatma çift terapistlerinin seanslarda sıklıkla karşılaştıkları ve hem evlilik içi hem de evlilik dışı romantik ilişkileri etkileyen ciddi bir sorun olsa da; psikoloji literatüründe aldatmanın henüz net bir tanımı yapılamamıştır (Blow ve Hartnett, 2005b; Schonian, 2013). Lusterman'a göre (1998) aldatma; özel bir bağa sahip iki birey arasındaki anlaşmayı ihlal eden herhangi bir davranışı ifade etmektedir. Perel'e göre ise (2017) bir davranışın aldatma olarak nitelendirilebilmesi için gizlilik, cinsel çekim ve duygusal bağlılık olmak üzere üç unsuru barındırması gerekmektedir. Fife ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan başka bir tanıma göre, aldatma ile duygusal veya cinsel samimiyet romantik partnerin rızası olmadan birincil ilişkinin dışındaki birisiyle paylaşılmaktadır.

Çoğu araştırmacı aldatmanın cinsel ve duygusal aldatma olmak üzere iki türü olduğunu ifade etmektedir (Buss, 1992; Kinsey vd., 1998; Shackelford ve Buss, 1997). Bir kişinin romantik birliktelik içinde olduğu kişi dışında başka biriyle cinsel birliktelik yaşaması cinsel aldatma olarak tanımlanmaktadır (Chuick, 2009; Wilson vd., 2011). Duygusal aldatma ise romantik partner dışında bir kişi ile yakın duygusal ilişkiler kurmak (Wilson vd., 2011); aşık olmak (Barta ve Kiene, 2005) ve zamanını ve dikkatini ayırmak (Shackelford vd., 2000) gibi farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Blow ve Hartnett'e göre ise (2005a) aldatma; cinsel, duygusal ve ikisinin bir arada olduğu aldatma şeklinde kategorilere ayrılmaktadır. Araştırmacılar arasında yaygın olarak kullanılan sınıflandırmalardan farklı olarak, Wilson ve arkadaşları (2011) aldatmayı belirsiz, aldatıcı ve açık olmak üzere üç şekilde gruplamışlardır. Buna göre, belirsiz aldatma hediye almak, dans etmek, sarılmak gibi aldatma ihtimalinin olduğu davranışları ifade ederken; açık aldatma flört, okşama, cinsel ilişki gibi doğrudan aldatma olarak nitelendirilebilecek davranışları kapsamaktadır. Aldatıcı aldatma ise; yalan söylemek, başkası ile ilgili hayaller kurmak gibi bilinçli ancak partnerden gizli gerçekleştirilen davranışları içermektedir. Bir diğer aldatma türü de yaygınlığı giderek artmakta olan çevrimiçi aldatmadır (Henline vd., 2007). Çevrimiçi aldatma, çevrimiçi uygulamalar aracılığıyla romantik partner dışında bir kişiyle fiziksel ve/veya duygusal

yakınlaşma şeklinde olabildiği gibi, pornografi sitelerine girme ve mastürbasyon yapma davranışlarıyla da açıklanabilmektedir (Wiess ve Samenow, 2010). Genel olarak aldatmanın net bir tanımı yapılamamasına rağmen (Blow ve Hartnett, 2005b) çevrimiçi aldatmaya dair tüm tanımların ortak bir özelliği bulunmaktadır (Hertlein ve Piercy, 2006). Bu ortak özellik gizliliklidir. Çevrimiçi uygulamalar aracılığıyla aldatma davranışı gerçekleştiren kişiler, mesaj geçmişini temizleyerek, sosyal medya uygulamalarını silerek veya çıkış yaparak yasak ilişkilerini gizleyebilmektedir (Schneider, 2000). Öte yandan, çevrimiçi aldatma davranışının yüz yüze görüşme olmadığı durumlarda hangi davranışları kapsadığı da literatürdeki önemli sorulardan biridir (Docan- Morgan ve Docan, 2007).

Feldman ve Cauffman'ın (1999) aldatma davranışlarına yönelik üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada, katılımcılar bir kişinin romantik partneri haricinde başka birisiyle cinsel davranışların aldatma sayılabileceğini ifade etmişlerdir. Romantik partnerini aldatmış olan katılımcılar ise, partnerleri dışında başka birisiyle buluştuklarını, duygusal olarak bağlandıklarını, öpüşme, sevişme ve cinsel birliktelik yaşadıklarını söylemişlerdir. Aynı araştırmaya göre, partneri dışında bir kişiyle flört etmek, haddinden fazla diğer kişiyi düşünmek ve diğer kişi ile ilgili fanteziler kurmak daha az kabul edilebilir davranışlar olarak nitelendirilirken; arkadaş olmak, kahve içmek, telefonla konuşmak gibi davranışlar kabul edilebilir olarak değerlendirilmiştir. Benzer şekilde, üniversite öğrencileri ile yürütülen diğer bir çalışmanın sonucuna göre, romantik partner dışında bir kişiye yönelik cinsel fantezi kurma ve cinsel birliktelik yaşama, bağlanma, flört etme, grup halinde ya da ikili olarak sosyal faaliyetlere katılma gibi davranışlar arasından, sosyal faaliyetlere katılma haricindeki diğer davranışlar kişinin aldatıldığını düşünmesine ve kıskançlığa sebep olabilecek davranışlar olarak değerlendirilmiştir (Yarab vd., 1999). Öte yandan, Weis ve Slosnerick (1981) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada ise, partneri dışında başka bir kişiyle yemeğe gitmek, sinemaya gitmek gibi davranışların da cinsel olmasa da aldatma davranışı olarak görülebileceği aktarılmıştır. Moreno ve Kahumaku - Fessler'in (2018) çalışmasına göre; hoşlanma ve sevişme, aynı yatakta yatmak, otel odasında yalnız kalmak, derin yakın ilişkiler geliştirmek, el ele tutuşmak aldatma davranışı olarak değerlendirilmiştir. Yine aynı araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; telefonda konuşmak, sarılmak, yakın arkadaşlarla yemek yemek gibi davranışların aldatma olarak algılanmadığı görülmüştür. Yeniçeri ve Kökdemir (2006) aldatma/aldatılma davranışları ile ilgili yaptıkları çalışmada katılımcılara onlar için "ihamet"ın ne anlama geldiğini sormuşlardır. Katılımcıların %14.7'si sadece duygusal aldatmanın varlığının bile ihamet olarak

sayılabileceğini, %4.5'i yalnızca cinsel aldatmanın ihanet olarak düşünölebileceğini ve %70'i ise aldatmanın her türünün ihanet olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca aldatma ile ilgili yapılan çok sayıda araştırmada erkeklerin cinsel sadakatsizliği, kadınların ise duygusal sadakatsizliği daha acı verici buldukları görölmüşür (Bernandes vd., 2007; Harris, 2003; Sabini ve Green, 2004).

Sonuç olarak, ilgili literatür incelendiğinde hangi davranışların aldatma olarak kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin birçok farklı çalışma bulunmaktadır (Mattingly vd., 2010; Wilson vd., 2011). Ancak tüm bu çalışmalara rağmen, aldatmanın operasyonel bir tanımı hala yapılamamıştır. Bu durumun başlıca sebeplerinden biri aldatılma algısının doğası gereği kişiden kişiye değişebilir olmasıdır (Blow ve Hartnett, 2005b). Bir diğer ifadeyle, kişilerin aldatmayı nasıl algıladıkları yaş, cinsiyet, ilişki durumu, ilişki süresi, bağlanma, kişilik tipleri gibi birçok değişkene göre farklılaşabilmektedir.

2.1.1. Aldatılmanın Yaygınlığı

İlgili literatürde aldatma davranışının yaygınlığı çeşitli çalışmalara incelenmiş olsa da, aldatmanın net bir tanımının yapılamaması (Blow ve Harnett, 2005b) ve veri toplama yöntemlerinin farklılaşması sebebiyle kesin olarak yaygınlığını açıklamak da zorlaşmaktadır (DuPree vd., 2007). Brand ve arkadaşları (2007) çalışmalarında öncelikle aldatmanın farklı türden birçok davranışı kapsadığı bir tanım kullanmışlardır ve bu tanıma göre aldatma oranını kadınlar için %31.4, erkekler için ise %20.4 olarak bildirmişlerdir. Ardından romantik partneri dışında başka biriyle yalnızca cinsel ilişkiyi içeren dar bir tanım kullandıklarında aldatma oranını kadınlar için %19 ve erkekler için %21 olarak açıklamışlardır. Katılımcıların iki farklı tanımda aldatma oranlarının farklılık göstermesi, bireylerin aldatma konusunda farklı algılara sahip olmaları ile açıklanabilir. Öte yandan, çalışmalarda kullanılan veri toplama yöntemine göre de bildirilen aldatma davranışı sıklığı değişebilmektedir. Örneğin, Wishman ve Snyder'in (2007) çalışmasında, yüz yüze görüşmeler aracılığıyla toplanan verilerde bildirilen aldatma oranı, bilgisayar tabanlı görüşmelerden elde edilen verilere göre daha düşük bulunmuştur. Benzer şekilde, Hall ve Fincham (2009) ise, aldatma oranının gerçekte bildirilenlerden çok daha fazla olduğunu ifade etmiştir.

Aldatmanın yaygınlığına ilişkin tahminler, eşlerin %2-4'ünün ilişkilerinin herhangi bir yılında romantik partneri dışında birisiyle ilişki yaşadığını göstermektedir (Treas ve Giesen,

2000; Whisman vd., 2007). İlk sadakatsizlik yaygınlık araştırmalarından birinde, ABD'de erkeklerin %50'sinin ve kadınların %26'sının ilişkilerinde en az bir kez romantik partnerlerinden farklı bir kişiyle ilişki yaşadıkları öne sürülmektedir (Kinsey vd., 1998). Sadakatsizliğin yaygınlığına ilişkin daha güncel çalışmalarda ise, sadakatsizliğin nasıl tanımlandığı ve ölçüldüğüne bağlı olarak yaygınlık oranının %20 ile %52 arasında değiştiği belirtilmektedir (Mark ve Haus, 2019).

Literatürde, aldatmanın üniversite öğrencileri arasında daha yaygın olduğu ifade edilmektedir (Barta ve Kiene, 2005; Toplu-Demirtaş ve Fincham, 2018). Flört ilişkilerinde aldatmanın yaygınlığına ilişkin ilk çalışmalardan birinde, erkeklerin %70.9 ve kadınların %57.4'ünün romantik partnerlerini aldattıkları sonucu elde edilmiştir (Hansen, 1987). Allen ve Baucom'un (2006) öğrencilerle yaptıkları bir diğer çalışmada, öğrencilerin %69'u son 2 yıl içinde flört sürecindeyken aldatma deneyimi yaşadıklarını belirtmiştir. Martins ve arkadaşlarının (2015) 783 katılımcıyla yaptıkları çalışmada, erkek katılımcıların %23.4'ünün ve kadın katılımcıların %15.5'inin mevcut flört ilişkileri esnasında yüz yüze cinsel aldatma; erkeklerin %15.3 ve kadınların %4.6'sının çevrimiçi cinsel aldatma davranışı gerçekleştirdiği bildirilmiştir. Duygusal aldatma açısından ele alındığında, erkeklerin %62.6'sı yüz yüze ve %46.8'i çevrimiçi duygusal aldatma; kadınların %57.2'si yüz yüze ve %40.6'sı çevrimiçi duygusal aldatma bildirmişlerdir.

Türkiye'de aldatma/ aldatılma davranışına ilişkin yapılan çalışmaların nispeten az olduğu görülmüştür (Toplu Demirtaş ve Fincham, 2018). Yeniçeri ve Kökdemir (2006) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada, katılımcıların %19.6'sının partnerlerini aldattığı belirtilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 2017 yılında en az bir kez boşanmış katılımcıların boşanma nedenleri üzerine yaptıkları araştırmada, kadınların %32.2'sinin, erkeklerin %8.7'sinin aldatma sebebiyle boşandığı tespit edilmiştir.

2.1.2. Aldatılmanın Etkileri

Aldatma; partnerler arasındaki yakınlık, güven ve bağlılığı zedeleyerek (Wang vd., 2012) bireyler ve ilişkiler için yıkıcı sonuçlar doğurabilen (Whisman vd., 1997) ve öfke, hayal kırıklığı, suçluluk ve utanç gibi olumsuz duyguların ortaya çıkmasına yol açan bir

durumdur (Shackelford vd., 2000). Ayrıca, aldatma deneyiminin düşük benlik saygısına yol açtığı da bilinmektedir (Hall ve Fincham, 2009). Genellikle, aldatmanın sebep olduğu negatif etkiler o denli büyüktür ki, partnerler ilişkiyi sürdürmek isteseler dahi, ilişkilerinin aldatmadan önceki haline dönmeleri pek mümkün olmamaktadır (Bischoff, 2003). Knox ve arkadaşlarının (2000) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, katılımcıların %45'i partnerlerinden aldatma sebebiyle ayrıldıklarını bildirmişlerdir. Charny ve Parnass'a (1995) göre aldatma ortaya çıktıktan sonra, çiftlerin yalnızca bir kısmı ilişkilerini yeniden inşa edebiliyorken, geriye kalanların çoğunluğu çeşitli sorunlarla baş etmek durumundadır. İlave olarak, sadece partnerler arasındaki ilişki değil, partnerlerin ebeveynleri, çocukları ve arkadaşları ile olan ilişkileri de aldatmadan etkilenmektedir (Wang vd., 2012).

Kadınlarda aldatmanın etkilerini inceleyen bir araştırmada, Cano ve O'Leary (2000) eşleri tarafından aldatılan kadınların, bu tür bir deneyimi hiç yaşamamış kadınlara nazaran daha fazla kaygı ve depresyon semptomları gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.. Benzer şekilde, Shrout ve Weigel (2018) aldatılan partnerlerin kendini suçlama ve partnerini suçlama düzeyine bağlı olarak daha fazla stres, kaygı ve depresyon belirtileri bildirdiklerini aktarmışlardır. Ayrıca aldatma davranışının nasıl öğrenildiği, aldatmanın bireylerin ruh sağlığı üzerindeki etkilerini belirleyen önemli bir faktördür. Doğrudan aldatan partnerden aldatmayı öğrenmenin diğer yollardan öğrenmeye göre daha az olumsuz etki yarattığı ifade edilmiştir (Whisman, 2016).

Aldatmanın deneyimlenmesi, bireylerin romantik ilişki içindeyken güvenlik ve istikrar duygusunu yok ederek (Warach ve Josephs, 2021) kontrol kaybı yaşamalarına (Bird vd, 2007) ve gelecekteki partnerlerinin sadık kalıp kalmayacağına dair endişe duymalarına sebep olabilmektedir (Johnson, 2005). Ayrıca, olumsuz duygular yaşayan yalnızca aldatılan kişi değildir; aldatmanın aldatan kişi için de yıkıcı sonuçları olabilir (Blow, 2005). Hall ve Fincham (2009), aldatan partnerin de utanç ve suçluluk gibi olumsuz duyguları yaşayabileceğini ve depresyon, travma gibi psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalabileceğini belirtmişlerdir. Bu sebeple, partnerine karşı sadakatsiz olan kişilerin iyilik hali, sadık partnerlerin iyilik halinden daha düşüktür (Hall ve Fincham, 2009).

2.1.3. İlgili Araştırmalar

Aldatma romantik partner dışında başka bir kişiyle cinsel birliktelikten daha fazlası olmakla birlikte; aldatmanın tam olarak nasıl başladığı ve hangi davranışları içerdiği belirsizliğini korumaya devam etmektedir (Bozoyan ve Schmiedeberg, 2023). İlgili literatür incelendiğinde, aldatma çeşitleri (Moller ve Vossler, 2015; Subotnik, 2007), aldatmaya yönelik tutum (Dursun ve Özkan, 2019; Kruger vd., 2013) aldatma eğilimi (Atkins vd., 2001; Levine, 2005) aldatma niyeti (Gülkanat, 2021; Jackman, 2015) ile ilişkili çalışmaların ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bireylerin hangi davranışları aldatılma olarak algıladıklarına ilişkin çalışmaların ise sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir.

Brogdon ve arkadaşlarının (2006) 128 katılımcı ile gerçekleştirdikleri gruplararası çalışmada, katılımcılara sadakatsizlik ile ilişkili senaryolar okunmuş ve katılımcılar verdikleri tepkiler hakkında 12 maddelik bir ölçek doldurmuşlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre, hem erkek hem de kadın katılımcıların duygusal sadakatsizliğe kıyasla cinsel sadakatsizlikten daha çok rahatsız oldukları gözlemlenmiştir.

Schnoian (2013), bireylerin sadakatsizliği nasıl tanımladığını ve sadakatsizliğe yönelik algılarını etkileyen faktörleri daha iyi anlamak amacıyla bir ölçüm aracı geliştirmiştir. Geliştirilen ölçüm aracı ile nicel verilerin toplanmasının ardından, nitel veri toplama aşamasına geçilmiştir. Çalışmanın sonuçları, bireylerin sadakatsizlik algılarının cinsiyet, cinsel yönelim, dini hizmetlere katılım sıklığı, eğitim düzeyi ve önceki sadakatsizlik deneyiminden etkilendiğini göstermiştir.

Rodrigues ve arkadaşlarının (2017) romantik ilişkisi olan 252 katılımcı ile yürüttükleri çalışmada, sosyo-seksüellik (davranış, tutumlar ve arzu) ile sadakatsizliğe yönelik tutumlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, daha önce cinsel sadakatsizlik bildiren kişiler için serbest sosyo-seksüel arzu ve daha az bağlılığın sadakatsizliğe karşı daha hoşgörülü yaklaşımlar ile ilişkili olduğu görülmektedir. Daha önce cinsel sadakatsizlik bildirmeyen bireylerin, ilişkilerine daha fazla bağlı olduğu ve daha katı sadakatsizlik algıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sadakatsizliğe yönelik tutumlar ve ilişki kalitesi arasındaki ilişkileri inceleyen bir başka çalışmada, hem erkeklerde hem de kadınlarda algılanan yüksek ilişki kalitesinin sadakatsizliğe karşı olumsuz tutumlar ile pozitif yönde ilişkili olduğu; düşük ilişki kalitesine

sahip erkeklerin sadakatsizliğe karşı olumlu tutumlar sergilediği sonucu elde edilmiştir (Silva vd., 2017).

Özkul'un (2020) 377 kişiyle yürüttüğü araştırmada, yetişkin bağlanma stillerinin ve karanlık üçlü kişilik özelliklerinin bireylerin sadakatsizlik algıları üzerindeki etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada yapılan hiyerarşik regresyon analizine göre, cinsiyet ve yaştan romantik partnerin davranışlarını nasıl algıladığını önemli derecede yordadığı sonucu elde edilmiştir. Ayrıca, romantik partnerin fiziksel sadakatsizliği değerlendirmesi bağlamında, endişeli bağlanan katılımcıların kaçınan bağlanan katılımcılara kıyasla daha fazla davranışı sadakatsizlik olarak gördüğü bulgusu elde edilmiştir. Ek olarak, karanlık üçlü kişilik özellikleri bağlamında bakıldığında psikopatinin romantik partnerin fiziksel, duygusal ve çevrimiçi sadakatsizlik algılarını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çelimli (2022) tarafından 18-30 yaş aralığındaki 633 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışmada; bağlanma stilleri, kendine saygı, ilişki doyumu ve aldatılma algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, bağlanma stilleri ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracılık rolü olduğu görülmüştür. Çalışmadan elde edilen diğer bir sonuca göre, kişilerin güvenli bağlanma puanları arttıkça aldatılma algısı puanlarının düştüğü; kayıtsız bağlanma puanları arttıkça aldatılma algısı puanlarının arttığı belirtilmiştir.

Brewer ve arkadaşları tarafından (2023) karanlık üçlü kişilik özellikleri ile sadakatsizlik olarak algılanan davranışlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma kapsamına çevrimiçi, fantezi, duygusal ve cinsel sadakatsizlik ve gizli bağlanma olmak üzere beş sadakatsizlik kategorisi dahil edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, Makyavelizm düzeyi yüksek olan bireylerin, fantezi kurma ve duygusal ifade etmeyi sadakatsizlik olarak algılama olasılığı daha düşükken; birincil psikopati düzeyi yüksek olan bireylerin fantezi kurma ve duygusal ifadeyi sadakatsizlik olarak algılama olasılığının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, birincil psikopati düzeyi yüksek olan bireylerin cinsel eylemleri veya gizli bağlanmayı sadakatsizlik olarak görme olasılığının daha düşük olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

2.2. Reddedilme Duyarlılığı

2.2.1. Reddedilme Duyarlılığının Tanımlanması

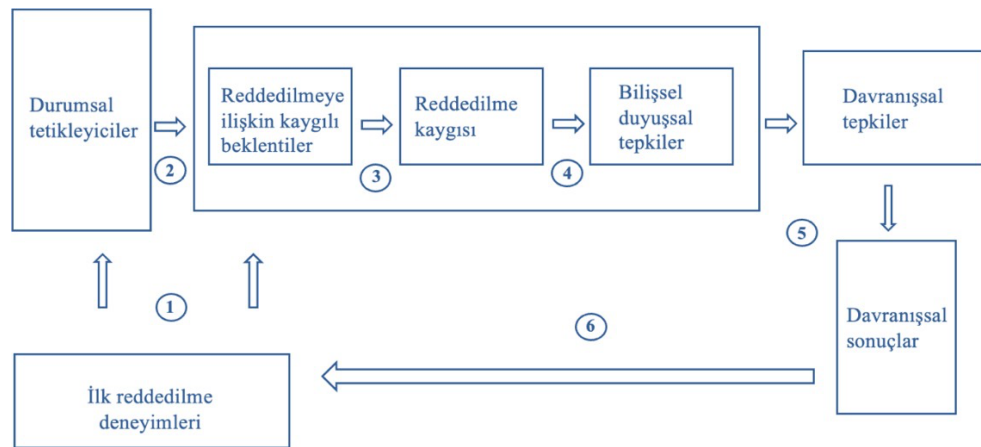
Sevdiğimiz ve önem verdiğimiz diğer insanlar tarafından onaylanmak ve kabul görmek en temel psikolojik ihtiyaçlarımızdan biridir (Baumeister ve Leary, 1995; Maslow, 1971). Ne var ki tüm insanlar yaşamları boyunca farklı zamanlarda ve farklı şekillerde reddedilmeyi deneyimlerler. Bu açıdan reddedilme tüm insanların karşı karşıya kalabileceği bir durum olmasına rağmen herkesin reddedilme deneyimlerine benzer şekilde tepki vermediği görülmektedir. Kimi kişiler reddedilmeyi soğukkanlılıkla karşılarken; kimileri ise iyi oluşlarını ve kişilerarası ilişkilerini derinden sarsacak şekilde tepki verme eğilimi göstermektedirler (Downey ve Feldman, 1996; Downey vd., 2004). Downey ve Feldman (1996) endişeli bir şekilde reddedilme beklentisi içinde olan, reddedilmeye dair ipuçlarını takip eden ve reddedilmeye karşı aşırı tepki veren kişiler için “reddedilme duyarlılığı” kavramını öne sürmüşlerdir. Reddedilme duyarlılığı kavramı, bireylerin gerçekleşen veya gerçekleştirilemeye ihtimali bulunan reddedilme durumlarına karşı aşırı hassasiyet gösterdiği, sevdiği ve değer verdiği insanların davranışlarını kendisine değer verilmediği şeklinde algıladığı, kişilerarası ilişkilerinde belirli belirsiz ipuçlarını dahi reddedilme olarak gördüğü durumları içermektedir. Reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişiler, yalnızca somut bir reddedilmenin olduğu durumlarda değil, reddedilme beklentilerinin olduğu durumlarda da öfke, düşmanlık, umutsuzluk gibi yoğun duygusal tepkiler göstermektedir (Downey ve Feldman, 1996). Bu tepkilerin temelinde ise bireylerin kabul görme ihtiyaçları yatmaktadır ve iletişimde diğer kişilerden gelen mesajları değer görüp görmediklerine dair bir gösterge olarak kabul etmektedirler (Downey ve Feldman, 1996; Pietrzak vd., 2005).

2.2.2. Reddedilme Duyarlılığının Gelişimi

Downey ve Feldman (1996) reddedilme duyarlılığının gelişimini Bowlby’nin bağlanma teorisi ışığında ve bilişsel-duygusal işleme sistemi kavramlarıyla açıklamışlardır. Bowlby’nin bağlanma teorisine göre (1973), bireyler dünyaya geldiklerinde birincil bakım verenleri ile olan etkileşimleri sonucunda kendilerine, diğerlerine ve dünyaya ilişkin içsel çalışma modelleri geliştirmektedir. Bu içsel çalışma modelleri, bireylerin yaşamın ilk yıllarında birincil bakım verenleri tarafından ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmayacağına ve kabul edilip edilmeyeceklerine dair beklentilerini içermektedir. Bu sebeple, birincil bakım verenlerin çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı olduğu, tutarlı bir şekilde fiziksel temas sağladığı

ve güvenli bir ortam sunduğu durumlarda çocuklar diğerlerinin de kabul edici bir yaklaşım içinde olacağına dair içsel çalışma modelleri geliştirirler. Buna karşın, bu beklentilerin reddedildiği veya görmezden gelindiği durumlarda ise çocuklar diğer insanların da reddedici bir tavır içinde olacağına dair içsel modeller geliştirebilmektedirler (Bowbly, 1973). Çocukluk dönemindeki reddedilme deneyimleri sonucu gelişen içsel modeller, bireyin yetişkin yaşamındaki kişilerarası ilişkilerinde güvensiz hissetmesine, kaygılı beklentiler içinde olmasına ve genellikle şüpheli tutumlar sergilemesine neden olmaktadır (Hazan ve Shaver, 1994). Downey ve Feldman (1996) da bağlanma teorisinden yola çıkarak, çocuklukta birincil bakım verenleri tarafından temel duygusal ihtiyaçları reddedilen bireylerin bu deneyimleri içselleştirdiğini ve diğer insanlardan kabul ve destek talep ettiklerinde karşılanmayacağına dair bir beklenti geliştirdiklerini öne sürmüşlerdir.

Romero-Canyas ve arkadaşları (2010) kabul görme ihtiyacımız evrensel olmasına rağmen insanların kabul ve ret deneyimlerini işleme şekillerinin farklılaştığını ifade ederek, reddedilme duyarlılığının bilişsel-duygusal bilgi işleme dinamiğine vurgu yapmaktadır. Reddedilme duyarlılığının kavramsallaştırılmasında Mischel ve Schoda'nın (1995) bilişsel-duygusal işleme süreçlerinde bireysel farklılıkların önemini vurgulayan kişilik kuramı temel alınmıştır (Şirvanlı – Özen ve Güneri, 2018). Mischel ve Schoda'ya (1995) göre bireyler bilgiyi işlerken kodlama, inançlar/beklentiler, amaç/değerler, duygu ve yetenekler/kendini düzenleme olmak üzere 5 bilişsel-duygusal ögeyi kullanmaktadır. Bu modelden hareketle, Downey ve Feldman (1994) bireylerin geçmişte önemli diğerleri tarafından kabul veya reddedilmeye ilişkin deneyimleri sonucunda, belirli bilişsel-duygusal çerçeveler geliştirdiklerini öne sürmüşlerdir.

Şekil 2.2.2. Reddedilme Duyarlılığı Modeli (Feinstein (2020)'den uyarlanmıştır.)

Şekil 1’de görüldüğü üzere, ilk reddedilme deneyimleri ile birlikte çocuğa reddedildiğine dair duygusal mesaj taşınmakta (Bağlantı 1); ardından bu reddedilmeye ilişkin mesajlar yaşamın ilerleyen yıllarındaki olası bir durumsal tetikleyici ile (romantik partnerin soğuk ve mesafeli davranışları) diğer insanlara karşı kaygılı bir reddedilme beklentisi içinde olma halini beraberinde getirmektedir (Bağlantı 2 ve 3) (Downey ve Feldman, 1996; Feldman ve Downey, 1994). Kaygılı reddedilme beklentisinin yoğun negatif tepkilere yol açmasının sonucunda ise (Bağlantı 4 ve 5), bireyler gerçek bir reddedilmeyle karşı karşıya kalmaktadır (Bağlantı 6) (Levy vd., 2001).

Levy ve arkadaşlarına göre (2001) yüksek reddedilme beklentisine sahip olan bireyler, etraflarındaki reddedilmeye dair ipuçlarına aşırı duyarlı hale gelirler ve diğer insanların ses tonunu ve tarzını bile kendilerine ilişkin reddedilme olarak algılayıp bu durumu kişiselleştirme eğilimi gösterebilirler (Pietrzak vd., 2005). Diğerlerinden gelen her türlü belirsiz sinyali reddedilme olarak algılayan bu kişiler, birçok insana göre daha fazla ve yoğun tepkiler verebilmektedir. Dolayısıyla, bu durum reddedilme beklentisi yüksek olan insanların, yakın ilişkilerinde güven duygusunu kaybetmesine ve tatmin edici ve destekleyici yakın ilişkiler sürdürmelerine engel olacak davranışlar sergilemelerine sebep olmaktadır. Sonuç olarak, tüm bu yaşananlar reddedilme deneyimlerinin bir döngü halinde devam etmesine ve ilişki kalitesinin zedelenmesine yol açmaktadır (Downey ve Feldman, 1996; Downey vd., 2000; Gonzaga, 2011). Bir sonraki bölümde araştırmanın temel amacı çerçevesinde reddedilme duyarlılığının romantik ilişkiler üzerinde yansımaları ele alınacaktır.

2.2.3. Reddedilme Duyarlılığı ve Romantik İlişkiler

Yetişkin bir birey olarak yaşamımızdaki en güçlü bağlanma figürlerimizden biri romantik partnerimizdir. Dolayısıyla, çocuklukta geliştirdiğimiz bağlanma örüntülerimizi romantik ilişkilerimizde de sürdürme eğilimi gösteririz (Bowlby, 1978; Hazan ve Shaver, 1994). Schaeffer (2001) erken yaşlarda temel duygusal ihtiyaçların yeterince karşılanmaması ve birincil bakım verenlerin reddetme davranışları sonucu bireylerin sağlıklı bir bağlanma örüntüsü geliştirdiğini ve güven duygularının zedelendiğini ifade etmektedir. Erken çocuklukta bu olumsuz yaşantıların yansımaları yetişkin yaşamında daha da belirgin hale gelerek bireylerin yakın ilişkiler kurma ve sürdürmede önemli derecede zorlanmalarına yol açmaktadır (Gonzaga vd., 2001). Schaeffer’a göre (2001) çocuklukta reddedilme deneyimlere maruz kalmış bireyler, yetişkin olduklarında da benzer örüntüleri

yaşayacaklarına, ihtiyaçlarının görmezden gelineceğine ve yine acı çekeceklerine inanmaktadırlar. Bu inançlarından dolayı ise, her türlü reddedilme veya terk edilme deneyimi onlar için korku ve panik kaynağı olmakta ve geri dönülemez bir durum olarak görülmektedir. Öte yandan, reddedilme duyarlılığının romantik ilişkilerde nasıl deneyimlendiği kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde, yüksek reddedilme beklentilerine sahip kişilerin bazıları reddedilmeye yönelik bir tehdit algıladıklarında düşmanlık, öfke, saldırganlık, kıskançlık gibi dışa yönelimli davranışlar sergilerken (Ayduk vd., 1999); bazılarının ise duygu ve düşünceleri bastırma ve kendini sessizleştirme gibi içe yönelimli davranışlar sergilediği (Downey vd., 1998) görülmektedir. Ancak her iki durumda da bireyler çok yoğun duygularla mücadele etmek zorunda kaldıklarından dolayı, kendilerini romantik ilişkileri ile ilgili mutsuz ve güvensiz hissetmektedirler (Creasey ve McInnis, 2001). Benzer şekilde, Downey ve arkadaşları (1998) diğer çiftlere nazaran partnerlerden birisinin dahi yüksek reddedilme duyarlılığına sahip olduğu romantik ilişkilerde ilişkinin sona erme ihtimalinin daha fazla olduğunu, ilişki tatminlerinin ise düşük olduğunu ifade etmişlerdir.

Ayduk ve arkadaşlarının (1999) yaptıkları çalışmada, reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişilerin reddedilme deneyimlerinin ardından bağırarak, küfür etmek, tehdit etmek, dalga geçmek vb. gibi yıkıcı davranışları daha fazla sergiledikleri belirtilmiştir. Downey ve arkadaşlarının (2000) ilişki yatırım düzeyi ile reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, ilişkiye yüksek düzeyde yatırım yapan erkeklerin flört şiddetine başvurma olasılıklarının daha fazla olduğu; ilişkiye çok az yatırım yapan erkeklerin ise sosyal ilişkilerden kaçındığı sonucu elde edilmiştir. Elde edilen bu bulgular, yüksek reddedilme duyarlılığına sahip ve ilişkiye yatırım yapan erkeklerin, kendileri için önemli bir kişi tarafından reddedilmeleri durumunda şiddet eğilimlerinin artabileceği şeklinde yorumlanabilmektedir (Downey ve Feldman, 2000). Romero-Canyas ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında, yüksek reddedilme duyarlılığına sahip bireylerin sergiledikleri bir diğer davranış türünün kendini zorla kabul ettirme olduğu belirtilmiştir. Çalışmaya göre, romantik partnerleri tarafından reddedilen yüksek reddedilme duyarlılığına sahip kadınlar, bu reddedilme durumlarını daha sert olarak algılama eğilimindedir ve kendilerini zorla kabul ettirmeye çalışırlar. Buna karşılık, çok fazla ilgileri olmayan kişilerden gelen reddedilmelere karşı sadece düşmanca duygular hissederek. Yüksek reddedilme duyarlılığına sahip erkeklerin ise, tüm reddedilme durumlarına karşı kendilerini zorla kabul ettirme davranışı

gösterdikleri bulunmuştur. Diğer yandan, yüksek reddedilme duyarlılığına sahip bireylerin romantik ilişkilerinde duygu ve düşüncelerini bastırma olarak tanımlanan “kendini sessizleştirme stratejisi”ni hem kadınların hem de erkeklerin sıklıkla kullandıkları açıklanmaktadır (Harper vd., 2006). Ek olarak, kendini sessizleştirme stratejisi ile depresyon arasında da anlamlı bir ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Horney (1937) reddedilme duyarlılığının sadece romantik ilişki sürecini değil, romantik ilişkiye başlama aşamasını da etkilediğinden söz etmiştir. Yüksek reddedilme duyarlılığına sahip kişiler, partnerlerinin hislerinden emin olamadıkları ve romantik ilişkilerinde partnerleri tarafından anlaşılmadıklarını düşündükleri için kendilerini ifade etme konusunda ikilemde kalırlar (Erözkan, 2007). Dolayısıyla, bu kişiler yalnızca reddedilmeyeceklerinden emin olduklarında romantik bir ilişkiye adım atmaya çalışırlar. Aksi durumda, kendilerini geri çekeceklerdir (Varol, 2019).

Sonuç olarak, reddedilme duyarlılığı tüm kişilerarası ilişkileri olumsuz yönde etkilese de; yakınlık ve yoğun duyguların deneyimlendiği romantik ilişkilerde bireylerin reddedilme tehditlerine karşı daha hassas hale gelmesi, oldukça yıkıcı sorunlara yol açmaktadır (Şirvanlı-Özen ve Güneri, 2018). Downey ve Feldman (1996), bireylerin romantik bir ilişki içindeyken; romantik partnerlerinin belirsiz davranışlarını kasıtlı bir reddedilme olarak algılayacaklarını, ilişkileri ile ilgili kendilerini güvensiz ve mutsuz hissedeceklerini ve algılanan reddedilme ihtimallerine karşı partnerlerine kıskançlık, düşmanlık, kontrol edici davranışlar, kendi düşüncelerini bastırma (Ayduk vd., 2003), kendi değerlerine uymayan davranışlara bile istekli olma gibi (Purdie ve Downey, 2000) yaklaşımları olacağını ifade etmişlerdir. Reddedilme duyarlılığının, romantik ilişkilerde güveni zedelemesi ve belirsiz davranışlara karşı şüphe uyandırması nedeniyle, bireylerin aldatılma algılarıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

2.2.3. İlgili Araştırmalar

Üniversite yıllarında yakın ve romantik ilişkilerin gelişimsel bir görev olarak ele alınmasının bir sonucu olarak (Arnett, 2000; Erikson, 1968), reddedilme duyarlılığının bu evredeki bireylerin romantik ilişkilerini nasıl etkilediği çok sayıda araştırmacının dikkatini çekmiştir. Ancak reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Oberle ve arkadaşlarının (2017) bireylerin hangi davranışları aldatma olarak algıladıklarını cinsiyet ve belirli kişilerarası özelliklere göre inceledikleri

alışmalarında, reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Oberle ve arkadaşları (2017) bu bulguyu reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin, kendilerini reddedilme durumundan koruyabilmek adına ilişkiden uzaklaşabilecekleri ve böylelikle romantik bir ilişki içinde olmayacakları için sadakatsizlik algılarının yüksek olmayabileceği şeklinde yorumlamışlardır. Reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkileri inceleyen başka bir çalışmaya ulaşılamaması sebebiyle bu bölümde reddedilme duyarlılığı ile ilgili çalışmalar romantik ilişkiler bağlamında ele alınacaktır.

Reddedilme duyarlılığı kavramını öne süren Downey ve Feldman'ın (1996) alışmasında benlik saygısı, bağlanma, nevrotiklik, içedönüklük, kişilerarası duyarlılık ve sosyal kaçınma gibi reddedilme duyarlılığı ile ilişkili olabilecek diğer değişkenler kontrol edildiğinde dahi reddedilme duyarlılığı düzeyi yüksek kişilerin romantik ilişkilerinde mutsuz oldukları, daha fazla reddedilme algıladıkları ve algılanan reddedilme ihtimaline karşı daha kontrolcü ve kıskanç davranışlar gösterdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, yüksek reddedilme duyarlılığına sahip erkeklerin, düşük duyarlılığa sahip erkeklere kıyasla romantik partnerlerini daha fazla kıskandığı ve kontrol ettiği; yüksek duyarlılığa sahip kadınların ise partnerlerine karşı daha agresif ve destekleyici olmayan şekilde yaklaştıkları bulunmuştur.

Murphy ve Russell (2018) tarafından 247 genç yetişkin üzerinde yapılan daha güncel bir araştırmada, reddedilme duyarlılığı, kıskançlık ve agresyon davranışları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Downey ve Feldman'ın (1996) alışmalarına benzer şekilde, yüksek düzeyde reddedilme duyarlılığına sahip katılımcıların daha yüksek seviyede kıskançlık yaşadığı ve bu nedenle daha fazla agresyon eğilimi gösterdiği ortaya konmuştur. Bir diğer çalışmada ise, 384 üniversite öğrencisinin katılımı ile reddedilme duyarlılığı, narsistik kişilik özellikleri, sosyal yetkinlik beklentisi ve romantik kıskançlık arasındaki ilişkiler incelenmiştir (Varol, 2019). Varol'un (2019) elde ettiği sonuçlara göre, reddedilme duyarlılığının davranışsal ve bilişsel kıskançlığı anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur.

Volz ve Krig'in (2010) psikolojik flört şiddetini reddedilme duyarlılığı ve ilişki güvensizliği bağlamında inceledikleri çalışmada, ilişki güvensizliğinin reddedilme duyarlılığı ile psikolojik flört şiddeti gerçekleştirme arasındaki ilişkiye aracılık ettiği sonucu elde edilmiştir. Aynı çalışmaya göre, reddedilme duyarlılığının öfke ve düşmanca tepkileri içermesinden dolayı psikolojik şiddete maruz kalmaktan ziyade saldırganlık ile daha ilişkili

olabileceği vurgulanmıştır (Volz ve Kerig, 2010). Diğer bir çalışmada benzer olarak, reddedilme duyarlılığının yüksek olmasının romantik partnere karşı öfke tepkilerini arttırdığı öne sürülmüştür (Ayduk vd., 2008).

Erözkan (2009) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırmada, korkulu bağlanma stiline sahip katılımcıların reddedilme duyarlılığı düzeylerinin daha yüksek olduğu; reddedilme duyarlılığı ile güvenli bağlanma stili arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin bulunduğu sonucu elde edilmiştir.

Sonuç olarak, daha önceki bölümlerde değinildiği gibi reddedilme duyarlılığı modeli Bowlby'nin bağlanma teorisi temel alınarak geliştirilmiştir (Downey ve Feldman, 1996). Modele göre (Downey ve Feldman, 1996) yüksek reddedilme duyarlılığına sahip bireylerin belirsiz ipuçlarına dahi şüpheyile yaklaşarak kaygılı bir şekilde reddedilme beklentisi içinde oldukları görülmektedir. Tüm bu özellikler göz önüne alındığında bu çalışma kapsamında reddedilme duyarlılığının aldatılma algısı ile ilişkili olacağı düşünülmektedir.

2.3. Şema Başa Çıkma Biçimleri

Araştırmanın bu kısmında, öncelikle şema başa çıkma biçimlerinin dayandığı Şema Terapi modeli ve erken dönem uyum bozucu şema kavramları ele alınmış olup, devamında şema başa çıkma biçimleri ile ilgili literatür sunulmuştur.

2.3.1. Şema Terapi

Dünyayı ve yaşamı anlamlandırmamızı sağlayan *şemalarımız* (APA, 2024) psikoloji bilimi için uzun yıllardır büyük bir önem taşımaktadır. Psikolojinin yanı sıra mantık, felsefe ve geometri gibi birçok bilim alanında da kullanılan bir kavram olan “şema”, terim olarak yapı, çerçeve ve şablon anlamlarına gelmektedir (Young vd., 2003). Tarihsel olarak ele alındığında, psikoloji literatüründe şemalardan ilk söz eden isimlerden birisi Piaget (1952) olmuştur. Piaget (1952) insanların karşılaştıkları yeni bilgileri şemaları aracılığıyla işlemlediğini ve kazandığını varsaymıştır. Bilişsel psikoloji bağlamında şema genel olarak bilgiyi yorumlamak ve problemleri çözmek için kılavuz işlevi gören soyut bir bilişsel plan olarak ifade edilebilir (Young vd., 2003). Bilişsel psikolojiden sonra psikoterapi alanında çalışmalarında şemalara atıfta bulunan ilk isimlerden birisi bilişsel terapinin kurucusu Aaron T. Beck olmuştur. Beck, şemaları kişilerin hayatlarını anlamlandırmaları için kullanılan bilişsel yapılar olarak tanımlamıştır. Fakat klinik çalışmalarında depresif eğilimli kişilerin

şemalarının kendileri, dünya ve gelecek hakkındaki negatif varsayımlardan oluştuğunu fark etmiştir (Beck, 1964; 1976). Bu çalışmalardan hareketle, Beck (2014) çarpıtılmış, gerçeklikten uzak ve değişime karşı dirençli bu bilişsel yapıların -şemalar- psikolojik rahatsızlıkların zeminini oluşturduğunu öne sürmüştür. Bilişsel terapiye benzer olarak, Jeffrey E. Young da psikolojik rahatsızlıkların altında yatan nedenleri bulmaya çalışırken şemalara odaklanmış ve hatta geliştirdiği terapi modelini “*şema terapi*” olarak adlandırmıştır (Young, 1999; Young vd., 2003).

2.3.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

Young (1999) şema terapi modelinde, kişinin kendisi ve başkalarına ilişkin sahip olduğu istikrarlı duygu, düşünce, inanç ve kuralları tanımlamak amacıyla “erken dönem uyum bozucu şemalar” kavramını kullanmış ve çocukluk döneminde gelişen yapılar olduğuna vurgu yapmıştır. Young’a göre (1999) bir çocuk için ailesi bütün dünyayı temsil eder. Bu sebeple bireyler çocuklukta ilk deneyimlerini ve ebeveynlerinin tepkilerini temel alarak, kendilerine yaşam boyu devam ettirecekleri şemalar geliştirirler. Bir diğer ifadeyle, çocukluk ve ergenlik döneminde bireyler acı verici yaşam olaylarına karşı kendilerini korumak ve mücadele edebilmek için uyum bozucu şemalar geliştirirler ve sonraki yaşam deneyimlerinde de hep bu şemalara başvururlar. Çünkü bu şemalar acı verici dahi olsa birey için çok tanıdık ve ortaya çıktığı dönemde fayda sağlamıştır. Uyum bozucu olmasının nedeni ise birey yetişkin olduğunda dünya algısı değişse bile bu şemaları kullanmaya devam etmesidir. Bu durum da yaşamın ilerleyen dönemlerinde karşılaşılan problemlerin işlevsiz bir şekilde ele alınmasını beraberinde getirmektedir (Young vd., 2003).

Bireylerin nasıl düşündüğü, hissettiği ve davrandığı konusunda önemli bir rol oynayan uyum bozucu şemalar, çocukluk döneminde beş çekirdek evrensel ihtiyacın karşılanmaması sonucu oluşur (Young vd., 2003). Bu beş çekirdek evrensel ihtiyaç şunlardır:

- Güvenli bağlanma
- Özerklik, yeterlik ve kimlik algısı
- Makul sınırlar ve özdenetim
- Kendiliğindenlik ve oyun
- Duyguları ifade özgürlüğü

Uyum bozucu şemaların oluşumunun bir başka sebebi de erken dönemdeki toksik deneyimlerdir (Young vd., 2003). Bunlar:

- Gereksinimlerin engellenmesi
- Örselenme, travmatize edilme ya da kurbanlaştırılma
- Gereksinimlerin aşırı derecede karşılanması
- Seçici içselleştirme veya önemli diğerleriyle özdeşleşme

Young ve arkadaşları (2003), beş şema alanının içerisinde yer alan 18 erken dönem uyum bozucu şemanın olduğunu öne sürmüşlerdir.

Ayrılma ve Reddedilme şema alanı terk edilme, duygusal yoksunluk, kuşkuculuk, sosyal izolasyon ve kusurluluk şemalarından oluşmaktadır (Young vd., 2003). Bu şema alanı çocukluk döneminde sevgi, saygı, empati ve kabul gibi temel duygusal ihtiyaçların karşılanmadığı ve reddedici, cezalandırıcı, soğuk ve istikrarsız ebeveynlerin bulunduğu aile atmosferi ile karakterizedir. Bu özelliklere sahip bir aile ortamında büyüyen kişiler, erken çocukluktaki olumsuz yaşantılarından dolayı güvenli ve tatmin edici yakın ilişkiler kurma ve devam ettirme konusunda ciddi problemler yaşayabilmektedir. Bu şema alanına sahip kişiler diğer şema alanlarına kıyasla daha çok kendilerine zarar veren ilişkilerin içinde bulunma ya da tümüyle yakın ilişkilerden kaçınma eğilimi göstermektedirler (Rafaeli vd., 2011; Young, 1999; Young vd., 2003).

Zedelenmiş Özerklik şema alanı bağımlılık, başarısızlık, dayanıksızlık ve iç içe geçme şemalarından oluşmaktadır (Young vd., 2003). Aşırı korumacı, çocuğa özerk olması için alan açmayan, iç içe geçmiş veya aşırı ilgisiz, çocuğu yeterli destekten mahrum bırakan ve güvenini zedeleyen ebeveyn tutumları bu şema alanının oluşumunda önemli bir role sahiptir. Zedelenmiş özerklik şema alanına sahip kişiler, erken dönemde bireysellik, bağımsızlık ve özerklik gibi temel ihtiyaçlarının engellenmesi sonucu birçok alanda yetersizlik hissi yaşarlar. Kendi başına karar almada zorluk, çaresizlik hissi, başarısız olacağını düşünme, dayanıksızlık, kötü şeyler olacağına dair beklentiler bu şema alanı aktif olan kişilerin özellikleri arasındadır (Rafaeli vd., 2011; Young vd., 2003).

Üçüncü alan ise haklılık ve yetersiz öz denetim şemalarından oluşan *Zedelenmiş Sınırlar* şema alanıdır (Young vd., 2003). Bu alanın ortaya çıkmasında genellikle sağlıklı sınırların ve sorumluluk bilincinin olmadığı aile ortamlarının etkisi görülmektedir. Bu tarz aileler yeterli bir denetim, yönlendirme ve rehberlik etme konusunda çocuklarına gerekli desteği sağlamadıklarından dolayı, çocuklarının yetişkin olduklarında diğer insanlara saygı gösterme, işbirliği içinde olma, gerçekçi hedefler belirleme gibi alanlarda zorluklar

yaşamasına yol açmaktadırlar. Diğer insanlardan daha üstün ve ayrıcalıklı olduğuna inanma, bu şema alanına sahip kişilerin en temel özellikleri arasındadır (Rafaeli vd., 2011; Young vd., 2003).

Diğeri Yönelimlilik şema alanı boyun eğicilik, fedakarlık ve onay arayıcılık şemalarını içerir. Çocukluk döneminde koşulsuz saygı ve kabulün olmadığı bir aile ortamında büyüyen kişiler, ihtiyaç duyduğu sevgi ve onayı almak uğruna benliğini baskılaması gerektiğini öğrenmiştir. Dolayısıyla bu kişiler, tıpkı ebeveynleriyle olduğu gibi, yaşam boyunca karşılaştıkları diğer insanların istek ve duygularını kendi ihtiyaçlarından önde tutma eğilimi göstermektedirler. Bu durum da diğeri yönelimlilik şema alanı aktif olan kişilerin farkındalık, özerklik, kendini ifade etme gibi alanlarda zorluk yaşamasına neden olmaktadır (Rafaeli vd., 2011; Young vd., 2003).

Beşinci şema alanı olan *Aşırı tetikte olma ve Bastırılmışlık* alanı kendiliğindenlik ve oyun temel ihtiyacının karşılanmasındaki eksiklikler ile ilişkili karamsarlık/kötümserlik, duyguların bastırılması, yüksek standartlar ve cezalandırıcılık şemalarından oluşmaktadır. Bu şemalar çoğunlukla acımasız, cezalandırıcı ve talepkar ebeveyn tutumları sonucu ortaya çıkmaktadır. Böyle ailelerde keyifli vakit geçirme veya oyun yerine kurallar, görevler, performans odaklı olma daha ön plandadır. Çocuklardan da hatasız ve mükemmel olmaları beklenir. Bu durum ise yaşamın sonraki dönemlerinde içselleştirilmiş katı kural ve beklentiler, kendiliğinden duyguların bastırılması, her zaman tetikte olma, kötümserlik ve endişe ile sonuçlanabilmektedir (Rafaeli vd., 2011; Young vd., 2003).

Şema iyileşmesi ve *şema devamlılığı* olmak üzere iki temel şema işlevi bulunmaktadır. Şemalarla ilgili düşünceler, duygular, davranışlar veya yaşam deneyimleri ya şemaların güçlenerek devam etmesini sağlar ya da şemayı zayıflatarak zamanla iyileştirir. Şema terapinin ulaşmayı hedeflediği nihai nokta olan şema iyileşmesi, şemanın yoğunluğu ve etkisinin azalması ve danışanların kullandıkları işlevsel olmayan başa çıkma biçimlerinin yerine daha işlevsel davranış kalıplarının kullanılması anlamına gelmektedir. Şema devamlılığı ise kişilerin bilişsel çarpıtmaları, kendini engelleyen davranış kalıpları ve şema başa çıkma biçimleri yoluyla mevcut şemalarının devamlılığını sağlamasıdır (Young vd., 2003; Martin ve Young, 2011). Bu araştırmanın değişkenlerinden birisi olan şema başa çıkma biçimleri aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2.3.3. Şema Başa Çıkma Biçimlerinin Tanımlanması

Uzun yıllardır bilindiği üzere, tüm canlılar bir tehditle karşı karşıya kaldıklarında temelde üç tür tepki verirler: “*donakalma*”, “*savaşma*”, ve “*kaçma*” (Simeone-DiFrancesco vd., 2015). Çocukluk döneminde ise, bireyler temel duygusal ihtiyaçları ve bu ihtiyaçlara eşlik eden duyguları engellendiğinde tehdit altında hissederler ve bu tehdidin varlığı erken dönem uyum bozucu şemalarının tetiklenmesine neden olur. Çocuklar deneyimledikleri korku, kaygı ve hayal kırıklığı gibi yoğun duygularla ve tetiklenen şemaları ile mücadele edebilmek için bazı başa çıkma davranışları geliştirirler. Young ve arkadaşları tarafından (2003) “*şema başa çıkma biçimleri*” olarak ifade edilen bu davranışlar, genetik mirasımız olan “*donakalma*”, “*savaşma*”, ve “*kaçma*” tepkilerine benzer. Bu temel tepkiler sırasıyla üç şema başa çıkma biçimine karşılık gelir: “*şema teslimi*”, “*şema aşırı telafisi*” ve “*şema kaçınması*” (Simeone-DiFrancesco vd., 2015).

Şema başa çıkma biçimleri, çocukluk dönemindeki acı verici yaşam olayları ile başa çıkabilmek için uyumlu ve işlevsel olarak görülmelerine rağmen, yaşamın ilerleyen dönemlerine gelindikçe uyumsuz hale gelirler. Bunun sebebi, şema başa çıkma biçimlerinin bireylerin şemaları ile mücadele ediyor gibi görünse de aslında şemalarının güçlenmesini ve devamlılığını sağlamasıdır. Böylelikle, bireyler içinde bulundukları koşullar değişse bile çocukluk dönemindeki dünya algılarını şemaları aracılığıyla devam ettirirler (Young vd., 2003). Sonuç olarak, şema başa çıkma biçimleri kısa vadede sıkıntıyı hafifletebilir, ancak uzun vadede iyileştirici ve de işlevsel değildir (Rafaeli vd., 2011).

Erken dönem uyum bozucu şemalar anıları, beden duyuları, duyguları ve bilişleri içerirken; şema başa çıkma biçimleri davranışsal stratejileri içerir. Bireyler davranışsal stratejilerin yanısıra bilişsel ve duygusal stratejileri de kullanabilirler, ancak bu stratejiler hala başa çıkma biçimlerinin bir parçasıdır. Çünkü her birey yaşamın farklı dönemlerinde aynı şemayla baş edebilmek için farklı başa çıkma biçimlerini kullanabilir. Bir başka ifade ile, söz konusu şema ile baş edebilmek için gelişen başa çıkma biçimi değişse bile; şema sabit kalır (Young vd., 2003). Diğer yandan, her insan aynı şemaya aynı başa çıkma biçimini de geliştirmeyebilir. Young ve arkadaşları (2003) bireylerin aynı şemaya farklı başa çıkma biçimi geliştirmelerinde mizacın ve model aldıkları ebeveynlerinin davranışlarını seçici içselleştirme yoluyla benimsemelerinin önemli bir rol oynadığı ifade etmişlerdir.

2.3.3.1. Şema teslimi

Şema teslimi başa çıkma biçimini kullanan bireyler şemalarını değişmez bir kural olarak kabul ederler ve şemalarına teslim olurlar. Bu başa çıkma biçiminde, bireyler şemalarıyla ve şemalarının sebep olduğu yıkıcı duygularla savaşmak yerine, mevcut şemalarını doğrulayacak davranışlara eğilim gösterirler. Şema teslimi başa çıkma biçimini kullanan bireylerin, tatmin edici olmayan aktivitelerde ısrarcı olma, kendilerine kötü davranan kişilere ilgi duyma ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmadığı ilişkileri sürdürme gibi davranışları örnek olarak gösterilebilir (Young vd., 2003). Bir başka ifadeyle, şemalarının oluşmasına zemin hazırlayan çocukluk deneyimlerine benzer kişileri ve yaşam olaylarını ararlar. Şema Terapi bu durumu, şemasına teslim olan kişilerin duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasına engel olan örüntülerin içinde sıkışıp kaldıkları ve şemalarının algılarında yol açtığı bilişsel çarpıtmalardan dolayı sağlıklı alternatifleri bulmakta zorluk yaşadıkları şeklinde açıklamaktadır. Şema teslimi başa çıkma biçiminin genellikle Onay Arayıcılık, Fedakarlık ve Boyun Eğicilik şemalarını kapsayan Diğer Yönelimlilik şema alanına sahip kişilerde görüldüğü ifade edilmektedir (Rafaeli vd., 2011).

2.3.3.2. Şema kaçınması

Şema kaçınması başa çıkma biçiminde bireyler, şemaları ile yüzleşmemek için şemalarını tetikleyebilecek düşünce ve durumlardan kaçınmaya çalışırlar. Örneğin, duygusal yoksunluk şemasına sahip bir kişi, şema kaçınması başa çıkma biçimini kullanıyorsa sevilmeyen biri olduğuna dair düşüncelerinden dolayı romantik bir ilişki kurmamayı tercih edebilir (“Kimse beni sevemez/ Partnerim ihtiyacım olan sevgiyi bana vermez/veremez”). Şemalarına ilişkin düşünce ve imgeler ortaya çıktığında ise; insanlardan uzak durma, çeşitli aktivitelerle dikkatini dağıtma, alkol/madde bağımlılığı, duygularını bastırma gibi davranışlarla şemalarından uzaklaşmaya çalışabilirler (Simeone-DiFrancesco vd., 2015; Young vd., 2003). Bu yönüyle kaçınma tepkileri, bireyleri şemalarını tetikleyecek ortamlardan uzak tutma yoluyla bir çeşit olumsuz pekiştirme sağlamakta ve rahatsızlık verici duyguları geçici bir süreliğine azaltmaktadır. Ancak bu kısa süreli rahatlama, kaçınma davranışını ödüllendirdiği için kaçınma tepkilerinin güçlenmesine ve değişimin daha zor bir hale gelmesine sebebiyet vermektedir (Rafaeli vd., 2011).

2.3.3.3. Şema aşırı telafisi

Şema aşırı telafisi ise, bireylerin şemalarına karşı çıkmaya çalıştığı ve mücadele ettiği bir başa çıkma biçimidir. Şemalarını tetikleyebilecek bir durum veya kişiyle karşılaştıklarında, şemanın geliştiği çocukluk dönemindeki tam tersi şekilde davranmaya çalışırlar. Bu açıdan bakıldığında, şemanın duygusal acısını çekmek yerine şemaya karşı durmak işlevsel görünebilir. Ancak şema aşırı telafisi başa çıkma biçimini kullanan bireylerin şemalarına ilişkin düşüncelere çok fazla odaklanmaları diğer başa çıkma biçimlerinde olduğu gibi şemanın devamlılığına hizmet etmektedir. Şemalarına ilişkin duygu ve düşüncelerle çok fazla meşgul olan kişiler, olumlu yaşam olaylarını görmezden gelip olumsuzları abartma eğilimi gösterebilirler (Young vd., 2003). Örneğin, terk edilme/istikrarsızlık şemasına sahip ve şema aşırı telafisi başa çıkma biçimini aktif olarak kullanan bir kişi, romantik bir ilişki içindeyken partnerinin her olumsuz ya da belirsiz davranışını tehdit olarak algılayarak, terk edileceğine dair hislere kapılabilir. Bunun sonucunda terk edilmemek uğruna kendisi partnerini terk edebilir. Diğer yandan, çocuklukta yaşadıkları kırgınlıklara bir karşıt tepki olarak; saldırganlık/düşmanlık, manipülasyon, baskınlık, pasif-agresif isyan gibi şema eylemleri de gösterebilirler (Ball, 1999).

Sonuç olarak, erken dönem uyum bozucu şemaların kişilerin olayları yorumlamasında bir yanlılığa yol açtığı görülmektedir. Yanlış anlamalar, gerçek dışı beklentiler ve çarpık tutumlar olarak ortaya çıkan bu önyargılar, romantik partnerler arasındaki etkileşimi olumsuz yönde etkilemektedir. Rafaeli ve arkadaşlarına göre (2011) romantik ilişkilerdeki problemlerin önemli bir kısmı partnerlerin ihtiyaçları, uyum bozucu şemaları, şemalarla başa çıkma biçimleri ve modlardan oluşan bir prizma aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Şema başa çıkma biçimlerinin, erken dönem uyum bozucu şemaların güçlenerek devamlılık sağlamasına hizmet ettiği ve bu uyum bozucu şemaların da kişinin kendisiyle ve diğerleriyle ilişkisini yorumlarken algısal çarpıtmalara yol açtığı göz önüne alındığında (Young vd., 2003) şema başa çıkma biçimlerinin aldatılma algısı ile ilişkili olacağı düşünülmektedir.

2.3.4. İlgili Araştırmalar

Şema terapi modelinin, klinik örneklerle yapılan çalışmalar sonucu ortaya çıkması sebebiyle (Young vd., 2003), şema başa çıkma biçimleri ile ilgili yapılan çalışmaların da çoğunlukla klinik odaklı olduğu görülmektedir. İlgili literatürdeki çalışmalar incelendiğinde; kişilik bozuklukları (van der Linde vd., 2023; Çakır, 2007; Öncül, 2008), yeme bozuklukları

(Brown vd., 2016; Luck vd., 2005; Sheffield vd., 2009; Spranger vd., 2000), obezite (Basile vd., 2019; Ulutürk, 2020), obsesif kompulsif bozukluk (Basile vd., 2017), panik bozukluğu (Erdem, 2018), yaygın kaygı belirtileri (Pehlivanlı, 2020), psikopatolojik semptomlar (Ünal, 2014), alkol/ madde bağımlılığı (Anlı ve Can, 2016; Alevsaçanlar, 2015; Arıkan, 2019), kumar bağımlılığı (Arıkoğlu, 2022), içselleştirme ve dışsallaştırma davranışları (van Wijk-Herbrink vd., 2018), mizaç (Mairet vd., 2014) ve aile içi şiddet (Taşkale, 2014) konuları ile ilgili çalışmalara ulaşılmıştır. Bu araştırmalar şema başa çıkma biçimlerinin kullanılmasının psikolojik semptom ve rahatsızlıkların oluşmasına zemin hazırlaması veya devamlılığını sağlamasında önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. İlgili literatürdeki araştırmalara bakıldığında, şema başa çıkma biçimlerinin aldatma/aldatılma davranışları ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle ilgili araştırmalar romantik ilişkiler bağlamında ele alınacaktır.

Akkol'un (2017) Aktör-Partner Bağımlılık Modeli'ni kullanarak uyum bozucu şemalar, şema baş etme stilleri ve partner duyarlılık algısının evlilik doyumu üzerindeki etkilerini araştırdığı çalışmada, kadın katılımcıların kaçınma ve telafi baş etme stilleri ile evlilik doyumu arasında anlamlı negatif ilişkiler gözlemlenmiştir. Erkek katılımcıların telafi baş etme stili ile kadınların evlilik doyumu arasında anlamlı negatif ilişkiler bulunmuştur. Kadınların telafi baş etme stili kadınların evlilik doyumunu artırırken; erkeklerin telafi baş etme stilini kullanması eşlerinin evlilik doyumunu düşürmüştür. Erkeklerin kaçınma baş etme stilini sıklıkla kullanmaları hem kendilerinin hem de partnerlerinin evlilik doyumunu artırmıştır.

Tunçel'in (2019) evli bireylerde erken dönem uyum bozucu şemalar, algılanan ebeveyn tutumları, şema başa çıkma davranışları arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmada şema kaçınması alt boyutlarından olan psikosomatizmin evlilik uyumu ile negatif yönlü ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gültekin (2020) tarafından erken dönem uyum bozucu şemalar ve işlevsel olmayan şema baş etme modlarının romantik ilişkilerde baskınlık ve boyun eğcilik ile ilişkisinin incelendiği araştırmada, aşırı telafi modunun baskınlığı; söz dinleyen/teslimci modun boyun eğciliği; aşırı telafi ve söz dinleyen teslimci modlarının partner-baskınlığını; söz dinleyen teslimci modun partner-boyun eğiciliğini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Oğuz (2020) tarafından romantik ilişkilerde yakınlık düzeyi ve algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkide şema modlarının aracı rolünün incelendiği araştırmada, cezalandırıcı anne, koşullu/başarı odaklı ve sömürücü/istismar edici anne ebeveynlik biçimlerinin her birinin kaygılı bağlanma boyutunu tüm işlevsel olmayan şema modları aracılığı ile negatif yönde; kuralcı/kalıplayıcı ve küçümseyici/kusur bulucu anne ebeveynlik biçimlerinin kırılgan çocuk modu hariç tüm işlevsel olmayan şema modları aracılığı ile negatif yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı baba algısının hem kaygılı hem de kaçınan bağlanma boyutlarını entrikacı ve manipülatif modları aracılığı ile; kötümser/endişeli baba ebeveynlik biçimlerinin kaygılı bağlanma düzeyini talepkar ebeveyn modu hariç işlevsel olmayan tüm şema modları aracılığı ile yordadığı sonucu elde edilmiştir.

Bayar (2021) tarafından erken dönem uyum bozucu şemalar, şema başa çıkma biçimleri, bağlanma stilleri ile romantik ilişkilerde ilişki doyumu arasındaki ilişkilerin ele alındığı çalışmada, telafi ve kaçınma başa çıkma biçimlerinin ilişki doyumu ile negatif yönlü ilişkili olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak, şema başa çıkma biçimlerinin romantik ilişkiler bağlamında ele alındığı çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Şema başa çıkma biçimlerinin işlevsel olmadığı, uyum bozucu şemaların devamlılığını sağladığı ve bireylerin kişilerarası ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği düşünüldüğünde (Young vd., 2003) şema başa çıkma biçimleri ile aldatılma algısı arasındaki ilişkilerin araştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

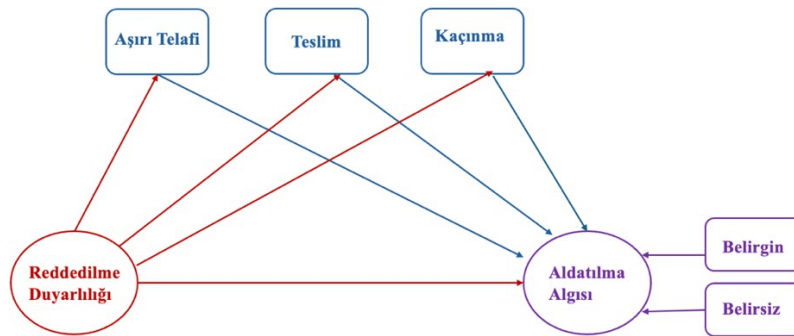
BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı ve aldatılma algısı arasındaki ilişkide şema başa çıkma biçimlerinin aracı rolünü incelemek amacıyla ilişkisel tarama modelinde hazırlanmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin açığa çıkarılması ve betimlenmesini içeren bir araştırma modelidir. İlişkisel tarama modelinde herhangi bir manipülasyon veya etki olmaksızın değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyinin ve yönünün incelenmesi amaçlanmaktadır (Büyüköztürk, 2012; Creswell, 2022).

Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinin ardından araştırmanın temel amacı doğrultusunda yapısal eşitlik modelinden yararlanılmıştır. Yapısal eşitlik modeli (YEM), araştırma kapsamında yol analizi ile kurulan istatistiksel modelin geçerliliğinin sınanmasını ve değişkenler arasındaki doğrudan veya dolaylı ilişkilerin nedensellik bağlamında incelenmesini sağlayan çok boyutlu istatistiksel analizleri içermektedir (Çokluk vd., 2012; Kline, 2023). Bu model çerçevesinde mevcut araştırmanın bağımsız değişkeni reddedilme duyarlılığı, aracı değişkeni şema başa çıkma biçimleri, bağımlı değişkeni ise aldatılma algısı olarak belirlenmiştir. Meydan ve Şeşen (2011)'e göre, regresyon analizine kıyasla daha güvenilir sonuçlar sunduğu için bu araştırma kapsamında yapısal eşitlik modelinin (YEM) kullanılmasına karar verilmiştir. Araştırmada sınanması için kurulan model Şekil 3.1' de verilmiştir.

Şekil 3.1. Aracılık Modeli

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma evrenini 18-29 yaşları arasındaki üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Bu evrenden, uygun örnekleme (convenience sampling) yöntemi kullanılarak çalışma grubuna ulaşılmıştır. Uygun örnekleme, araştırmacının en ulaşılabilir katılımcılardan veri toplamasına olanak sağlayan tesadüfi olmayan bir örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2018). Araştırma kapsamında gönüllülük esasına dayalı olarak 312 katılımcıya ulaşılmıştır. Veri setinin istatistiksel analizlerin varsayımlarını karşılayıp karşılamadığını tespit etme aşamasında, veri toplamada kullanılan ölçeklerden alınan puanların Mahalanobis uzaklık katsayıları ve z standart puanları hesaplanmıştır. Z standart puanları -3 ile +3 aralığında (Kline, 2011) olmayan 7 katılımcı veri setinden çıkarılmıştır. Böylelikle, 18-29 yaş aralığında ve üniversite öğrencisi olan 305 katılımcı bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

Araştırmadaki katılımcıların cinsiyetlerine, yaşlarına, romantik ilişki deneyimine sahip olma durumlarına ve en uzun romantik ilişki sürelerine ait frekans ve yüzde değerleri aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 3.2.1. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Gruplar	<i>f</i>	%
Kadın	216	70.8
Erkek	89	29.2
Toplam	305	100.00

Tablo 3.2.1'e göre, 216 kadın (%70.8) ve 89 erkek (%29.2) olmak üzere toplam 305 katılımcının çalışmaya dahil olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2.2. Katılımcıların Yaşlarına Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	$\bar{x}$	ss
Yaş	21.25	2.16

Tablo 3.2.2. incelendiğinde, katılımcıların yaş ortalamalarının $\bar{x} = 21,25$ (ss = 2,16) olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2.3. Katılımcıların Romantik İlişki Deneyimine Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Gruplar	<i>f</i>	%
Hali hazırda romantik ilişki deneyimine sahip olma	107	35.10
Geçmişte romantik ilişki deneyimine sahip olma	141	46.20
Romantik ilişki deneyimine sahip olmama	57	18.70
Toplam	305	100.00

Tablo 3.2.3'te araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin romantik bir ilişki deneyimine sahip olma durumlarına göre dağılımları verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, 107 kişinin (%35,10) halihazırda romantik bir ilişki deneyimi içinde olduğu, 141 kişinin (%46,20) geçmişte romantik bir ilişki deneyimine sahip olduğu ve 57 kişinin (%18,70) hiç romantik ilişki deneyimine sahip olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.2.4. Katılımcıların En Uzun İlişki Sürelerine Göre Dağılımları

Gruplar	<i>f</i>	%
Romantik ilişki deneyimine sahip olmama	57	18,70
0 – 6 ay	108	35,40
6 ay – 1 yıl	42	13,80
1 yıl – 3 yıl	56	18,40
3 yıl – 5 yıl	42	13,80
Toplam	305	100,00

Tablo 3.2.4'te katılımcıların en uzun romantik ilişki süreleri incelendiğinde; 57'sinin (%18,70) hiç romantik ilişkisinin olmadığı; 108'inin (%35,40) 0 – 6 ay aralığında; 42'sinin (%13,80) 6 ay – 1 yıl aralığında; 56'sının (%18,40) 1 yıl – 3 yıl aralığında ve 42'sinin (%13,80) 3 – 5 yıl aralığında romantik ilişki deneyimine sahip olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, verilerin toplanması aşamasında katılımcıların demografik bilgilerini belirlemek üzere araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, reddedilme duyarlılığı düzeyini ölçmek için “Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği”, şema başa çıkma

biçimlerini tespit etmek için “Şema Başa Çıkma Biçimleri Ölçeği” ve aldatılma algısı düzeylerini ölçmek için “Aldatılma Algısı Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu katılımcıların yaşları, cinsiyetleri, halihazırda ya da geçmişte romantik ilişki deneyimine sahip olma durumları ve en uzun romantik ilişki sürelerine yönelik bilgilerin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.3.2. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

Downey ve Feldman (1996) tarafından kaygılı bir şekilde reddedilme beklentisi içinde olma, reddedilme durumlarını algılamaya hazır olma ve reddedilmeye karşı aşırı tepkisel davranma olarak tanımlanan reddedilme duyarlılığını ölçmek amacıyla geliştirilen Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Göncü Köse ve arkadaşları (2017) tarafından Türkçe’ye uyarlanmış ve psikometrik özellikleri incelenmiştir. Ölçek kişilerin reddedilme ihtimallerinin bulunduğu bazı varsayımsal sosyal durumların yer aldığı 18 maddeden oluşmaktadır (örn., “Romantik partnerinizin sizinle aynı eve taşınmasını istiyorsunuz”). Katılımcılar karşılaştıkları bu varsayımsal durumlarla ilgili hem kaygı derecelerini (1=Hiç endişelenmem/Kaygı duymam, 6= Çok endişelenirim/Kaygı duyarım) hem de bu durumda kabul edilme beklentilerini (1=Çok küçük ihtimalle, 6= Çok büyük ihtimalle) 6’lı likert tipinde olan ölçek üzerinde belirtirler. Ölçekten 1-36 aralığı arasında değişebilen tek bir reddedilme duyarlılığı puanı elde edilir. Ölçeğin orijinal çalışmasında, Downey ve Feldman (1996) iç tutarlık katsayısını .83 ve test- tekrar test güvenirliğini üç hafta arayla .83; dört ay arayla ise .78 olarak bulmuştur. Göncü Köse ve arkadaşları da (2017) ölçeğin uyarlama aşamasında üniversite öğrencileri ile yaptıkları iki farklı çalışmada ölçeğin iç tutarlık katsayısını .85 ve .82 olarak tespit etmişlerdir. Mevcut çalışmada ise ölçeğin iç tutarlılık analizlerine göre Cronbach Alpha katsayısı .88 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Şema Başa Çıkma Ölçeği

Şema Başa Çıkma Ölçeği (ŞBÇÖ), van Vreeswijk ve Broersen (2006) tarafından geliştirilen ve şema başa çıkma biçimlerini *şema kaçınması*, *şema aşırı telafisi* ve *şema teslimi* olmak üzere 3 boyutta değerlendiren bir ölçme aracıdır. ŞBÇÖ, orijinal formunda 16 maddeden oluşmakta olup, 6’lı Likert türündedir (1=Benim için hiç uygun değil, 6=Benim için tamamen uygun). Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından

alınan toplam puanların yüksek olması, o alt boyuta ait şema başa çıkma davranışının arttığını göstermektedir. van Vreeswijk ve Broersen (2006) tarafından yapılan analizler sonucunda, her üç başa çıkma biçimine ait iç tutarlılık katsayısı .72 - .76 aralığında bulunmuştur. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışmalarını Bayoğlu (2020) gerçekleştirmiştir. Uyarlama çalışması kapsamında yapılan analizler sonucunda iyi uyum göstermeyen 4 madde ölçekten çıkarılmış; üç boyutlu ve 12 maddeden oluşan modelin doğrulandığı görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ise şema kaçınması için .67; şema aşırı telafisi için .69; şema teslimi için .73 olarak bulunmuştur (Bayoğlu, 2020).

Bu çalışma grubu için ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı şema aşırı telafisi için .61; şema teslimi için .61 ve şema kaçınması için ise .60 olarak bulunmuştur. Karagöz (2017) Cronbach Alpha katsayısının .00-.40 arasında güvenilir olmadığını, .40-.60 arasında düşük düzeyde güvenilir olduğunu, .60-.80 arasında oldukça güvenilir olduğunu ve .80-1.00 arasında yüksek düzeyde güvenilir olduğunu ifade etmiştir. Buradan hareketle, bu çalışma grubu için tespit edilen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayılarının kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir.

3.3.4. Aldatılma Algısı Ölçeği

Aldatılma Algısı Ölçeği, romantik ilişki yaşayan bireylerin partnerlerinin hangi davranışlarını aldatma olarak algıladıklarını ortaya çıkarmak amacıyla Çelimli ve Erden Çınar (2024) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 5'li likert tipindedir (1=Hiç katılmıyorum, 5=Tamamen katılıyorum). “*Belirgin*” ve “*belirsiz*” olmak üzere iki alt boyuttan oluşan ölçekte toplamda 28 madde yer almaktadır. Ölçekte ters puanlanan maddeler yer almamaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 140, en düşük puan ise 28'dir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar yüksek düzeyde aldatılma algısını ifade etmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı *belirgin* alt boyutu için .96, *belirsiz* alt boyutu için .97 ve ölçeğin tümü için .95 olarak bulunmuştur (Çelimli, 2022). Bu çalışma kapsamında ise, ölçeğin tümü için Cronbach Alpha katsayısı .90; *belirgin* alt boyutu için .89 ve *belirsiz* alt boyutu için .90 olarak tespit edilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama aşamasında öncelikle veri toplamada kullanılmasına karar verilen ölçekleri geliştiren ya da uyarlayan araştırmacılara ulaşılarak gerekli izinler alınmıştır. Ardından İstanbul Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nden etik

kurul izni alınmış ve Etik Kurul Raporu (30.10.2023 tarihli ve 2023/05 sayılı) EK-1’de sunulmuştur. Veri toplama işlemi çevrimiçi olarak Google Forms aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama linki öğretim elemanları ile paylaşılmış ve mail grupları aracılığıyla öğrencilere ulaşılmıştır. Katılımcılara çalışma ile ilgili bilgileri içeren Bilgilendirilmiş Onam Formu verilmiş; çalışmanın gönüllülük ve gizlilik ilkesine dayandığı belirtilmiştir. Verilerin toplandığı formda katılımcıların kimlik bilgileri ve kişisel verilerine gizlilik ilkesince yer verilmemiştir. Katılımcılardan çalışmaya gönüllü katıldıklarına dair onam alındıktan sonra Kişisel Bilgi Formu, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Şema Başa Çıkma Ölçeği ve Aldatılma Algısı Ölçeği’nden oluşan bir ölçek bataryasını cevaplamaları istenmiştir. Formun yaklaşık 10-15 dakika içinde cevaplanması planlanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada toplanan verilerin analiz edilmesinde IBM SPSS Statistics ve AMOS programları kullanılmıştır. Çalışma grubunun demografik bilgilerinin dağılımını göstermek amacıyla frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Ardından çalışmada kullanılan ölçeklere ait betimsel istatistikler yapılmış (standart sapma, aritmetik ortalama, standart hata, minimum ve maximum değerler, çarpıklık ve basıklık değerleri) ve elde edilen bulgular Tablo 3.5.’te sunulmuştur.

Tablo 3.5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Betimsel İstatistik Değerleri

Değişkenler	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	Min.	Max.	Çarpıklık	Basıklık
Reddedilme Duyarlılığı	15.58	5.43	.31	3.00	31.00	.28	-.29
(Toplam)							
Şema Başa Çıkma							
Biçimleri							
Şema Aşırı Telafisi	15.09	3.44	.19	6.00	23.00	-.06	-.63
Şema Teslimi	15.54	3.47	.19	7.00	24.00	.09	-.57
Şema Kaçınması	16.86	3.90	.22	8.00	24.00	-.11	-.65
Aldatılma Algısı (Toplam)	114.68	14.08	.80	73.00	140.00	-.68	.03
Belirgin	84.54	9.45	.54	51.00	95.00	-1.37	1.55
Belirsiz	30.14	7.58	.43	10.00	45.00	-.37	-.34

Tablo 3.5’de görüldüğü gibi, parametrik istatistiksel analizlere geçmeden önce verilerin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenerek dağılımın normalliği sınanmıştır. Çarpıklık ve

basıklık katsayılarının -2 ile +2 aralığında olması nedeniyle normal dağılımın sağlandığı tespit edilmiştir (George ve Mallery, 2010). Normal dağılımın sağlandığının tespit edilmesinin ardından reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısının cinsiyete ve romantik ilişki deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek üzere bağımsız örneklem t- testi; en uzun romantik ilişki süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Grup varyanslarının homojenliğini incelemek üzere Levene Testi kullanılmıştır. Analizler sonucunda farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla varyansın homojen olduğu durumlarda Scheffe, varyansın homojen olmadığı durumlarda ise Tamhane T2 post hoc testleri kullanılmıştır. Çalışmanın temel değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi uygulanmıştır.

Araştırmanın temel amacı olan, reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkide şema başa çıkma biçimlerinin aracı rolünü tespit etmek amacıyla Anderson ve Gerbing (1988) tarafından önerilen iki aşamalı yapısal eşitlik modeli (YEM) kullanılmıştır. YEM analizine geçmeden önce, çalışmanın temel değişkenleri arasında çoklu bağlantı sorununun olup olmadığı tolerans ve varyans artış faktörü (VIF) değerlerine bakılarak incelenmiştir. Regresyon temelli analizlerde tolerans değerinin .20'den büyük olması; varyans artış faktörü (VIF) değerinin ise 10'dan küçük olması beklenmektedir (Field, 2009). Mevcut çalışmada tolerans değerlerinin .49 ile .84 arasında; varyans artış faktörü (VIF) değerlerinin ise 1.59 ile 1.00 arasında yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda çoklu bağlantı probleminin olmadığı tespit edilmiştir. Son olarak, YEM'in yapılması için tek boyutlu olan Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği'ne parselleme (parceling) yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntemden madde sayısının fazla olduğu ölçeklerde model-veri uyumunu iyileştirme amaçlı yararlanılmaktadır (Güler ve Çetin, 2020). Parselleme tekniği, örtük değişkenlerin analizinde uygulanmak üzere maddelere verilen cevapların toplam puanlarına göre “madde parselleri” oluşturmayı ifade etmektedir ve özellikle YEM'de yaygın olarak kullanılmaktadır (Little vd., 2002; Russell vd., 1998). Parselleme için bir çok yöntem bulunmaktadır. Bu çalışmada, tek boyutlu yapılarda tercih edilen ve yapılan keşfedici faktör analizine göre hesaplanan faktör yüklerinin büyükten küçüğe doğru sıralandığı ve her seferinde dağıtım sırasının tersten başlayarak maddelerin parsellere dengeli bir şekilde dağıtıldığı *dengeleme yaklaşımı* kullanılmış (Little vd., 2002) ve Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği için üç parsel oluşturulmuştur. Tüm bu analizler sonucunda araştırmanın verilerinin YEM için uygun olduğuna karar verilerek, iki aşamalı YEM analizi gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada ölçme modeli, ikinci aşamada ise yapısal model sınanmıştır. Araştırmada istatistiksel anlamlılık düzeyi

$p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amaçları doğrultusunda yapılan istatistiksel analizlere ait bulgular sunulmuştur. Bulgulara ait istatistiksel sonuçlar detaylı olarak tablo ve grafiklerle aktarılmıştır.

4.1. Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısı Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Araştırmanın ana amacı doğrultusunda yapılan aracılık analizi öncesinde reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi yapılmıştır. Bulgular Tablo 4.1.'de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1.Reddedilme Duyarlılığı (Toplam)	1						
Şema Başa Çıkma Biçimleri							
2.Şema Aşırı Telafisi	.27**	1					
3.Şema Teslimi	.35**	.60**	1				
4.Şema Kaçınması	.33**	.45**	.58**	1			
5. Aldatılma Algısı (Toplam)	.37**	.19**	.36**	.25**	1		
6. Belirgin Aldatma Algısı	.35**	.18**	.30**	.29**	.86**	1	
7. Belirsiz Aldatma Algısı	.27**	.12*	.30**	.10	.77**	.35**	1

Tablo 4.1 incelendiğinde, üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = .37$; $p < .01$). Reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısının alt boyutları olan belirgin aldatılma algısı ($r = .35$; $p < .01$) ve belirsiz aldatılma algısı ($r = .27$; $p < .01$) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Reddedilme duyarlılığı ile şema başa çıkma biçimlerinden aşırı telafi ($r = .27$; $p < .01$), teslim ($r = .35$; $p < .01$) ve kaçınma ($r = .33$; $p < .01$) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

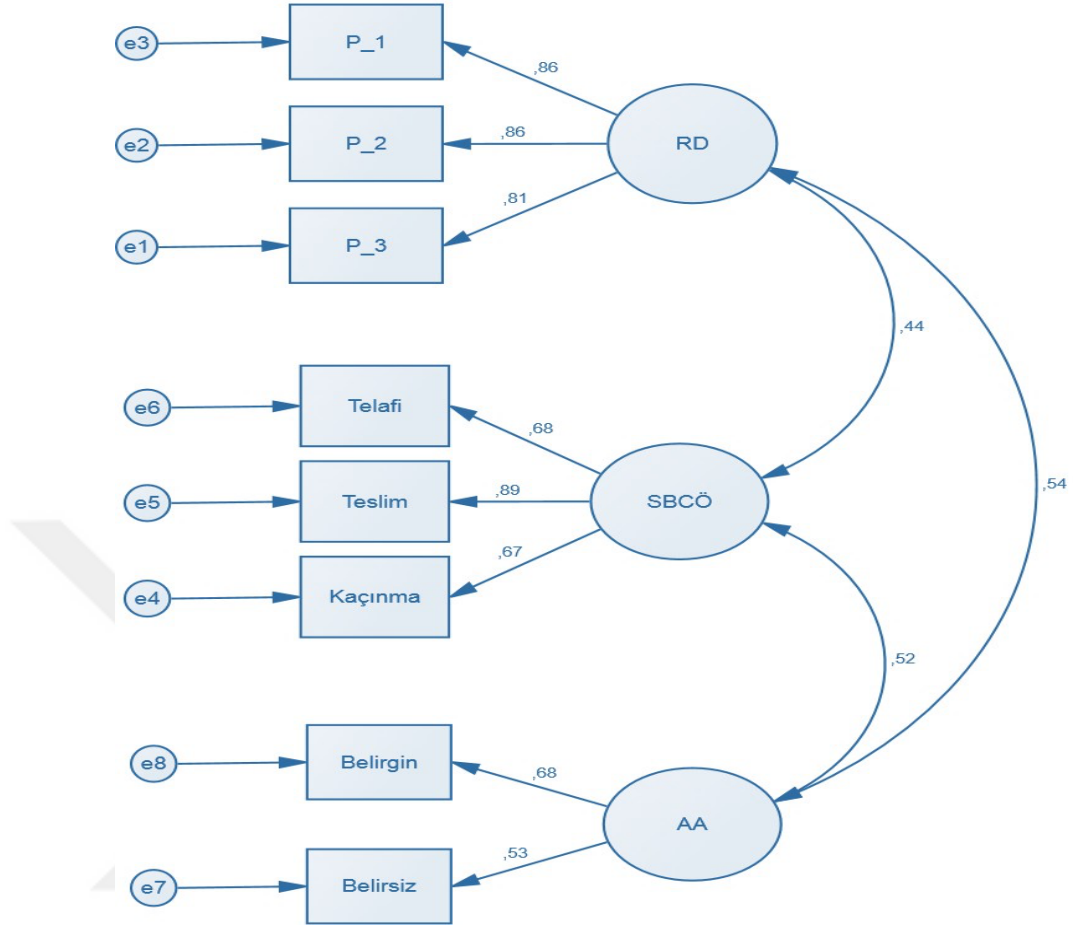
Elde edilen bulgulara göre, aldatılma algısı ile şema başa çıkma biçimlerinden aşırı telafi ($r = .19$; $p < .01$), teslim ($r = .36$; $p < .01$) ve kaçınma ($r = .25$; $p < .01$) arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Aldatılma algısı alt boyutlarından olan belirgin aldatılma algısı ile şema başa çıkma biçimlerinden aşırı telafi ($r = .18$; $p < .01$), teslim ($r = .30$; $p < .01$) ve kaçınma ($r = .29$; $p < .01$) arasında da pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Aldatılma algısının bir diğer alt boyutu olan belirsiz aldatılma algısı ile şema başa çıkma biçimlerinden aşırı telafi ve teslim ($r = .30$; $p < .01$) arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Belirsiz aldatılma algısı ile şema başa çıkma biçimlerinden kaçınma ($r = .10$; $p > .05$) arasında ise anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

4.2. Reddedilme Duyarlılığı ile Aldatılma Algısı Arasındaki İlişkide Şema Başa Çıkma Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Yapısal Eşitlik Modellemesine Ait Bulgular

Bu başlık altında üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkide şema başa çıkma biçimlerinin aracı rolünü test etmek amacıyla oluşturulan ölçme modeline ve yapısal modele ait bulgular sunulmuştur.

4.2.1. Ölçme Modelinin Test Edilmesine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısı arasındaki ilişkilerin sınanmasına yönelik kurulan yapısal modelin test edilmesi için yapılan YEM analizi öncesinde örtük değişkenler arasındaki ilişkileri gösteren ölçme modelinin doğrulanmasına ilişkin bulgulara Şekil 4.2.1 ve Tablo 4.2.1’ de yer verilmiştir.

Şekil 4.2.1. Ölçme Modeli

Not: RD: Reddedilme Duyarlılığı; P_1: RD Parsel 1; P_2: RD Parsel 2; P_3: RD Parsel 3; SBCÖ: Şema Başa Çıkma Biçimleri; AA: Aldatılma Algısı

Şekil 4.2.1’de görüldüğü üzere, ölçme modelinde reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısından oluşan üç örtük değişken ve aldatılma algısı için iki, şema başa çıkma biçimleri için üç, reddedilme duyarlılığı için parselleme yöntemiyle belirlenen üç olmak üzere toplam 8 gözlenen değişken yer almaktadır. Öncelikle, ölçme modeline ait standardize edilmiş regresyon katsayılarının (faktör yüklerinin) anlamlılığı incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, ölçme modeline ilişkin faktör yüklerinin .53 ile

.89 arasında değiştiği ve anlamlı olduğu ($p < .05$) tespit edilmiştir. Dolayısıyla gözlenen değişkenlerin, örtük değişkenlerin anlamlı yordayıcıları olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2.1. Ölçme Modelinin Uyum İyiliği İndeks Değerleri

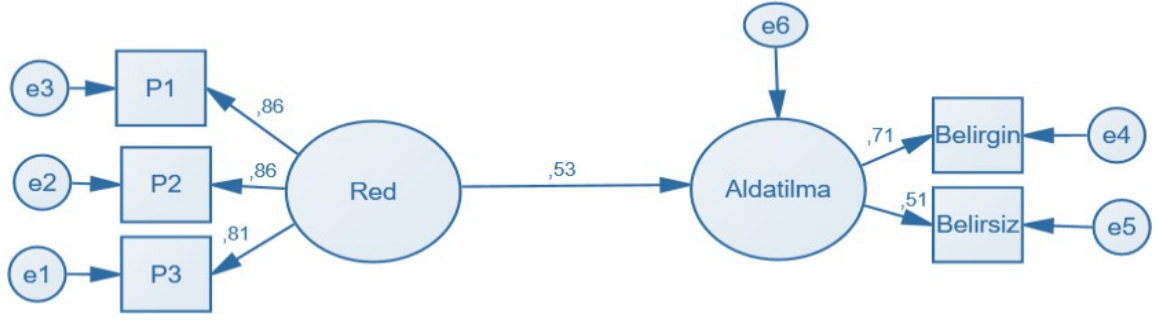
Uyum İndeksleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Yapısal Modele Ait Uyum İndeksleri
χ^2	$.05 < p \leq 1.00$	$.01 < p \leq .05$	$p < .05$ ($p = .02$)
χ^2 / sd	$0 \leq \chi^2 / sd \leq 2$	$2 < \chi^2 / sd \leq 3$	1.81
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$	.05
SRMR	$SRMR < .05$	$.05 \leq SRMR < .10$	.03
CFI	$.97 \leq CFI \leq 1.00$	$.95 \leq CFI < .97$	.98
NFI	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI < .95$	.96
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI < .95$	.97
TLI	$.97 \leq TLI \leq 1.00$	$.95 \leq TLI < .97$	.97
IFI	$.95 \leq IFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI < .95$	.98

Not: RMSEA= Root Mean Square Error of Approximation, SRMR= Standardized Root Mean Square Residual, CFI = Comparative Fit Index, NFI = Normed Fit Index, GFI = Goodness-of-Fit Index, TLI= Tucker-Lewis Index, IFI = Increment Fit Index

Tablo 4.2.1’de görüldüğü gibi, modelin uyum iyiliği indeks değerleri verilen uyum iyiliği kriterleri ile karşılaştırılmış olup; $\chi^2 / sd = 1.81$, $GFI = .97$, $CFI = .98$, $NFI = .96$, $IFI = .98$, $RFI = .94$, $TLI = .97$ ve $SRMR = .03$ değerlerinin iyi uyum aralığında ve $RMSEA = .05$ değerinin ise kabul edilebilir aralıkta olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre, ölçme modelinin doğrulandığı; bir diğer deyişle gözlenen değişkenlerin örtük değişkenleri anlamlı bir şekilde temsil ettiği söylenebilir. Ölçme modelinin doğrulanmasının ardından yapısal modelin test edilmesi aşamasına geçilmiştir.

4.2.2. Yapısal Modelin Test Edilmesine İlişkin Bulgular

Bu aşamada, ilk olarak üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki doğrudan etkiler kurulan yapısal model ile incelenmiştir. Doğrudan etkileri gösteren modele ilişkin bulgular şekil 4.2.2’te ve Tablo 4.2.2’te sunulmuştur. Üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkide şema başa çıkma biçimlerinden aşırı telafi, teslim ve kaçınmanın aracılık rolünün olup olmadığına ilişkin kurulan yapısal modele ait bulgulara ise şekil 4.2.3 ve Tablo 4.2.3’te yer verilmiştir.

Şekil 4.2.2. Reddedilme Duyarlılığının Aldatılma Algısı Üzerindeki Doğrudan Etkilerini Gösteren Model

Not: P1: Reddedilme Duyarlılığı Parsel 1; P2: Reddedilme Duyarlılığı Parsel 2; P33: Reddedilme Duyarlılığı Parsel 3

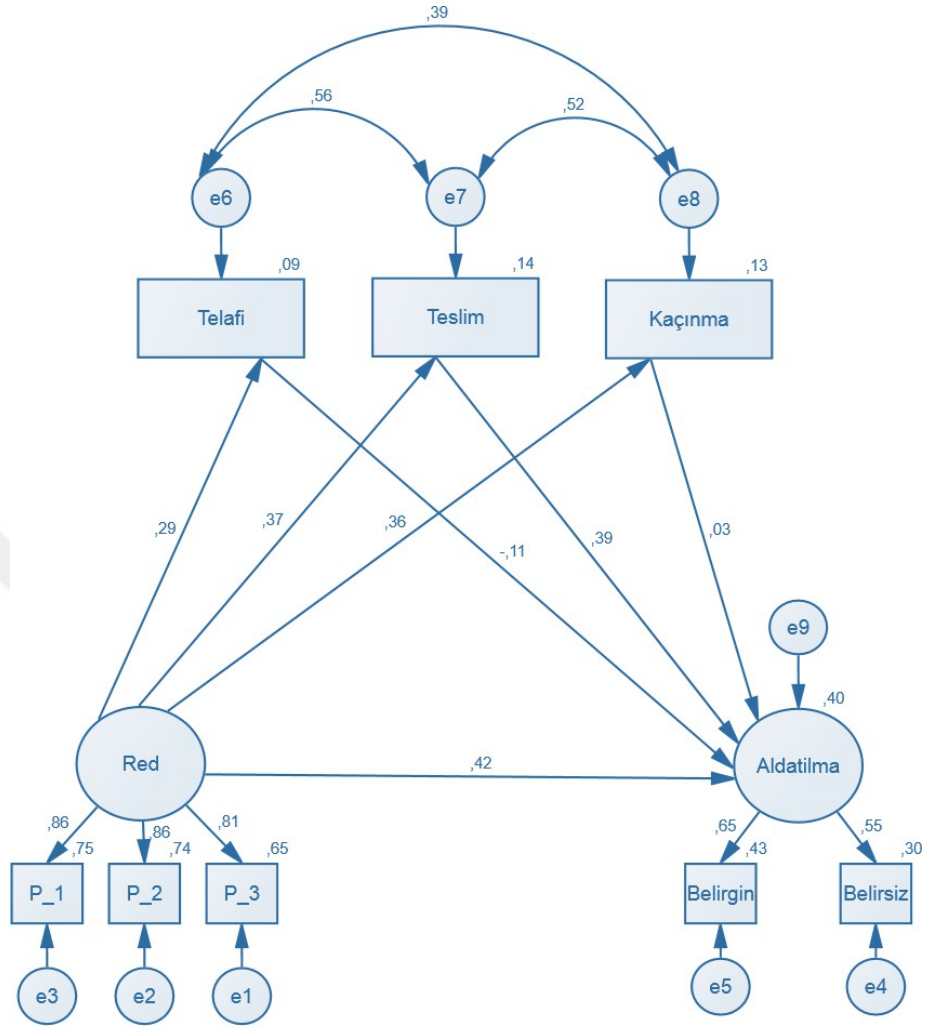
Şekil 4.2.2’de görüldüğü üzere, reddedilme duyarlılığının aldatılma algısını ($\beta = .53$, $p < .01$) doğrudan ve anlamlı bir şekilde yordadığı sonucu elde edilmiştir.

Tablo 4.2.2. Reddedilme Duyarlılığının Aldatılma Algısı Üzerindeki Doğrudan Etkilerini Gösteren Modele İlişkin Uyum İyiliği İndeks Değerleri

Uyum İndeksleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Yapısal Modele Ait Uyum İndeksleri
χ^2	$.05 < p \leq 1.00$	$.01 < p \leq .05$	$p < .05$ (p = .03)
χ^2 /sd	$0 \leq \chi^2 /sd \leq 2$	$2 < \chi^2 /sd \leq 3$	1.19
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$	.02
SRMR	$SRMR < .05$	$.05 \leq SRMR < .10$	.03
CFI	$.97 \leq CFI \leq 1.00$	$.95 \leq CFI < .97$	.99
NFI	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI < .95$	.99
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI < .95$	.99
TLI	$.97 \leq TLI \leq 1.00$	$.95 \leq TLI < .97$	.99
IFI	$.95 \leq IFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI < .95$	.99

Not: RMSEA= Root Mean Square Error of Approximation, SRMR= Standardized Root Mean Square Residual, CFI = Comparative Fit Index, NFI = Normed Fit Index, GFI = Goodness-of-Fit Index, TLI= Tucker-Lewis Index, IFI = Increment Fit Index

Tablo 4.2.2. incelendiğinde; χ^2 değerine ait p değeri kabul edilebilir aralıkta yer almaktadır ($p < .05$). $\chi^2 /sd = 1.19$, RMSEA = .02; GFI = .99, CFI = .99, NFI = .99, IFI = .99, TLI = .99 ve SRMR = .03 değerlerinin ise iyi uyum kriterlerini karşıladığı görülmektedir.

Şekil 4.2.3. Şema Başa Çıkma Biçimlerinin Aracılık Rolünü Gösteren Model

Not: P_1: Reddedilme Duyarlılığı Parsel 1; P_2: Reddedilme Duyarlılığı Parsel 2; P_3: Reddedilme Duyarlılığı Parsel 3

Şekil 4.2.3’de yer alan modeldeki doğrudan ve dolaylı etkiler incelendiğinde; üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığının aşırı telafiyi ($\beta = .29, p < .01$), teslimi ($\beta = .37, p < .01$) ve kaçınmayı ($\beta = .36, p < .01$) doğrudan anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Teslim başa çıkma stiline aldatılma algısını ($\beta = .39, p < .01$) anlamlı olarak yordadığı görülürken, aşırı telafi ($\beta = -.11, p > .05$) ve kaçınmanın ($\beta = .03, p > .05$) anlamlı bir şekilde yordamadığı sonucu elde edilmiştir. Şema başa çıkma biçimleri aracı değişken olarak modele eklendiğinde, reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki yol katsayısının düştüğü ($\beta = .42, p < .05$), ancak istatistiksel olarak anlamlılığını koruduğu görülmektedir.

Bu bulgu şema başa çıkma biçimlerinin kısmi aracılık etkisinin olduğuna işaret etmektedir. Reddedilme duyarlılığı şema teslimi başa çıkma biçiminin %14'ünü, şema teslimi başa çıkma biçimi ise reddedilme duyarlılığı ile birlikte aldatılma algısındaki değişimin %40'ını açıklamaktadır. Modele ait uyum iyiliği indeksleri Tablo 4.2.3'te verilmiştir.

Tablo 4.2.3. Şema Başa Çıkma Biçimlerinin Aracılık Rolünü Gösteren Modelin Uyum İyiliği İndeks Değerleri

Uyum İndeksleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Yapısal Modele Ait Uyum İndeksleri
χ^2	$.05 < p \leq 1.00$	$.01 < p \leq .05$	$p < .05$ (p = .04)
χ^2 / sd	$0 \leq \chi^2 / sd \leq 2$	$2 < \chi^2 / sd \leq 3$	1.76
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$	.05
SRMR	$SRMR < .05$	$.05 \leq SRMR < .10$	.03
CFI	$.97 \leq CFI \leq 1.00$	$.95 \leq CFI < .97$	.98
NFI	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI < .95$	.97
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI < .95$	.98
TLI	$.97 \leq TLI \leq 1.00$	$.95 \leq TLI < .97$	.97
IFI	$.95 \leq IFI \leq 1.00$	$.90 \leq IFI < .95$	.98

Not: RMSEA= Root Mean Square Error of Approximation, SRMR= Standardized Root Mean Square Residual, CFI = Comparative Fit Index, NFI = Normed Fit Index, GFI = Goodness-of-Fit Index, TLI= Tucker-Lewis Index, IFI = Increment Fit Index

Tablo 4.2.3 incelendiğinde; χ^2 değerine ait p değeri kabul edilebilir aralıkta yer almaktadır ($p < .05$). $\chi^2 / sd = 1.76$, $GFI = .98$, $CFI = .98$, $NFI = .97$, $IFI = .98$, $TLI = .97$ ve $SRMR = .03$ değerlerinin iyi uyum ve $RMSEA = .05$ değerinin ise kabul edilebilir uyum kriterlerini karşıladığı görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algıları arasındaki ilişkide şema teslimi başa çıkma biçiminin aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığını belirlemek için %95 güven aralığı, 5000 yeniden örneklemeyle bootstrap analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda güven aralıklarında alt sınır(lower bound) değerinin .00 ve üst sınır (upper bound) değerinin .04 olduğu bulunmuştur. Hayes (2022)' e göre, güven aralığının alt sınırı ile üst sınırı arasında sıfır değerinin (0) bulunmaması dolaylı etkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Tüm bu sonuçlar doğrultusunda, üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algıları arasındaki ilişkide şema teslimi başa çıkma biçiminin aracılık rolünün olduğu söylenebilir.

4.3. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t- testi sonuçları Tablo 4.3'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Sınamak Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t-Testi		
						t	sd	p
Reddedilme Duyarlılığı (Toplam)	Kadın	216	16.22	5.57	.37	3.50	303	.001
	Erkek	89	14.01	4.76	.52			
Şema Başa Çıkma Biçimleri								
Şema Aşırı Telafisi	Kadın	216	15.32	3.43	.23	1.89	303	.059
	Erkek	89	14.51	3.44	.36			
Şema Teslimi	Kadın	216	15.91	3.36	.22	2.90	303	.004
	Erkek	89	14.65	3.58	.38			
Şema Kaçınması	Kadın	216	17.51	3.77	.25	4.68	303	.000
	Erkek	89	15.26	3.78	.40			
Aldatılma Algısı (Toplam)	Kadın	216	116.88	12.85	.87	4.03	303	.000
	Erkek	89	109.36	15.52	1.64			
Belirgin Aldatılma Algısı	Kadın	216	86.15	8.33	.56	4.32	303	.000
	Erkek	89	80.62	10.82	1.14			
Belirsiz Aldatılma Algısı	Kadın	216	30.72	7.63	.52	2.08	303	.030
	Erkek	89	28.74	7.29	.77			

Tablo 4.3. incelendiğinde, reddedilme duyarlılığı toplam puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($t = 3.50$; $p < .001$) anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, kadın katılımcıların reddedilme duyarlılığı toplam puan ortalamalarının ($\bar{x} = 16.22$) erkek katılımcıların reddedilme duyarlılığı toplam puan

ortalamalarına göre ($\bar{x} = 14.01$) daha yüksek olduğu söylenebilir. Şema başa çıkma biçimlerine bakıldığında, aşırı telafi puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir ($t = .189$; $p > .05$). Şema başa çıkma biçimlerinden şema teslimi ($t = 2.90$; $p < .05$) ve şema kaçınması ($t = 4.68$; $p < .01$) puan ortalamalarının ise cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre, kadın katılımcıların şema teslimi puan ortalamalarının ($\bar{x} = 15.91$) erkek katılımcıların şema teslimi puan ortalamalarına kıyasla ($\bar{x} = 14.65$) daha yüksektir. Şema kaçınması için ise; benzer şekilde kadın katılımcıların puan ortalamalarının ($\bar{x} = 17.51$) erkek katılımcıların puan ortalamalarına göre ($\bar{x} = 15.26$) daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Aldatılma algısı değişkeni açısından incelendiğinde, kadın katılımcıların aldatılma algısı toplam puan ortalamalarının erkek katılımcılara göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t = 4.03$; $p < .01$). Kadın katılımcıların aldatılma algısı toplam puan ortalamalarının ($\bar{x} = 116.88$) erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($\bar{x} = 109.36$). Aldatılma algısının alt boyutları olan belirgin aldatılma algısı ($t = 4.32$; $p < .01$) ve belirsiz aldatılma algısı ($t = 2.08$; $p < .05$) toplam puan ortalamaları da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kadın katılımcıların belirgin aldatılma algısı ($\bar{x} = 86.15$) ve belirsiz aldatılma algısı ($\bar{x} = 30.72$) toplam puan ortalamaları erkek katılımcıların belirgin aldatılma algısı ($\bar{x} = 80.62$) ve belirsiz aldatılma algısı ($\bar{x} = 28.74$) toplam puan ortalamalarına göre daha yüksek bulunmuştur.

4.4. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının Romantik İlişki Deneyimine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısının romantik ilişki deneyimine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.4. Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının Romantik İlişki Deneyimine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Sınamak Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t-Testi		
						t	sd	p
Reddedilme Duyarlılığı (Toplam)	Deneyimi	248	15.61	5.27	.33	.23	303	.817
	Var							
	Deneyimi	57	15.41	6.15	.81			
	Yok							
Şema Başa Çıkma Biçimleri								
Şema Aşırı Telafisi	Deneyimi	248	15.34	3.39	.21	2.69	303	.008
	Var							
	Deneyimi	57	13.96	3.49	.46			
	Yok							
Şema Teslimi	Deneyimi	258	15.65	3.40	.21	1.07	303	.287
	Var							
	Deneyimi	57	15.07	3.73	.49			
	Yok							
Şema Kaçınması	Deneyimi	248	17.17	3.85	.24	2.92	303	.004
	Var							
	Deneyimi	57	15.51	3.86	.51			
	Yok							
Aldatılma Algısı (Toplam)	Deneyimi	248	114.99	13.96	.88	2.69	303	.439
	Var							
	Deneyimi	57	113.33	14.65	1.94			
	Yok							
Belirgin Aldatılma Algısı	Deneyimi	248	84.82	9.43	.59	1.07	303	.285
	Var							
	Deneyimi	57	83.32	9.52	1.26			
	Yok							
Belirsiz Aldatılma Algısı	Deneyimi	248	30.17	7.57	.48	.13	303	.890
	Var							
	Deneyimi	57	30.02	7.68	1.01			
	Yok							

Tablo 4.4. incelendiğinde, reddedilme duyarlılığı puan ortalamalarının romantik ilişki deneyimine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($t = .23$; $p > .05$) görülmektedir. Şema başa çıkma biçimleri ele alındığında, şema aşırı telafisi ($t = 2.69$; $p < .01$) ve şema kaçınmasının ($t = 2.92$; $p < .01$) romantik ilişki deneyimine göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, romantik ilişki deneyimi olan katılımcıların şema aşırı telafisi ($\bar{x} = 15.34$) ve şema kaçınması ($\bar{x} = 17.17$) puan ortalamaları; romantik ilişki deneyimi olmayan katılımcıların şema aşırı telafisi ($\bar{x} = 13.96$) ve şema kaçınması ($\bar{x} = 15.51$) puan ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur. Şema teslimi başa çıkma biçiminin ise romantik ilişki deneyimine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir ($t = 1.07$; $p > .05$). Aldatılma algısı değişkeni incelendiğinde, aldatılma algısı toplam puan ortalaması ($t = 2.69$; $p > .05$), belirgin aldatılma algısı puan ortalaması ($t = 1.07$; $p > .05$) ve belirsiz aldatılma algısı puan ortalamalarının ($t = .13$; $p > .05$) romantik ilişki deneyimine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir.

4.5. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısının en uzun romantik ilişki süresine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.5.1. Üniversite Öğrencilerinde Aldatılma Algısı ve Aldatılma Algısı Alt Boyutlarının En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin aldatılma algısı toplam puan ortalamalarının ve alt boyut puan ortalamalarının en uzun romantik ilişki süresine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.5.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.5.1. Aldatılma Algısı ve Aldatılma Algısı Alt Boyutlarının En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Farklılık Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Aldatılma Algısı (Toplam)	A.İlişki deneyimi	57	113.33	14.65	Gruplar arası	6605.58	4	1651.39	9.26	.000	B>A
	yok										B>D
											B>E
	B. 0-6 ay	108	119.82	11.11	Gruplar içi	53696.56	300	178.98			C>E
	C. 6 ay – 1 yıl	42	116.17	14.23	Toplam	60302.15	304				
	D. 1 yıl – 3 yıl	56	111.25	13.90							
	E. 3 yıl – 5 yıl	42	106.38	15.22							
	Toplam	305	114.68	14.08							
Belirgin Aldatılma Algısı	A.İlişki deneyimi	57	83.32	9.52	Gruplar arası	1224.633	4	306.15	3.54	.008	B>E
	yok										
	B. 0-6 ay	108	86.98	7.18	Gruplar içi	25949.18	300	86.49			
	C. 6 ay – 1 yıl	42	85.57	10.04	Toplam	27173.81	304				
	D. 1 yıl – 3 yıl	56	84.25	9.20							
	E. 3 yıl – 5 yıl	42	81.26	12.63							
	Toplam	305	84.54	9.45							
Belirsiz Aldatılma Algısı	A.İlişki deneyimi	108	30.02	7.68	Gruplar arası	2653.82	4	663.45	13.43	.000	B>D
	yok										B>E
											C>D
	B. 0-6 ay	57	32.84	6.48	Gruplar içi	14813.83	300	49.37			C>E
	C. 6 ay – 1 yıl	42	32.60	7.27	Toplam	17467.65	304				A>E
	D. 1 yıl – 3 yıl	56	27.00	7.53							
	E. 3 yıl – 5 yıl	42	25.12	6.47							
	Toplam	305	30.14	7.58							

Tablo 4.5.1 incelendiğinde, aldatılma algısına ait puan ortalamalarının ($F = 9.26$; $p < .001$) en uzun romantik ilişki süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Elde edilen bu anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla

Tamhane T2 post hoc karşılaştırma testi uygulanmıştır. Tamhane T2 testi sonuçlarına göre; 0-6 ay arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların aldatılma algısı puan ortalamasının ($\bar{x} = 119.82$), 1-3 yıl arasında ($\bar{x} = 111.25$) ve 3-5 yıl arasında ($\bar{x} = 106.88$) romantik ilişki süresine sahip katılımcıların puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, 0-6 ay arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların aldatılma algısı puan ortalamalarının, hiç ilişki deneyimi olmayan katılımcıların aldatılma algısı puan ortalamalarına ($\bar{x} = 113.33$) göre yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca 3-5 yıl arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların puan ortalamaları ($\bar{x} = 106.88$), 6 ay-1 yıl arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların puan ortalamalarından ($\bar{x} = 116.17$) daha düşük bulunmuştur.

Bir diğer bulguya göre, belirgin aldatılma algısı alt boyutuna ait puan ortalamalarının ($F = 3.54$; $p < .01$) en uzun romantik ilişki süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucu elde edilmiştir. Farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını anlamak amacıyla Scheffe post hoc testi uygulanmasına karar verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, 0-6 ay arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların belirgin aldatılma algısı puan ortalamalarının ($\bar{x} = 86.98$) 3-5 yıl arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların belirgin aldatılma algısı puan ortalamalarından ($\bar{x} = 81.26$) daha yüksek olduğu söylenebilir. Benzer şekilde, belirsiz aldatılma algısı alt boyutunun puan ortalamaları da en uzun romantik ilişki süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($F = 13.43$; $p < .01$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek üzere yapılan post hoc analizi sonucunda, 0-6 ay arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların belirsiz aldatılma algısı puan ortalamalarının ($\bar{x} = 32.84$), 1-3 yıl arasında ($\bar{x} = 27.00$) ve 3-5 yıl arasında ($\bar{x} = 25.12$) romantik ilişki süresine sahip katılımcıların puan ortalamalarından yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. 6 ay-1 yıl arası romantik ilişki süresine sahip katılımcıların belirsiz aldatılma algısı puan ortalamaları ($\bar{x} = 32.60$), 1-3 yıl arasında ($\bar{x} = 27.00$) ve 3-5 yıl arasında ($\bar{x} = 25.12$) romantik ilişki süresine sahip katılımcıların puan ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Ayrıca hiç romantik ilişki deneyimi olmayan katılımcıların belirsiz aldatılma algısı puan ortalamaları ($\bar{x} = 30.02$), 3-5 yıl arasında ($\bar{x} = 25.12$) romantik ilişki süresine sahip katılımcıların puan ortalamalarından daha yüksektir.

4.5.2. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığının En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Tablo 4.5.2. Reddedilme Duyarlılığının En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Reddedilme Duyarlılığı (Toplam)	A.İlişki deneyimi yok	57	15.41	6.15	Gruplar arası	153.30	4	38.32	1.30	.269
	B. 0-6 ay	108	16.15	4.85	Gruplar içi	8827.32	300	29.42		
	C. 6 ay – 1 yıl	42	16.24	5.65	Toplam	8980.62	304			
	D. 1 yıl – 3 yıl	56	15.24	5.40						
	E. 3 yıl – 5 yıl	42	14.10	5.57						
	Toplam	305	15.58	5.43						

Tablo 4.5.2’de reddedilme duyarlılığı toplam puan ortalamasının en uzun romantik ilişki süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($F = 1.30$; $p > .05$). Gruplar arasındaki farklar anlamlı olmadığı için post hoc testine başvurulmamıştır.

4.5.3. Üniversite Öğrencilerinde Şema Başa Çıkma Biçimlerinin En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Tablo 4.5.3. Şema Başa Çıkma Biçimlerinin En Uzun Romantik İlişki Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	Grup	N	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Aşırı Telafi	A.İlişki deneyimi yok	57	13.96	3.49	Gruplar arası	197.47	4	49.36	4.33	.002	B>A
	B. 0-6 ay	108	15.88	3.22	Gruplar içi	3416.32	300	11.38			
	C. 6 ay – 1 yıl	42	15.64	2.85	Toplam	3613.78	304				
	D. 1 yıl – 3 yıl	56	14.20	3.33							
	E. 3 yıl – 5 yıl	42	15.19	4.05							
	Toplam	305	15.09	3.44							

Teslim	A.İlişki deneyimi yok	57	15.07	3.73	Gruplar arası	211.26	4	52.81	4.59	.001	B>D
	B. 0-6 ay	108	16.49	3.00	Gruplar içi	3450.47	300	11.50			
	C. 6 ay – 1 yıl	42	15.98	3.36	Toplam	3661.73	304				
	D. 1 yıl – 3 yıl	56	14.43	3.46							
	E. 3 yıl – 5 yıl	42	14.79	3.75							
	Toplam	305	15.54	3.47							
Kaçınma	A.İlişki deneyimi yok	108	15.51	3.86	Gruplar arası	286.12	4	71.53	4.94	.001	B>A
	B. 0-6 ay	57	18.06	3.69	Gruplar içi	4340.81	300	14.49			
	C. 6 ay – 1 yıl	42	16.48	3.75	Toplam	4626.93	304				
	D. 1 yıl – 3 yıl	56	16.29	3.70							
	E. 3 yıl – 5 yıl	42	16.74	4.16							
	Toplam	305	16.86	3.90							

Tablo 4.5.3'e göre, şema başa çıkma biçimlerinden aşırı telafî ($F = 4.33$; $p < .01$), teslim ($F = 4.59$; $p < .01$) ve kaçınma ($F = 4.94$; $p < .01$) puan ortalamalarının katılımcıların en uzun romantik ilişki sürelerine anlamlı bir şekilde farklılaştığı anlaşılmaktadır. Farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla varyanslar homojen dağıldığından dolayı Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testi sonuçlarına göre; hiç ilişki deneyimi olmayan katılımcıların şema aşırı telafisi puan ortalamalarının ($\bar{x} = 13.96$), 0-6 ay arasında ilişki süresine sahip katılımcıların şema aşırı telafisi puan ortalamalarından ($\bar{x} = 15.88$) düşük olduğu görülmektedir. Teslim puanları incelendiğinde; 0- 6 ay arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların şema teslimi puan ortalamalarının ($\bar{x} = 16.49$), 1-3 yıl arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların puan ortalamalarından ($\bar{x} = 14.43$) daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Şema kaçınması puan ortalamalarının ise, 0- 6 ay arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcılarda ($\bar{x} = 18.06$) hiç ilişki deneyimi olmayan katılımcılardan ($\bar{x} = 15.51$) anlamlı şekilde yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Bu çalışmanın ana amacı, üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algıları arasındaki ilişkide şema başa çıkma biçimlerinin aracılık etkisinin olup olmadığının incelenmesidir. Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulgular ilgili literatürdeki araştırmalarla karşılaştırılarak ele alınmış ve tartışılmıştır. Yapılan tartışmanın ardından araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1.1. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı ile Aldatılma Algısı Arasındaki İlişkide Şema Başa Çıkma Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda, üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algıları arasındaki ilişkide şema başa çıkma biçimlerinin aracı rolü incelenmiştir. Aracılık analizi öncesinde değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ardından araştırmada önerilen aracılık modeli YEM aracılığıyla test edilmiş, analiz sonucunda reddedilme duyarlılığı ve aldatılma algısı arasındaki ilişkide şema başa çıkma biçimlerinden *aşırı telafi* ve *kaçınmanın* aracılık rolünün anlamlı olmadığı, diğer bir başa çıkma stili olan *teslimin* kısmi aracılık rolünün olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulguya göre, reddedilme duyarlılığının *teslim başa çıkma biçimi* aracılığıyla aldatılma algısını etkilediği söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algıları arasındaki doğrudan etkiler incelendiğinde, reddedilme duyarlılığının aldatılma algısının pozitif yönde ve anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucu elde edilmiştir. Başka bir ifadeyle, üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı arttıkça aldatılma algısı da artmaktadır. Bu bulgu, yapılan literatür taraması sonucunda reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen doğrudan bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte konu ile ilişkili benzer araştırma sonuçlarına ve kuramsal açıklamalara dayanarak tartışılabilir.

Yüksek reddedilme duyarlılığına sahip bireylerin özellikleri arasında; kaygılı bir şekilde reddedilme beklentisi içinde olma, kişilerarası ilişkilerde belirli ve belirsiz ipuçlarını reddedilme olarak algılama ve reddedilme durumlarında öfke, düşmanlık, umutsuzluk ve kıskançlık gibi yoğun duygusal tepkiler verme yer almaktadır (Downey ve Feldman, 1996).

Bu duygu ve davranışların temelinde ise, bireylerin erken dönemde tatmin edilmemiş kabul görme ihtiyaçları yatmaktadır. Bu nedenle, yakın ilişkilerinde önemli diğerleri tarafından gelen mesajları kendilerine ilişkin reddedilme olarak algılayarak bu durumu kişiselleştirme eğilimi göstermektedirler (Pietrzak vd., 2005). Reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin, reddedileceklerine ilişkin kaygı ve beklentilerinin romantik partnerlerinin belirsiz davranışlarını dahi kendilerine değer verilmediği ve aldatıldıkları şeklinde yorumlamaları muhtemeldir. Ayrıca, Bowlby'nin (1969) bağlanma kuramına göre, bebeklik döneminde birincil bakım verenlerin duyarlı ve erişilebilir olmadığı durumlarda, bireyler bu deneyimleri içselleştirerek kendilerine ve diğer insanlara ilişkin bir inanç sistemi geliştirmektedirler. Erken dönemde ebeveynlerin reddedici, engelleyici ve ihmal edici tutumları bireylerin ebeveynlerinden daha erken ayrışmasına ve kaygılı bağlanma örüntülerini gerektirdiğinden daha erken geliştirmelerine sebep olmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999). Downey ve Feldman (1996) reddedilme duyarlılığını bağlanma kuramı ışığında, bebeklik döneminde temel duygusal ihtiyaçları reddedilen bireylerin diğer insanlar tarafından da kabul görmeyeceklerine dair bir beklenti geliştirdikleri şeklinde açıklamışlardır. Dolayısıyla reddedilme duyarlılığının kaygılı bağlanma örüntüleri ile ilişkili olduğu düşünülebilir. İlgili literatür incelendiğinde, Özkul (2020) kaygılı bağlanan bireylerin daha fazla davranış fiziksel sadakatsizlik olarak algıladıklarını belirtmiştir. Güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin romantik partnerlerinin erişilebilirliğine dair şüpheleri olduğu ve dolayısıyla ilişkiye yönelik tehditleri abartma ve romantik partnerlerinin bağlılığını sorgulama eğilimi gösterdikleri ifade edilmiştir (Brennan ve Shaver, 1995; Collins, 1996). Diğer taraftan sadece aldatılma algısının değil, aldatma eğiliminin de erken dönemlerden itibaren reddedici ebeveyn davranışlarına maruz kalmaya bağlı olarak arttığı yönünde bulgular da mevcuttur (Direktör ve Nuri, 2016). Dolayısıyla aldatma/aldatılma olgusunun erken dönemlerde kabul görme ihtiyacının karşılanmaması ile birlikte gelişen reddedilme duyarlılığı ile ilişkili olması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Tüm bu açıklamalara dayanarak bu araştırmada reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkinin literatür tarafından desteklendiği söylenebilir.

Araştırmada tespit edilen bir diğer doğrudan etkiye göre, reddedilme duyarlılığı şema başa çıkma biçimlerinden olan *aşırı telafi*, *teslim* ve *kaçınmayı* anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Bir diğer ifadeyle, üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı arttıkça aşırı telafi, teslim ve kaçınma başa çıkma biçimlerini daha fazla kullanma eğiliminde oldukları söylenebilir. Şema terapi modeline göre (Young, 1990, 1999), erken dönemde güvenli bağlanma gibi temel duygusal ihtiyaçların karşılanmaması ve örselenme gibi travmatik yaşantılar sonucunda bireyler uyum bozucu şemalar geliştirmektedir. Ancak,

başlangıçta erken dönemdeki olumsuz deneyimlerin yarattığı duygusal acıdan korunmak amacıyla geliştirilen uyumsuz şemaların, yetişkinlik döneminde yaşamın her alanına genellenmesi bireylerin daha fazla sorunla karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda bireyler, uyumsuz şemalarının sebep olduğu yoğun duygularla mücadele edebilmek için şema başa çıkma biçimleri olarak tanımlanan davranışsal stratejiler geliştirirler. Öte yandan, geliştirilen bu başa çıkma biçimleri de işlevsel değildir ve şemalarla savaşmak yerine şemaların devamlılığına hizmet ederler (Young vd., 2003). Dolayısıyla, erken dönemde ebeveynlerine güvenli bir şekilde bağlanamayan ve temel duygusal ihtiyaçları karşılanmayan bireylerin reddedilmeye karşı aşırı hassas hale geldiği (Downey ve Feldman, 1996) ve yetişkin yaşamında da önemli diğerleri tarafından reddedileceğine yönelik endişe ve inançları ile mücadele edebilmek için işlevsel olmayan şema başa çıkma biçimlerini kullanmaya devam ettiği söylenebilir.

Şema başa çıkma biçimlerinden biri *şema teslimidir*. Şemalarına teslim olarak başa çıkmaya çalışan bireylerin özellikleri arasında; şemalarını mutlak doğrular olarak görme ve şemalarını doğrulayacak davranışlara eğilim gösterme yer almaktadır. Bir diğer ifadeyle, bu bireyler şemalarının olduğu dönemdekine benzer deneyimleri ve kişileri ararlar (Rafaeli vd., 2011). Dolayısıyla, yüksek reddedilme duyarlılığına sahip bireylerin, erken çocukluk döneminde ebeveynlerinden reddedici, soğuk ve mesafeli mesajlar alması sonucunda romantik ilişkilerinde de değer görmeyeceğine ve terk edilebileceğine ilişkin korku ve kaygıları teslim olma başa çıkma davranışını artırıyor olabilir. Bu sebeple de romantik partnerini kaybetmemek adına kendinden ödün verme, duygusal ihtiyaçlarının karşılanmadığı ilişkilerde kalmaya devam etme, kendilerine kötü davranan partnerlerden kopamama (Young vd., 2003) gibi teslim davranışlarını sergileyebilirler. Benzer şekilde, Downey ve Feldman (1998) reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin reddedilme durumları ile karşılaştıklarında sergiledikleri davranışlar arasında kendini sessizleştirme ve düşüncelerini bastırma gibi daha içe dönük davranışların bulunduğunu ifade etmiştir.

Şema başa çıkma biçimlerinin alt boyutlarından bir diğeri olan *şema kaçınmasını* kullanan bireylerin ise, mevcut şemaları ile yüzleşmemek için şemalarını tetikleyebilecek deneyimlerden uzak durmaya çalıştıkları belirtilmiştir (Young vd., 2003). Bu bağlamda, bireyler çocukluk dönemindeki reddedici deneyimlerden dolayı sevilmeyeceklerine ve değer görmeyeceklerine ilişkin şemalar geliştirmekte (örn. duygusal yoksunluk) ve romantik ilişkilerden uzak durma eğilimi göstermektedir. Horney (1937) reddedilme duyarlılığının

romantik ilişkiye adım atma sürecini de etkilediğinden söz etmektedir. Yüksek reddedilme duyarlılığına sahip bireyler, partnerlerine tam anlamıyla güvenemedikleri ve anlaşılmayacaklarına inandıkları için kendilerini tam anlamıyla ifade etmekte güçlük çekmektedir. Dolayısıyla reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişilerde, romantik ilişkilerden kaçınma gözlemlenen davranışlar arasında yer almaktadır (Erözkan, 2007).

Şema başa çıkma biçimlerinin bir diğeri olan *aşırı telafi*yi aktif olarak kullanan bireylerin, şemalarını tetikleyebilecek durum veya kişilerle karşılaştıklarında, şemalarına tam tersi şekilde davranarak karşı çıkmaya çalıştıkları gözlemlenmektedir (Rafaeli vd., 2011). Örneğin, romantik bir ilişki içindeyken terk edilmemek uğruna kendisi partnerini terk edebilir. Ayrıca, aşırı telafi başa çıkma biçimini kullanan kişilerin saldırganlık, baskınlık kurma, manipülasyon vb. gibi davranışlara da eğilimleri olduğu bilinmektedir (Ball, 1999). Benzer olarak, Ayduk ve arkadaşları (1999) reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişilerin olası reddedilme durumlarında; bağırarak, tehdit etmek, düşmanlık, öfke, saldırganlık, kontrol etme vb. gibi dışa yönelimli davranışları sergileyebileceklerini belirtmiştir. Sonuç olarak, yüksek reddedilme duyarlılığına sahip kişilerin reddedilmeye ilişkin endişeleri ile baş edebilmek için şema başa çıkma biçimlerini kullanmaları muhtemel görülmektedir. Bu açıklamalar araştırmadan elde edilen bulguyu doğrular niteliktedir.

Araştırmada şema başa çıkma biçimleri ile aldatılma algısı arasındaki doğrudan etkiler incelendiğinde, şema başa çıkma biçimlerinden *teslim*in aldatılma algısını pozitif ve anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Mevcut araştırmanın sonuçlarına göre, şema kaçınması ve şema aşırı telafisi aldatılma algısının anlamlı yordayıcıları değildir.

Teslim başa çıkma biçimi, acı veren duygularla savaşmayı içeren *aşırı telafi* veya bu duygulardan uzak durmayı içeren *kaçınma* başa çıkma biçimlerinin aksine şemaların yarattığı acıyı doğrudan hissetmeye yol açar. Teslim başa çıkma biçiminin genellikle onay arayıcılık, boyun eğicilik ve fedakarlık şemalarıyla ilişki olduğu görülmektedir (Rafaeli vd., 2011). Diğer yönelimlilik şema alanının içinde yer alan bu şemalar, çocukluk döneminde koşullu sevgi ve koşullu kabul atmosferinde büyütülen bireylerin sevgi, ilgi ve onay almak için kendi benliğini baskılaması sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durum ise, bireylerin romantik ilişkilerinde partnerleri tarafından kabul görebilmek ve ilişkinin devamlılığını sağlayabilmek uğruna kendi ihtiyaçlarını feda etmeleri şeklinde açığa çıkmaktadır (Young vd., 2003). Daha önce de söz edildiği gibi, teslim başa çıkma biçimini kullanan bireyler, kendi duygusal ihtiyaçlarını karşılamalarını engelleyecek örüntüler içinde sıkışıp

kalmışlardır. Dolayısıyla, çocuklukta deneyimledikleri sevgi, kabul ve değer görmemeye ilişkin duygular bu bireylerin kavrayışlarını bozmakta ve sağlıklı alternatifleri bulmalarını güçleştirmektedir (Rafaeli vd., 2011). Bu sebeple, romantik ilişkilerinde de çocukluk dönemine benzer şekilde sevmeyeceklerine ve terk edilebileceklerine dair endişe duymaları ve aldatılma algılarının yüksek olması muhtemeldir. Ancak, üzüntü, kaygı, korku gibi acı verici duygularla *teslim* olarak başa çıkmaya çalıştıklarından dolayı, aldatılma algıları yüksek olsa dahi ilişkiyi sürdürmeye devam edecekleri düşünülmektedir. Diğer yandan, mevcut araştırmada aşırı telafi ve kaçınma başa çıkma biçimlerinin aldatılma algısını yordamadığı yönünde elde edilen bulgu, kaçınma başa çıkma biçimini kullanan bireylerin, genellikle romantik ilişkilerden uzak durarak kendilerini korumaya çalışmaları; aşırı telafi başa çıkma biçimini kullanan bireylerin ise saldırganlık, düşmanlık, manipülasyon gibi şema eylemlerinden dolayı aldatılma düşünceleri ile meşgul olacak kadar uzun süreli bir romantik ilişki deneyimlerinin olmaması olasılığı ile açıklanabilir. Dolayısıyla, bu çalışmada şema kaçınması ve şema aşırı telafisinin aldatılma algısını yordamaması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte araştırmadan elde edilen bu bulgunun, farklı örneklem gruplarında (örn.; evli çiftler) tekrarlanacak ampirik çalışmalarla desteklenmesi önerilir.

Bu araştırmanın temel amacı doğrultusunda oluşturulan aracılık modelinin sınanması sonucunda elde edilen bulgulara göre, reddedilme duyarlılığı ile aldatılma algısı arasındaki ilişkide şema başa çıkma biçimlerinin *teslim* alt boyutunun aracılık rolünün olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili analizlerde reddedilme duyarlılığı (bağımsız değişken) ile aldatılma algısı (bağımlı değişken) arasındaki anlamlı ilişkinin gücünün, modele şema teslimi başa çıkma biçimi (aracı değişken) dahil edildiğinde azaldığı görülmüştür. Diğer bir ifade ile üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı arttıkça teslim şema başa çıkma biçimine başvurma eğilimlerinin arttığı, teslim şema başa çıkma biçimine başvurma eğilimi arttıkça da aldatılma algılarının artacağı söylenebilir.

Literatür incelendiğinde reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısının birlikte ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte elde edilen bu bulgu mevcut teorik bilgi birikimine dayanarak açıklanabilir. Yüksek reddedilme duyarlılığı, erken çocukluk döneminde ebeveynler veya birincil bakım veren kişiler tarafından yeterince sevgi ve kabul görmemekten kaynaklanmaktadır (Downey ve Feldman, 1996). Temel duygusal ihtiyaçları karşılanmayan bireyler; reddedilme, değersizlik ve sevgiye layık olmama gibi

inançları içeren uyum bozucu şemalar geliştirebilirler (Young, 1999; Young vd., 2003). *Şema teslimi* yapan kişiler, bu olumsuz duyguları kabullenerek yaşama devam etmeye çalışır. Ancak, sürekli olarak olumsuz şemalarını doğrulayabilecekleri kişilere ve ilişkilere eğilim gösterirler (Rafaeli vd., 2011). Dolayısıyla, romantik ilişkilerinde partnerlerinin davranışlarını kendi şemalarına uygun olacak şekilde yorumlayacakları düşünülmektedir. Örneğin, *ayrılma ve reddedilme* şema alanına sahip bir kişinin kendini değersiz ve reddedilmeye mahkum olarak görmesinden dolayı romantik partnerinin de kendisini aldatılabileceğine ilişkin algısının yüksek olması muhtemeldir. Diğer yandan, kaçınma ve aşırı telafi başa çıkma biçimlerinin aracılık rolünün anlamlı olmadığına dair elde edilen bulgular, kaçınma başa çıkma biçimini kullanan bireylerin aldatılma düşünceleriyle meşgul olabilecekleri kadar uzun süreli romantik ilişki deneyimlerine sahip olmamaları; aşırı telafi başa çıkma stratejisini kullanan bireylerin ise karşıt bir tepki olarak kendilerinin aldatma davranışlarına yönelmesi olasılığıyla açıklanabilir. Sonuç olarak, araştırmanın temel amacına yönelik elde edilen bu bulgu, beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

5.1.2. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın alt amaçlarından biri, üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Elde edilen bulgulara göre, reddedilme duyarlılığı toplam puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu bulguya göre, kadın üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı erkek üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığından daha yüksek bulunmuştur. Mevcut çalışmanın sonuçlarına paralel olarak, London ve arkadaşlarının (2007) ergenlik dönemindeki bireylerle yaptıkları çalışmada kızların reddedilme duyarlılığının erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Üniversite öğrencileri örnekleminde de kadınların reddedilme duyarlılığı düzeyinin daha yüksek bulunduğu çalışmalar mevcuttur (Çağlayaner, 2020; Erözkan, 2004; 2007; 2009; Göncü Köse ve Sümer, 2011). İlgili literatürde, reddedilme duyarlılığının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği çalışmalar da bulunmaktadır (Atay, 2021; Ehnvall vd., 2009; Harper vd., 2005; İnce, 2020; Khaleque vd., 2019). Atan ve arkadaşlarının (2019) üniversite öğrencileri ile yürüttükleri bir araştırmada da, kadın ve erkek öğrencilerin reddedilme duyarlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır. Araştırmacılar bu sonucu,

günümüz koşulları ile birlikte toplumsal hayatın her alanında kadınlara ve erkeklere benzer rollerin atfedilmeye başlanmasıyla açıklamışlardır.

Sonuç olarak, reddedilme duyarlılığının erken çocukluk dönemindeki deneyimlere göre şekillenen bir yapı olduğu göz önüne alındığında (Downey ve Feldman, 1996), kadınların çocuklukta ve ergenlikte erkeklere göre daha fazla reddedilme ve baskı ile karşılaştıkları ve dolayısıyla daha yüksek düzeyde reddedilme duyarlılığı geliştirdikleri söylenebilir. Akyol Kol'un (2023) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, kadınların annelerinden algıladıkları reddedicilik tutumu erkeklere kıyasla anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bir başka çalışmada ise, reddedici ebeveyn tutumlarının kaygı ve depresyonu yordadığı sonucu elde edilmiştir. Bir diğer ifadeyle, kadın üniversite öğrencileri erkek üniversite öğrencilerine göre otoriter ve reddedici ebeveyn tutumlarından daha fazla etkilenmekte ve depresyon tanısı alma oranları artmaktadır (McKinney vd., 2008). Downey ve arkadaşlarının (1998) çalışmasında da, herhangi bir tartışma anında erkeklere kıyasla kadınların daha tepkisel davrandığı ve öfkeli hissettiği vurgulanmıştır. Araştırmacılar bu durumu, kadınların romantik ilişkilerini benlikleriyle daha çok özleştirdiği ve bu sebeple romantik ilişkiyi tehdit edici olayların kadınların reddedilme duyarlılığını daha hızlı tetiklediği şeklinde yorumlamışlardır. Dolayısıyla mevcut araştırmadan elde edilen bulgu, beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin şema aşırı telafisi, şema teslimi ve şema kaçınması başa çıkma biçimlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği de incelenmiş; elde edilen bulgulara göre, *şema aşırı telafisi* cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşma göstermemiştir. İlgili literatür incelendiğinde, Gök'ün (2012) yaptığı bir çalışmada, *kaçınma ve aşırı telafi* şema başa çıkma biçimlerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir. Diğer taraftan, Kılıç (2020) araştırmasında erkek katılımcıların aşırı telafi puanlarının kadın katılımcılara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Sonuç olarak, aşırı telafi şema başa çıkma biçiminin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yaygın bir kanı bulunmamaktadır. Kaldı ki konu ile ilgili yapılmış çalışmalar da sınırlı sayıdadır. Diğer yandan mevcut çalışmada aşırı telafi puanlarının cinsiyete göre farklılaşmamasının, erkek ve kadın katılımcı oranlarının dengeli dağılmamasından etkilendiği de düşünülmektedir. Bu çalışmada, 216 kadın (%70,8) ve 89 erkek (%29,2) katılımcı bulunmaktadır. Bu bağlamda kadın ve erkek katılımcı oranlarının dengeli dağıldığı çalışmaların yapılması konuya açıklık getirebilir.

Araştırmada ayrıca *şema teslimi* ve *şema kaçınması* başa çıkma biçimlerinin kadın katılımcılarda daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Körük (2017) tarafından yapılan bir araştırmada da, kadınların erkeklere kıyasla uyumsuz şemalarına daha fazla teslim olma ve içselleştirme eğiliminde oldukları ifade edilmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi, literatürde şema başa çıkma biçimleri ile ilgili çalışmalar sınırlı sayıdadır. Dolayısıyla bu bulgu, stresle başa çıkma davranışı bağlamında da değerlendirilebilir. Carver (2011) başa çıkma davranışlarını, bireyler üzerinde olumsuz etkileri olan ve tehlike oluşturan durumlarla mücadele edebilmek için benimsenen yaklaşımlar olarak tanımlamıştır. Lazarus (2006)'ya göre, stresle başa çıkma kavramı bireylerin kendileri için stres yaratıcı durumları nasıl ele aldığı ile ilgilidir. Şema başa çıkma biçimlerinin de, bireylerin erken dönemde deneyimledikleri stres yaratıcı yaşam olayları sonucu oluşan uyumsuz şemaları ile mücadele edebilmek için geliştirildiği düşünüldüğünde, stresle başa çıkma davranışları ilişkili bir kavram olarak ele alınabilir. Bu bağlamda, kadınların çaresiz (Aksoy, 2023; Avşaroğlu ve Üre, 2007) ve boyun eğici yaklaşımı (Akbaş, 2018) erkeklere göre daha fazla benimsediklerini gösteren çalışmaların bu araştırmadan elde edilen bulguyu desteklediği söylenebilir.

Araştırmada aldatılma algısı değişkeninin de cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Elde edilen bulguya göre, kadın katılımcıların aldatılma algısı erkek katılımcıların aldatılma algısından daha yüksek düzeydedir. Bir diğer ifadeyle, kadın katılımcılar romantik partnerlerinin davranışlarını değerlendirirken daha fazla davranışı aldatma olarak algılamaktadır. Literatür incelendiğinde, erkeklerin aldatma oranlarının yaygınlığı göze çarpmaktadır (Hansen, 1987; Kinsey vd., 1953; Mark vd., 2011; Vaughan, 2003). TÜİK'in Türkiye Aile Yapısı Araştırması'nda (2021) kadınlara göre en önemli boşanma sebepleri arasında %19.2 oranı ile aldatma ikinci sırada yer alırken; erkeklerde bu oran %8.2 olarak raporlanmıştır. Dolayısıyla kadınların daha fazla aldatılma deneyimi yaşamaları, aldatılma algılarını artırabilir. Drigotas ve Rusbult (1992) sadakatsizlik deneyimlerinin bireyin daha sonraki ilişkilerinde güven düzeyini düşürebileceğini ve aldatılma endişesini artırabileceğini ifade etmektedir. Ayrıca, kadınların aldatılma algılarının daha yüksek olması evrimsel psikoloji bağlamında da ele alınabilir. Evrimsel psikolojiye göre, erkekler eşlerinin başka bir kişi ile ilişkiye girdiğinde ona aşık olacağını düşündükleri için cinsel aldatma davranışlarına daha fazla kıskançlık tepkisi verirken; kadınlar erkeklerin tüm kaynaklarını aşık olduğu kadına vereceğine inanarak duygusal aldatmaya karşı bir kıskançlık geliştirmektedir (Buss ve Schmitt, 1993; Whitty ve

Quigley, 2008). Dolayısıyla, kadınların partnerlerinin kaynaklarını ve bağılıklarını koruma ihtiyacının aldatılma algılarının yüksek olmasına ve olası tehditlere karşı daha duyarlı hale gelmelerine zemin hazırladığı söylenebilir.

Dolayısıyla, tüm bu bilgiler ışığında mevcut araştırmanın aldatılma algısının cinsiyete göre farklılaştığına ilişkin bulgusunun literatür tarafından desteklendiği söylenebilir. Diğer taraftan literatürde mevcut araştırmadan elde edilen bu bulguyla tutarlı araştırma bulgularına da rastlanmaktadır (Sharpe vd., 2013; Henline vd., 2007; Thornton ve Nagurney, 2011). Özkul'un (2020) çalışmasında kadın katılımcıların tüm sadakatsizlik algısı türlerinde erkek katılımcılara göre daha yüksek puan aldıkları belirtilmiştir. Harris (2003) kadınların duygusal sadakatsizlik konusunda erkeklere göre daha fazla endişe duyduklarını ve bunu büyük bir tehdit olarak algıladıklarını ifade etmektedir. Dolayısıyla ileride yapılacak çalışmalarda aldatılma algısı duygusal aldatma ve cinsel aldatma gibi farklı bağlamlarda da incelenebilir.

5.1.3. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının Romantik İlişki Deneyimi Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığının romantik ilişki deneyimine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi, bu araştırmanın alt amaçlarından birini oluşturmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, reddedilme duyarlılığı düzeyi romantik ilişki deneyimine sahip olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Horney (1937) reddedilme duyarlılığının ilişkiye başlama girişimlerini etkilediğini vurgulamıştır. Erözkan (2007) reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin, partnerlerine tam olarak güvenemedikleri için kendilerini geri çektiklerini belirtmektedir. Diğer yandan, romantik bir ilişki içindeyken de reddedilme duyarlılığının yansımalarını görmek mümkündür. Yüksek reddedilme duyarlılığı, romantik ilişkilerde kendini sessizleştirme (Harper vd., 2006), reddedilmemek için kendi değerlerine aykırı davranışlara eğilim gösterme (Purdie ve Downey, 2000), kendini zorla kabul ettirmeye çalışma (Romero-Canyas vd., 2010) ve kıskançlık, öfke, saldırganlık gibi yıkıcı davranışlar sergileme (Ayduk vd., 1999) gibi durumlarla karakterizedir. Dolayısıyla, reddedilme duyarlılığının romantik ilişkisi olmayan bireylerde kendini geri çekme ve kaçınma (Erözkan, 2007); romantik ilişkisi olan bireylerde ise çeşitli yıkıcı problemlerle kendini göstermesi (Şirvanlı-Özen ve Güneri, 2018) reddedilme duyarlılığının her birey için farklı şekilde deneyimlendiği şeklinde

yorumlanabilir. Bu sebeple, reddedilme duyarlılığı romantik ilişkisi olan ve olmayan bireylerde de gözlemlenebilir. Tüm bu bilgilerden hareketle, araştırmadan elde edilen bu bulgunun literatür tarafından desteklendiği söylenebilmektedir.

Araştırmanın alt amaçlarından biri, üniversite öğrencilerinin şema başa çıkma biçimlerinin romantik ilişki deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesidir. Araştırmanın bulgularına göre, romantik ilişki deneyimi olan katılımcıların şema aşırı telafisi ve şema kaçınması düzeylerinin romantik ilişki deneyimi olmayan katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bowlby'nin bağlanma kuramına göre (1969) erken çocukluk döneminde birincil bakım verenlerimiz ile kurduğumuz etkileşimler sonucu geliştirdiğimiz bağlanma örüntülerimizin, yetişkin yaşamında en görünür olduğu alan romantik ilişkilerimizdir. Dolayısıyla erken çocukluk döneminde güvenli bağlanma ihtiyaçları karşılanmamış olan bireyler, romantik bir ilişki içindeyken de kendilerini korumak adına çevreden gelen tehditlere ve sinyallere daha duyarlı hale gelebilirler ve bağlanma sistemleri daha hızlı bir şekilde aktive olabilir. Daha önce söz edildiği gibi, şema başa çıkma biçimleri de erken dönemde temel duygusal ihtiyaçların karşılanmaması sonucu oluşan uyum bozucu şemalarla mücadele etmek için ortaya çıkmaktadır (Young vd., 2003). Bir diğer ifadeyle, bireyler kendileri için tehlikeli olarak gördükleri bir durumla karşılaştıklarında, kendilerini korumak için birtakım başa çıkma davranışları geliştirmektedirler. Bu sebeple, romantik bir ilişki içindeyken partner tarafından gelebilecek herhangi bir tehdide (terk edilme, aldatılma vb.) karşı kendilerini koruyabilmek adına şema aşırı telafisi ve şema kaçınması başa çıkma biçimlerine daha fazla eğilim göstermeleri literatür tarafından desteklenen bir bulgu olarak nitelendirilebilir. Diğer yandan, elde edilen bu bulgular romantik bir ilişki deneyimi olmayan bireylerin romantik ilişkide karşılaşılabilecek olası tehditlerle zihinlerinin meşgul olmamasından kaynaklı; kendilerini daha güvenli hissederek, şema aşırı telafisi ve şema kaçınması başa çıkma biçimlerini daha az kullandıkları şeklinde yorumlanabilir. Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre, şema teslimi başa çıkma biçiminin romantik ilişki deneyimine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaması ise beklenmeyen bir sonuçtur. Elde edilen bu bulgunun, romantik ilişki deneyimine sahip olan ve olmayan katılımcı sayısının dengeli dağılmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Mevcut çalışmada romantik ilişki deneyimine sahip olan 248 katılımcı ve romantik ilişki deneyimi olmayan 57 katılımcı bulunmaktadır. Dolayısıyla, romantik ilişki deneyimi olan ve olmayan katılımcıların daha dengeli dağıldığı çalışmaların yapılması konuya açıklık getirmesi açısından daha faydalı olabilir.

Araştırmanın bir diğer alt amacı, üniversite öğrencilerinin aldatılma algılarının romantik ilişki deneyimine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Araştırma bulgularına göre, aldatılma algısı düzeyinin romantik ilişki deneyimine sahip olma durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir. Aldatılma kişiden kişiye değişebilir ve öznel bir deneyimdir (Blow ve Hartnett, 2005b). Dolayısıyla bireylerin aldatılma algılarını etkileyen yaş, cinsiyet, bağlanma, kişilik tipleri gibi birden çok bireysel dinamik olabilir. Bu sebeple, katılımcıların aldatılma algılarının romantik ilişki deneyimine sahip olup olmama durumuna göre farklılaşması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

5.1.4. Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığı, Şema Başa Çıkma Biçimleri ve Aldatılma Algısının İlişki Süresi Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın bir diğer alt amacı, üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığının en uzun romantik ilişki süresine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Araştırmanın bulgularına göre, reddedilme duyarlılığı düzeyinin en uzun romantik ilişki süresine göre farklılaşmadığı görülmektedir. Mishra ve Allen (2023) tarafından yapılan meta analiz çalışmasına göre, reddedilme duyarlılığının romantik ilişki süresi ile ilişkili olmadığı, ancak ilişki yatırımı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu ortaya konmuştur. Benzer şekilde, Norona ve Welsh'in (2016) çalışmasında da katılımcıların romantik ilişki süresine göre reddedilme duyarlılığı düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Diğer yandan, ilgili literatürde reddedilme duyarlılığının romantik ilişki süresini etkilediğini belirten çalışmalar da bulunmaktadır. Downey ve arkadaşları (1998) reddedilme duyarlılığı düzeyi yüksek olan bireylerin romantik ilişkilerinin bitme olasılığının daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Campbell ve Marshall (2011) ise, reddedilme duyarlılığının romantik ilişki istikrarını olumsuz olarak etkileyebileceğine dikkat çekmiştir. Bir diğer çalışmada ise, yüksek düzeyde reddedilme duyarlılığının romantik ilişkilerde daha çok çatışmaya sebep olduğu ve ilişki doyumunu düşürdüğü için romantik ilişkilerin kısa sürmesine yol açtığı sonucu elde edilmiştir (Ayduk vd., 2001). Sonuç olarak, reddedilme duyarlılığının en uzun romantik ilişki süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin araştırma bulguları arasında yaygın bir kanının olmaması; örneklem gruplarının farklı olması ve çalışmaya katılan bireylerin reddedilme duyarlılığı düzeylerini etkileyen birden çok değişkenin (örn. ilişki kalitesi, ilişki doyumu vb.) olması ile açıklanabilir.

Araştırmanın alt amaçlarından bir diğeri, üniversite öğrencilerinin şema başa çıkma biçimlerinin en uzun romantik ilişki süresine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesine yöneliktir. Elde edilen bulgulara göre; romantik ilişki deneyimi olmayan katılımcıların şema aşırı telafisi ve şema kaçınması puan ortalamalarının, 0-6 ay arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcılara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Rusbult'un yatırım modeline göre (1980) ilişki istikrarı; bireylerin ilişkiye yaptıkları içsel ve dışsal yatırımlar ve ilişkinin doyumundan etkilenmektedir. Bir diğere ifadeyle; bireylerin romantik ilişkilerinde daha fazla çaba göstermesi, ortak paylaşımlara sahip olması ve birbirlerinin ihtiyaçlarına karşı duyarlı hale gelmesi romantik ilişkiden alınan doyumunu artırarak romantik ilişkilerin daha uzun süre devam etmesine zemin hazırlamaktadır. Aron ve Aron (1986) romantik partnerlerin birlikte geçirdikleri zaman ve paylaştıkları deneyimler ile birbirlerine bağlılıklarının arttığını ifade etmektedir. Ancak, 0-6 ay arasında romantik ilişki süresi bir ilişkide güven ve bağlılık duygularının oluşabilmesi için nispeten kısa bir süredir. Partnerlerin birbirlerini henüz tanımaya başladıkları bu sürede birbirlerine tam anlamıyla güven duymamaları ve kendilerini olası tehditlere karşı korumaya çalışmaları muhtemeldir. Daha önce de söz edildiği üzere, bireylerin erken dönemde karşılanmamış ihtiyaçları sonucu geliştirdikleri baş etme biçimlerini (Young vd., 2003) romantik ilişkilerinde de kullanma eğilimleri göstermeleri beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bir diğere ifadeyle, 0-6 ay arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların romantik ilişkilerinde uyum bozucu şemalarını tetikleyebilecek durumlara karşı şema aşırı telafisi ve şema kaçınması baş etme biçimlerini kullanarak kendilerini korumaya çalışmaları literatürle tutarlı bir bulgu olarak görülmektedir. Diğere yandan, hiç romantik ilişki deneyimi olmayan bireylerin bağlanma ihtiyaçlarını tetikleyebilecek durum veya ihtimallerle ilgili düşüncelerle çok meşgul olmamaları sonucu şema aşırı telafisi ve şema kaçınması başa çıkma biçimlerini daha az kullanma eğilimi gösterdikleri düşünülebilir. Araştırma sonucunda elde edilen bir diğere bulgu ise, 0-6 ay arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların şema teslimi puan ortalamalarının, 1-3 yıl arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcılardan daha yüksek düzeyde olduğudur. Elde edilen bu bulgu ise, romantik ilişki süresinin artmasına bağlı olarak güven ve tatmin düzeyinin artacağı (Rusbult, 1980); şema başa çıkma biçimlerinden birisi olan şema teslimini kullanma eğiliminin de azalacağı şeklinde yorumlanabilir.

Son olarak, üniversite öğrencilerinin aldatılma algısı düzeylerinin en uzun romantik ilişki süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Elde edilen

bulgulara göre, 0-6 ay arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların aldatılma algısı puan ortalamalarının 1-3 yıl ve 3-5 yıl arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların aldatılma algısı puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Bir diğer bulgu ise, 3-5 yıl arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların aldatılma algısı puan ortalamalarının 6 ay-1 yıl arasında romantik ilişki süresine olanlara göre daha düşük çıkmasıdır. Bir diğer ifadeyle, katılımcıların romantik ilişki süresi arttıkça aldatılma algılarında düşüş olduğu söylenebilir. Rempel ve arkadaşları (1985) güven duygusunun partnerler birbirine karşı dürüstlük, tutarlılık ve destek gösterdikçe zamanla beraber geliştiğini ifade etmektedir. Bir diğer çalışmada da, evli olan partnerlerin eşlerini daha iyi tanıdıkları için kıskançlık tepkilerinin flört eden partnerlere göre daha düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir (Sümer, 2017). Girgin ve Şık (2018) yaptıkları çalışmada, ilişki süresi ve kıskançlık arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Romantik ilişkilerde güven, bağlılık ve yakınlık duygularının zamanla pekiştiği göz önüne alındığında (Rusbult, 1980), romantik ilişki süresi arttıkça partnerlerin birbirini daha iyi tanıdıkları ve aldatıldıklarına ilişkin daha az şüphe duydukları düşünülebilir. Tüm bu bilgilerden hareketle, mevcut araştırmanın bu bulgusunun literatür tarafından desteklendiği söylenebilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bir diğer bulgu ise, 0-6 ay arasında romantik ilişki süresine sahip katılımcıların aldatılma algısı düzeylerinin, hiç ilişki deneyimi olmayan katılımcıların aldatılma algısı düzeylerine göre daha yüksek olmasıdır. Gizir (2013) bir çalışmasında romantik ilişki deneyimi olan bireylerin hiç romantik ilişki deneyimi olmayan bireylere göre daha fazla işlevsel olmayan inanca sahip olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla bu bulgu, işlevsel olmayan inançlara sahip olmanın bireylerin aldatılma algılarını etkileyebileceğini düşündürmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak araştırmacılara ve uygulamacılara aşağıdaki öneriler getirilebilir.

5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Mevcut araştırmanın örnekleme üniversite öğrencileri ile sınırlıdır. Ancak, reddedilme duyarlılığı, şema başa çıkma biçimleri ve aldatılma algısı farklı gelişim dönemlerinde de incelenmesi gereken özelliklerdir. Bu sebeple, benzer bir çalışmanın daha farklı örneklem grupları ile gerçekleştirilmesi önerilebilir.

- Bu araştırmada, kadın erkek katılımcı oranı dengeli bir şekilde dağılmamaktadır ve kadın katılımcı oranı sayıca daha fazladır. Gelecekte yapılacak çalışmaların, değişkenler arasındaki ilişkilerin cinsiyete gre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla cinsiyet dağılımının daha dengeli olduğu örneklem gruplarında yürütülmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.
- Bu araştırma, çalışma grubu olarak romantik ilişkisi olan ve olmayan katılımcılardan oluşmaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalar spesifik bir ilişki türüne odaklanma ya da farklı ilişki türlerini karşılaştırmaya dayalı olarak planlanabilir.
- Bu araştırma, ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmada ele alınan aldatılma algısı ve şema başa çıkma biçimleri değişkenleri özellikle ulusal alan yazında yeni yeni incelenmeye başlandığından bu kavramları daha derinlemesine keşfedebilmek ve kültürel yansımalarını da açığa çıkarabilmek adına nitel ve karma araştırma deseninde yapılacak çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

5.2.2. Uygulamacılara Yönelik neriler

- Bu çalışmada, reddedilme duyarlılığı ve şema başa çıkma biçimlerinin bireylerin aldatılma algılarını etkileyen önemli değişkenler olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sebeple, psikolojik danışmanlar ve diğer ruh sağlığı uzmanlarının çift terapisinde ve ilişki problemleriyle gelen danışmanlarla bireysel olarak çalışırken reddedilme duyarlılığı ve şema başa çıkma biçimlerini dikkate almaları yararlı olabilir.
- İlgili literatürde, niversite öğrenciliği döneminde romantik ilişkilerin ve özellikle aldatma davranışına ilişkin konuların bu yaş aralığındaki bireyler için oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın bulgularına dayanarak; üniversitelerin psikolojik danışmanlık merkezlerinde, önleyici ve koruyucu psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri çerçevesinde, niversite öğrenciliği döneminde olan bireylerin aldatma ve aldatılmaya ilişkin algılarına ve bu algıyı etkileyen reddedilme duyarlılığı ve özellikle şema başaçıkma biçimlerinin neler olduğuna ilişkin farkındalık kazanmalarını sağlayıcı bireysel ve grup müdahale programları veya psiko-eğitim programları hazırlanıp uygulanması önerilir.
- Bu çalışmanın bulgularına göre, reddedilme duyarlılığı ve şema başa çıkma biçimleri erken dönemde gelişen özellikler olduğundan ileride yaratacakları olumsuz etkileri

önleyebilmek amacıyla anne-babalara yönelik çocuk yetiştirme süreci ile ilgili farkındalık yaratıcı çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, S. (2018). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ yetenekleri ve stresle başa çıkma stilleri: Pamukkale Üniversitesinde bir araştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Akkol, S. (2017). *The Effects of early maladaptive schemas on partners' marital satisfaction: The mediating roles of schema coping styles and perceived partner responsiveness* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Aksoy, B.N. (2023). *Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin çocukluk çağı ruhsal travmalarının kimlik gelişimleri ve stresle başa çıkma becerileri üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Akyol Kol, H. (2023). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin algılanan ebeveyn tutumları ile öz duyarlılık açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Alaçam, S. (2020). *Evli bireylerde evlilik doyumu aldatma eğilimi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Işık Üniversitesi.
- Alavi, M., Mei, T. K., & Mehrinezhad, S. A. (2018). The Dark Triad of personality and infidelity intentions: The moderating role of relationship experience. *Personality and Individual Differences*, 128, 49-54. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.02.023>
- Alevsaçanlar, S. (2015). *Madde bağımlılarında erken dönem uyum bozucu şemalar ve şema sürdürücü başa çıkma davranışları: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Okan Üniversitesi.
- Allen, E. S., & Baucom, D. H. (2004). Adult attachment and patterns of extradyadic involvement. *Family Process*, 43(4), 467-488. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2004.00035.x>
- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological Bulletin*, 103(3), 411-423. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.103.3.411>

- Anlatan, Ö. (2019). *Intentions and attitudes of university students towards infidelity: Investment model perspective* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Anlı, İ. ve Can, Y. (2017). Alkol kullanım bozukluklarında erken dönem uyumsuz şemaların üstesinden gelme biçimleri: Şema terapi çerçevesinde bir araştırma. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(32), 15-32. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.297693>
- APA Dictionary of Psychology, 2024. Erişim Tarihi: 24.93.2024. <https://dictionary.apa.org/>
- Arıkan, M. (2019). *Madde bağımlılarının erken dönem uyumsuz şemaları ve işlev bozucu baş etme biçimleri: Şema terapi perspektifinde bir inceleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Arıkoğlu, Y. (2022). *Kumar bağımlılığı ve internet bağımlılığının erken dönem uyumsuz şemalar ve baş etme yöntemleri yönünden karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sağlık Bilimleri Üniversitesi.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Aron, A., & Aron, E. N. (1986). *Love and the expansion of self: Understanding attraction and satisfaction*. Hemisphere Publishing.
- Atak, H. ve Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 520-546. <https://doi.org/10.5455/cap.20120431>
- Atan, T., Ünver, Ş. ve İslamoğlu, İ. (2019). Analysis of rejection sensitivity levels of students studying at university. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 27, 529-538. <http://dx.doi.org/10.29228/tbd.2007.23384>
- Atay, Ş. (2021). *Psychological aggression among dating university students: The prediction of attachment styles, rejection sensitivity, and self-compassion* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Ateş, G. (2018). *Associated factors of subjective well-being in married individuals: Online infidelity tendency, gender roles, and marital satisfaction* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

- Atkins, D. C., Baucom, D. H., & Jacobson, N. S. (2001). Understanding infidelity: Correlates in a national random sample. *Journal of Family Psychology*, 15, 735–749. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.15.4.735>
- Avşaroğlu, S. ve Üre, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 85-100.
- Ayduk, O., Downey, G., Testa, A., Yen, Y., & Shoda, Y. (1999). Does rejection elicit hostility in rejection sensitive women? *Social Cognition*, 17(2), 245–271. <https://doi.org/10.1521/soco.1999.17.2.245>
- Ayduk, O., Gyurak, A., & Luerksen, A. (2008). Individual differences in the rejection-aggression link in the hot sauce paradigm: The case of rejection sensitivity. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44(3), 775–782. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2007.07.004>
- Ayduk, O., May, D., Downey, G., & Higgins, E. T. (2003). Tactical differences in coping with rejection sensitivity: The role of prevention pride. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(4), 435-448. <https://doi.org/10.1177/0146167202250911>
- Barta, W. D., & Kiene, S. M. (2005). Motivations for infidelity in heterosexual dating couples: The roles of gender, personality differences, and sociosexual orientation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(3), 339–360. <https://doi.org/10.1177/0265407505052440>
- Basile, B., Tenore, K., Luppino, O. I., & Mancini, F. (2017). Schema therapy mode model applied to ocd. *Clinical Neuropsychiatry*, 14(6), 407-414.
- Basile, B., Tenore, K., & Mancini, F. (2019). Early maladaptive schemas in overweight and obesity: A schema mode model. *Heliyon*, 5(9).
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529.
- Bayar, B. (2021). *Yetişkin bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar, romantik ilişkilerindeki bağlanma stilleri, ilişki doyumları ve başa çıkma biçimleri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi.

- Bayoğlu, F. (2020). Şema Başa Çıkma Biçimleri Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(31), 4289-4316. <https://doi.org/10.26466/opus.805108>
- Beck, A. T. (1964). Thinking and depression: II. Theory and therapy. *Archives of General Psychiatry*, 10(6), 571. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1964.01720240015003>
- Beck, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. International Universities Press.
- Berman, M. I., & Frazier, P. A. (2005). Relationship power and betrayal experience as predictors of reactions to infidelity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(12), 1617-1627. <https://doi.org/10.1177/0146167205277209>
- Betzig, L. (1989). Causes of conjugal dissolution: A cross-cultural study. *Current Anthropology*, 30, 654-676.
- Blow, A. J., & Hartnett, K. (2005a). Infidelity in committed relationships I: A methodological review. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31(2), 183-216. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2005.tb01555.x>
- Blow, A. J., & Hartnett, K. (2005b). Infidelity in committed relationships II: A substantive review. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31(2), 217-233. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2005.tb01556.x>
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *International Journal of Psychoanalysis*, 39, 350-373.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Volume I Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Volume II Separation, anxiety and anger*. Basic Books.
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma*. Pinhan Yayıncılık.
- Brewer, G., Guothova, A., & Tsivilis, D. (2023). "But it wasn't really cheating": Dark Triad traits and perceptions of infidelity. *Personality and Individual Differences*, 202, 111987. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2022.111987>

- Brown, J. M., Selth, S., Stretton, A., & Simpson, S. (2016). Do dysfunctional coping modes mediate the relationship between perceived parenting style and disordered eating behaviors? *Journal of Eating Disorders*, 4, 1-10. <https://doi.org/10.1186/s40337-016-0123-1>
- Brogdon, B. L., Fitzwater, A. L., & Johnson, L. C. (2006). Differences in men's and women's perception of infidelity in varying situations. *The Osprey Journal of Ideas and Inquiry*, 18.
- Buss, D. M., & Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100(2), 204-232.
- Buunk, B. P. (1995). Sex, self-esteem, dependency and extradyadic sexual experience as related to jealousy responses. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12(1), 147-153. <https://doi.org/10.1177/0265407595121011>
- Çağlayaner, A. (2020). Reddedilme duyarlılığının yaşam doyumu, narsisizm, benlik saygısı ve yalnızlık ile ilişkisi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Çakır, Z. (2007). *Antisosyal kişilik bozukluğunda erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve şema sürdürücü başa çıkma davranışları arasındaki ilişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Campbell, L., & Marshall, T. (2011). Anxious attachment and relationship processes: An interactionist perspective. *Journal of Personality*, 79(6), 1219-1250. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2011.00023.x>
- Carver, C. S. (2011). Coping. In R. J. Contrada & A. Baum (Eds.), *The handbook of stress science: Biology, psychology, and health* (pp. 221-229). Springer Publishing Company.
- Çelikadam, Ç. (2018). *Aldatmaya yönelik tutumların ahlak ve bağlanma açısından ele alınması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Çelimli, Ç. (2022). *Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri ve Kendine Saygı İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Aldatılma Algısının Aracı Rolü* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Çelimli, Ç. ve Erden Çınar, S. (2024). Aldatılma algısı ölçeğinin geliştirilmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 229-243. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1425246>

- Charny, I. W., & Parnass, S. (1995). The impact of extramarital relationships on the continuation of marriages. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 21(2), 100-115. <https://doi.org/10.1080/00926239508404389>
- Chuick, C. (2009). *Gender and Infidelity: A Study Of The Relationship Between Conformity to Masculine Norms And Extrarelational Involvement* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Iowa.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Akademi.
- Creasey, G., Kershaw, K., & Boston, A. (1999). Conflict management with friends and romantic partners: The role of attachment and negative mood regulation expectancies. *Journal of Youth and Adolescence*, 28(5), 523-543.
- Creswell, J. W. (2022). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Merrill Prentice-Hall.
- Direktör, C. ve Nuri, C. (2016). The effects of perceived parental acceptance and rejection on infidelity tendency. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling*, 5(1), 39-45.
- Docan-Morgan, T., & Docan, C. A. (2007). Internet infidelity: Double standards and the differing views of women and men. *Communication Quarterly*, 55, 317-342. <https://doi.org/10.1080/01463370701492519>
- Downey, G., Feldman, S., & Ayduk, O. (2000). Rejection sensitivity and male violence in romantic relationships. *Personal Relationships*, 7, 45-61. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2000.tb00003.x>
- Downey, G., Freitas, A. L., Michaelis, B., & Khouri, H. (1998). The self-fulfilling prophecy in close relationships: Rejection sensitivity and rejection by romantic partners. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(2), 545-560. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.2.545>
- Downey, G., Mougios, V., Ayduk, O., London, B. E., & Shoda, Y. (2004). Rejection sensitivity and the defensive motivational system: Insights from the startle response to rejection cues. *Psychological Science*, 15(10), 668-673. <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2004.00738.x>

- Downey, G., & Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of personality and social psychology*, 70(6), 1327.
- Drigotas, S. M., & Rusbult, C. E. (1992). Should I stay or should I go? A dependence model of breakups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(1), 62-87. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.62.1.62>
- Dursun, A. ve Özkan, M. S. (2019). Genç yetişkinlerin aldatmaya yönelik niyetleri üzerinde aldatmaya yönelik tutum ve sosyal medya kullanımının etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(2), 475-484. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2560>
- Dursun, A. ve Özkan, M. S. (2019). Genç yetişkinlerin aldatmaya yönelik niyetleri üzerinde aldatmaya yönelik tutum ve sosyal medya kullanımının etkisi. *Kastamonu Education Journal*, 27(2), 475-495. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2560>
- Ehnavall, A., Mitchell, P. B., Hadzi-Pavlovic, D., Malhi, G. S., & Parker, G. (2009). Pain during depression and relationship to rejection sensitivity. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 119(5), 375-382. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.2008.01316.x>
- Erdem, Z. (2018). *Panik bozukluğu hastalarında erken dönem uyum bozucu şemalar ve şema sürdürücü başa çıkma davranışlarının şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Erözkan, A. (2004). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılıkları ile reddedilme duyarlılıklarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 85-98.
- Erözkan, A. (2007). Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıkları ile sosyal kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 225-240.
- Erözkan, A. (2009). Rejection sensitivity levels with respect to attachment styles, gender, and parenting styles: A study with Turkish students. *Social Behavior and Personality*, 37(1), 1-14. <https://doi.org/10.2224/sbp.2009.37.1.1>
- Feinstein, B. A. (2020). The rejection sensitivity model as a framework for understanding sexual minority mental health. *Archives of Sexual Behavior*, 49(7), 2247-2258. <https://doi.org/10.1007/s10508-019-1428-3>

- Feldman, S., & Cauffman, E. (1999). Your cheatin' heart: Attitudes, behaviors, and correlates of sexual betrayal in late adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 9, 227–252.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd ed.). Sage Publications Ltd.
- Fife, S. T., Weeks, G. R., & Gambescia, N. (2008). Treating infidelity: An integrative approach. *The Family Journal*, 16(4), 316-323. <https://doi.org/10.1177/1066480708323205>
- Fincham, F. D., & Cui, M. (Eds.). (2010). *Romantic relationships in emerging adulthood*. Cambridge University Press.
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships. *Child Development*, 63(1), 103–115. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1992.tb03599.x>
- Gable, S. L., & Impett, E. A. (2012). Approach and avoidance motives and close relationships. *Social and Personality Psychology Compass*, 6(1), 95-108. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2011.00405.x>
- George, D., ve Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update* (10th ed.). Pearson.
- Girgin, B. ve Şık, B. A. (2018). Çatalca'da yaşayan evli bireylerin bağlanma stilleri, romantik kıskançlık düzeyleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişki. *Aydın Sağlık Dergisi*, 4(2), 41-54.
- Gizir, C. A. (2013). Üniversite öğrencilerinin ilişki inançlarının cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumlarına göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38(170), 373-383.
- Gök, A. C. (2012). *Associated factors of psychological well-being: Early maladaptive schemas, schema coping processes and parenting styles* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Göncü Köse, A., Özen-Çıplak, A., Ulaşan Özgüle, E. T. ve Sümer, N. (2017). Reddedilme duyarlılığı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(11), 383-403.
- Gonzaga, G. C., Keltner, D., Londahl, E. A., & Smith, M. D. (2001). Love and the commitment problem in romantic relations and friendship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(2), 247–262. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.81.2.247>

- Green, M. C., & Sabini, J. (2006). Gender, socioeconomic status, age, and jealousy: Emotional responses to infidelity in a national sample. *Emotion*, 6(2), 330–334. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.6.2.330>
- Güler, M., & Çetin, F.H. (2020). Yapısal eşitlik modellerinde madde parselleme: yöntem ve uygulama. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13, 61-71. <https://doi.10.25287/ohuibf.660689>
- Gülkanat, G. (2021). Beliren yetişkinlerde ve genç yetişkinlerde sosyal medya kullanımının ve ilişki doyumunun aldatmaya yönelik niyeti yordaması [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Gültekin, B. F. ve Akyunus, M. (2022). Erken dönem uyum bozucu şemaların ve işlevsel olmayan şema baş etme modlarının kişilerarası baskınlık ve boyun eğicilik ile ilişkisi: Çiftlerde algılanan benzerlik. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 6(1), 108-122. <https://doi.org/10.5455/kpd.26024438m000059>
- Hall, J. H., & Fincham, F. D. (2006). Relationship dissolution following infidelity: The roles of attributions and forgiveness. *Journal of Social & Clinical Psychology*, 25(5), 508–522. <https://doi.org/10.1521/jscp.2006.25.5.508>
- Hamarta, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Hansen, G. L. (1987). Extradynamic relations during courtship. *Journal of Sex Research*, 23(3), 382–390. <https://doi.org/10.1080/00224498709551376>
- Harper, M. S., Dickson, J. W., & Welsh, D. P. (2006). Self-silencing and rejection sensitivity in adolescent romantic relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 459–467. <https://doi.org/10.1007/s10964-006-9048-3>
- Harris, C. R. (2003). Factors associated with jealousy over alternatives: An evolutionary perspective. *Psychological Science*, 14(2), 119-123. <https://doi.org/10.1111/1471-6402.00112>
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0501_1

- Henline, B. H., Lamke, L. K., & Howard, M. D. (2007). Exploring perceptions of online infidelity. *Personal Relationships*, 14, 113–128. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2006.00144.x>
- Hertlein, K. M., & Piercy, F. P. (2006). Internet infidelity: A critical review of the literature. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Families and Couples*, 74, 366–371. <https://doi.org/10.1177/1066480706290508>
- Horney, K. (1937). *The neurotic personality of our time*. W. W. Norton & Co.
- İnce, Ş. İ. (2020). *Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolünün incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Jackman, M. (2015). Understanding the cheating heart: What determines infidelity intentions? *Sexuality & Culture*, 19(1), 72-84. <https://doi.org/10.1007/s12119-014-9248-z>
- Karagöz, Y. (2017). *SPSS ve AMOS uygulamalı nitel-nicel-karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kazemi, N., Rezaei Qazani, A., Bajalan, F., Alihadilo, M., & Rameshi, M. (2023). A comparative study of marital incompatibility, coping strategies and emotional schemas in applicants for divorce with and without marital infidelity history. *Iranian Evolutionary Educational Psychology Journal*, 5(2), 193-204. <https://doi.org/10.61186/ieepj.5.2.193>
- Khaleque, A., Uddin, M. K., Hossain, K. N., Siddique, M. N., & Shirin, A. (2019). Perceived parental acceptance–rejection in childhood predict psychological adjustment and rejection sensitivity in adulthood. *Psychological Studies*, 64, 447–454. <https://doi.org/10.1007/s12646-019-00508-z>
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., Martin, C. E., & Gebhard, P. H. (1998). *Sexual behavior in the human female*. Indiana University Press.
- Kinsey, A., Pomeroy, W. B., & Martin, C. E. (1953). *Sexual behavior in the human female*. British Medical Journal.
- Kılıç, C. (2020). *Erken dönem uyum bozucu şemalar ve baş etme yöntemleri ile sosyal kaçınma davranışları arasındaki ilişkinin açıklanmasında kırılğan narsisizmin rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.

- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Publications.
- Körük, S. (2017). Üniversite öğrencilerinde riskli davranışların ortaya çıkmasında yordayıcı bir etken olarak uyumsuz şemaların telafileri. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 5(09), 55-69. <https://doi.org/10.7816/nesne-05-09-03>
- Kruger, D. J., Fisher, M. L., Edelstein, R. S., Chopik, W. J., Fitzgerald, C. J., & Strout, S. L. (2013). Was that cheating? Perceptions vary by sex, attachment anxiety, and behavior. *Evolutionary Psychology*, 11(1), 159–171. <https://doi.org/10.1177/147470491301100115>
- Lazarus, R. S. (2006). *Stress and emotion: A new synthesis*. Springer Publishing Company.
- Levine, S. B. (2005). A clinical perspective on infidelity. *Sexual and Relationship Therapy*, 20(2), 143-153. <https://doi.org/10.1080/14681990500113203>
- Little, T. D., Cunningham, W. A., Shahar, G., & Widaman, K. F. (2002). To parcel or not to parcel: Exploring the question, weighing the merits. *Structural Equation Modeling*, 9(2), 151-173. https://doi.org/10.1207/S15328007SEM0902_1
- Luck, A., Waller, G., Meyer, C., Ussher, M., & Lacey, H. (2005). The role of schema processes in the eating disorders. *Cognitive Therapy and Research*, 29, 717-732. <https://doi.org/10.1007/s10608-005-9635-8>
- Lusterman, D. D. (1998). *Infidelity: A survivor guide*. New Harbinger Publications.
- Mairet, K., Boag, S., & Warburton, W. (2014). How important is temperament? The relationship between coping styles, early maladaptive schemas and social anxiety. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 14(2), 171-190.
- Mark, K. P., & Haus, K. R. (2019). Extradynamic relations. In A. C. Michalos (Ed.), *Encyclopedia of quality of life and well-being research* (pp. 2102-2105). Springer.
- Mark, K. P., Janssen, E., & Milhausen, R. R. (2011). Infidelity in heterosexual couples: Demographic, interpersonal and personality-related predictors of extradynamic sex. *Archives of Sexual Behavior*, 40, 971–982. <https://doi.org/10.1007/s10508-011-9771-z>
- Maslow, A. (1971). *The farther reaches of human nature*. Viking Press.

- Mattingly, B. A., Wilson, K., Clark, E. M., Bequette, A. W., & Weidler, D. J. (2010). Foggy faithfulness: Relationship quality, religiosity, and the Perceptions of Dating Infidelity Scale in an adult sample. *Journal of Family Issues*, 31(11), 1465–1480. <https://doi.org/10.1177/0192513X10362348>
- McKinney, C., Donnelly, R., & Renk, K. (2008). Perceived parenting, positive and negative perceptions of parents, and late adolescent emotional adjustment. *Child and Adolescent Mental Health*, 13(2), 66-73. <https://doi.org/10.1111/j.1475-3588.2007.00452.x>
- Mischel, W., & Shoda, Y. (1995). A cognitive-affective system theory of personality: Reconceptualizing situations, dispositions, dynamics, and invariance in personality structure. *Psychological Review*, 102(2), 246.
- Mishra, M., & Allen, M. S. (2023). Rejection sensitivity and romantic relationships: A systematic review and meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 208, 112186. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2023.112186>
- Moller, N. P., & Vossler, A. (2015). Defining infidelity in research and couple counseling: A qualitative study. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 41(5), 487-497. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2014.931314>
- Moreno, N., & Kahumoku-Fessler, E. P. (2018). Understanding infidelity: How perceptions of infidelity behaviors vary by sex and one's own infidelity experiences. *American Journal of Family Therapy*, 46(2), 107–121. <https://doi.org/10.1080/01926187.2018.1441760>
- Murphy, A. M., & Russell, G. (2018). Rejection sensitivity, jealousy, and the relationship to interpersonal aggression. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(13), 2118-2129. <https://doi.org/10.1177/0886260515622572>
- Norona, J. C., & Welsh, D. P. (2016). Rejection sensitivity and relationship satisfaction in dating relationships: The mediating role of differentiation of self. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 5(2), 124. <https://doi.org/10.1037/cfp0000056>
- Oğuz, Z.R. (2020). *Romantik ilişkilerde yakınlık düzeyi ve algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkide şema modlarının aracı rolü ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.

- Öncül, Ö. (2008). *Roles of basic personality traits, schema coping responses, and toxic childhood experiences on antisocial, borderline, and psychopathic personality characteristics* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Özkul, K. (2020). *Dishonesty in close relationships: The effect of the dark triad personality traits and adult attachment styles on the perceptions of infidelity* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Pehlivan Türk, G. (2020). *Yaygın kaygı belirtileri açısından şema terapi modeline göre bir inceleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Perel, E. (2017). *The state of affairs: Rethinking infidelity - A book for anyone who has ever loved*. Hachette UK.
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. International Universities Press.
- Pietrzak, J., Downey, G., & Ayduk, O. (2005). Rejection sensitivity as an interpersonal vulnerability. In M. W. Baldwin (Ed.), *Interpersonal cognition* (pp. 62–84). Guilford Press.
- Purdie, V., & Downey, G. (2000). Rejection sensitivity and adolescent girls' vulnerability to relationship-centered difficulties. *Child Maltreatment*, 5(4), 338–349. <https://doi.org/10.1177/1077559500005004005>
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P., & Young, J. E. (2011). *Schema Therapy: Distinctive Features*. Routledge.
- Randall, H. E., & Byers, E. S. (2003). What is sex? Students' definitions of having sex, sexual partner, and unfaithful sexual behaviour. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 12(2), 87.
- Reis, H. T., Collins, W. A., & Berscheid, E. (2000). The relationship context of human behavior and development. *Psychological Bulletin*, 126(6), 844. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.126.6.844>
- Rempel, J. K., Holmes, J. G., & Zanna, M. P. (1985). Trust in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(1), 95-112. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.49.1.95>

- Rodrigues, D., Lopes, D., & Pereira, M. (2017). Sociosexuality, commitment, sexual infidelity, and perceptions of infidelity: Data from the second love web site. *The Journal of Sex Research*, 54(2), 241-253. <https://doi.org/10.1080/00224499.2016.1145182>
- Romero-Canyas, R., Downey, G., Berenson, K., Ayduk, O., & Kang, N. J. (2010). Rejection sensitivity and the rejection-hostility link in romantic relationships. *Journal of Personality*, 78(1), 119–148. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2009.00611.x>
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16(2), 172-186. [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(80\)90007-4](https://doi.org/10.1016/0022-1031(80)90007-4)
- Russell, D. W., Kahn, J. H., Spoth, R., & Altmaier, E. M. (1998). Analyzing data from experimental studies: A latent variable structural equation modeling approach. *Journal of Counseling Psychology*, 45(1), 18-29. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.45.1.18>
- Schaeffer, B. (2009). *Is it love or addiction: The book that changed the way we think about romance and intimacy*. Hazelden Publishing.
- Schneider, J. P. (2000). Effects of cybersex addiction on the family: Results of a survey. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 7, 31–58. <https://doi.org/10.1080/10720160008400206>
- Schonian, S. (2013). *Perceptions and definition of infidelity: A multimethod study* [Unpublished doctoral thesis]. University of Nevada.
- Shackelford, T. K., & Buss, D. M. (1997). Anticipation of marital dissolution as a consequence of spousal infidelity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(6), 793-808. <https://doi.org/10.1177/0265407597146005>
- Sharpe, D. I., Walters, A. S., & Goren, M. J. (2013). Effect of cheating experience on attitudes toward infidelity. *Sexuality & Culture*, 17, 643-658. <https://doi.org/10.1007/s12119-013-9169-2>
- Sheffield, A., Waller, G., Emanuelli, F., Murray, J., & Meyer, C. (2009). Do schema processes mediate links between parenting and eating pathology? *European Eating Disorders Review: The Professional Journal of the Eating Disorders Association*, 17(4), 290-300. <https://doi.org/10.1002/erv.922>

- Silva, A., Saraiva, M., Albuquerque, P. B., & Arantes, J. (2017). Relationship quality influences attitudes toward and perceptions of infidelity. *Personal Relationships*, 24(4), 718-728. <https://doi.org/10.1111/pere.12205>
- Simeone-DiFrancesco, C., Roediger, E., & Stevens, A. B. (2015). Schema therapy with couples: A practitioner's guide to healing relationships. John Wiley & Sons.
- Şirvanlı Özen, D. ve Güneri, F. K. (2018). İlişki başarısının temel belirleyicisi: Reddedilme duyarlılığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(4), 444-459. <https://doi.org/10.18863/pgy.360041>
- Spranger, S. C., Waller, G., & Bryant-Waugh, R. (2001). Schema avoidance in bulimic and non-eating-disordered women. *International Journal of Eating Disorders*, 29(3), 302-306. <https://doi.org/10.1002/eat.1022>
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119.
- Subotnik, R. (2007). Cyber-infidelity. In P. R. Peluso (Ed.), *Infidelity: A practitioner's guide to working with couples in crisis* (pp. 169-190). New York, NY: Taylor and Francis.
- Sümer, S. (2017). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, romantik kıskançlık ve ilişki doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Taşkale, N. (2014). *Aile içi şiddet mağduru kadınların şema modeli açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Thompson, A. P. (1984). Emotional and sexual components of extramarital relations. *Journal of Marriage and the Family*, 46, 35-42. <https://doi.org/10.2307/351861>
- Topkaya, N. ve Meydan, B. (2013). Üniversite öğrencilerinin problem yaşadıkları alanlar, yardım kaynakları ve psikolojik yardım alma niyetleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1).
- Toplu-Demirtaş, E., & Fincham, F. D. (2018). Dating infidelity in Turkish couples: The role of attitudes and intentions. *Journal of Sex Research*, 55(2), 252-262. <https://doi.org/10.1080/00224499.2017.1365110>

- Tortamış, M. (2014). *Evli bireylerde romantik kıskançlık düzeyi ve aldatma eğiliminin şema terapi modeli çerçevesinde değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Treas, J., & Giesen, D. (2000). Sexual infidelity among married and cohabiting Americans. *Journal of Marriage and Family*, 62(1), 48-60. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00048.x>
- TÜİK (2021). Türkiye Aile Yapısı Araştırması. Erişim Tarihi: 12.10.2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813>
- Tunçel, T. (2019). *Evli bireylerde erken dönem uyum bozucu şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri, şema sürdürücü başa çıkma davranışları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Ünal, E. (2014). *The effects of child abuse and neglect on psychopathological symptomatology: the roles of early maladaptive schemas and schema coping processes* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- van der Linde, R. P., Huntjens, R. J., Bachrach, N., & Rijkeboer, M. M. (2023). Personality disorder traits, maladaptive schemas, modes and coping styles in participants with complex dissociative disorders, borderline personality disorder and avoidant personality disorder. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 30(6), 1234-1245. <https://doi.org/10.1002/cpp.2892>
- van Wijk-Herbrink, M. F., Roelofs, J., Broers, N. J., Rijkeboer, M. M., Arntz, A., & Bernstein, D. P. (2018). Validation of schema coping inventory and schema mode inventory in adolescents. *Journal of Personality Disorders*, 32(2), 220-241. https://doi.org/10.1521/pedi_2017_31_295
- Vaughan, P. (2003). *The monogamy myth*. New Market Press.
- Volz, A. R., & Kerig, P. K. (2010). Relational dynamics associated with adolescent dating violence: The roles of rejection sensitivity and relational insecurity. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(6), 587-602

- Weis, D., & Slosnerick, M. (1981). Attitudes toward sexual and nonsexual extramarital involvement among a sample of college students. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 349–358. <https://doi.org/10.2307/351386>
- Whisman, M. A. (2016). Discovery of a partner affair and major depressive episode in a probability sample of married or cohabiting adults. *Family Process*, 55(4), 713-723. <https://doi.org/10.1111/famp.12185>
- Whisman, M. A., Gordon, K. C., & Chatav, Y. (2007). Predicting sexual infidelity in a population-based sample of married individuals. *Journal of Family Psychology*, 21(2), 320. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.2.320>
- Whitty, M., & Quigley, L. L. (2008). Emotional and sexual infidelity offline and cyberspace. *Journal of Marital and Family Therapy*, 34(4), 461-468. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2008.00088.x>
- Wilson, K., Mattingly, B. A., Clark, E. M., Weidler, D. J., & Bequette, A. W. (2011). The gray area: Exploring attitudes toward infidelity and the development of the perceptions of dating infidelity scale. *The Journal of Social Psychology*, 151(1), 63-86.
- Yarab, P. E., Allgeier, E. R., & Sensibaugh, C. C. (1999). Looking deeper: Extradyadic behavior, jealousy and perceived unfaithfulness in hypothetical dating relationships. *Personal Relationships*, 6, 305–316. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1999.tb00194.x>
- Yeniçeri, Z. V. ve Kökdemir, D. (2006). University students' perceptions of and explanations for, infidelity: The development of the infidelity questionnaire. *Social Behavior and Personality*, 34(6), 639–650. <https://doi.org/10.2224/sbp.2006.34.6.639>
- Young, J. E. (1999). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*. Professional Resources Press.
- Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press.

EKLER

EK 1- Etik Kurul İzni

T.C.
İSTANBUL SAĞLIK VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

06./11./2023

Sayın Arş. Gör. Fatma SEVİM

İstanbul Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna yapmış olduğunuz başvurunuz incelenmiş olup, “*Üniversite Öğrencilerinin Aldatılma Algılarının İncelenmesi: Reddedilme Duyarlılığı ve Şema Başa Çıkma Biçimlerinin Rolü*” isimli araştırmanız kurulumuzun 30.10.2023 tarihli 2023/05 sayılı toplantısında etik yönden uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Mehmet Baybora KAYAHAN
Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu Başkanı

EK 2 – Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli Katılımcı,

"Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki deneyimleri" üzerine gerçekleştireceğimiz bu çalışma, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı kapsamında; **Doç. Dr. Müge Akbağ** danışmanlığında **Arş. Gör. Fatma Sevim** tarafından yürütülmektedir. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen bütün soruları eksiksiz ve içtenlikle cevaplamanızdır. Yanıtlarınızı verirken lütfen doğru olduğunu düşündüğünüz seçeneği değil, **sizi en iyi yansıtan seçeneği işaretleyiniz**. Sizlerden elde edilen veriler sadece bilimsel çalışma amacıyla kullanılacak olup paylaştığınız bilgiler araştırmacı tarafından gizli tutulacaktır ve sizden herhangi bir kimlik bilgisi istenmeyecektir.

Araştırmamıza katılımınız ve desteğiniz için teşekkür ederiz.

Arş. Gör. Fatma Sevim

Doç. Dr. Müge AKBAĞ

(Tez Danışmanı)

Soru ve görüşleriniz için aşağıdaki mail adresine yazabilirsiniz.

Yukarıda yer alan bilgileri okudum. Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda ve faaliyetlerde kullanılmasını kabul ediyorum.

İmza:

EK 3 – Kişisel Bilgi Formu

1.Cinsiyetiniz:	Kadın () Erkek ()
2.Yaşınız:	
3. Şu anda romantik bir ilişkiniz var mı?	Evet () Hayır ()
4. Halihazırda romantik bir ilişkiniz yoksa daha önce romantik bir ilişki yaşadınız mı?	Evet () Hayır () Şu anda romantik ilişkim var ()
5. En uzun romantik ilişki süreniz nedir?	Hiç romantik ilişkim olmadı 0-6 ay () 6 ay- 1 yıl () 1 yıl- 3 yıl () 3 yıl – 5 yıl ()

EK- 4: Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (Örnek Maddeler ve Ölçek İzni)

Aşağıdaki her bir madde genelde üniversite öğrencilerinin bazen diğer kişilerden talep ettiği şeyleri tanımlamaktadır. Lütfen, her bir durumda/koşulda bulunduğunuzu düşünün ve cevaplarınızı ona göre verin. Her bir soruda, sizin için uygun olan sayıyı işaretleyiniz.

- Maddeleri değerlendirirken, karşınızdaki kişinin (örneğin, bir hocanız veya bir arkadaşınızla ilgili olan maddelerde) lütfen belirli bir kişiyi değil, **ORTALAMA BİR KİŞİYİ DÜŞÜNEREK** yanıt veriniz.
- Araştırma, **özel kişilere karşı olan tutumlarınızı değil, GENEL TUTUMLARINIZI** incelemektedir.

1.Sınıftaki birine notlarını ödünç alıp alamayacağınızı soruyorsunuz.

a) Kişinin notlarını vermek isteyip istemeyebileceği ile ilgili olarak ne kadar **endişe eder veya kaygı duvarsınız?** (1) (2) (3) (4) (5) (6)

b) Bu kişinin notlarını bana isteyerek vermesini beklerdim. (1) (2) (3) (4) (5) (6)

2. Romantik partnerinizin sizinle aynı eve taşınmasını istiyorsunuz.

a) Romantik partnerinizin sizinle aynı eve taşınmayı isteyip istemeyeceği ile ilgili ne kadar **endişe eder veya kaygı duvarsınız?** (1) (2) (3) (4) (5) (6)

b) Romantik partnerimin benimle aynı eve taşınmayı istemesini beklerdim. (1) (2) (3) (4) (5) (6)

3. Yurtdışı gezisine gitmek için ebeveynlerinizden destek istiyorsunuz.

a) Ebeveynlerinizin size yardımcı olmayı isteyip istemeyebileceği ile ilgili ne kadar **endişe eder veya kaygı duvarsınız?** (1) (2) (3) (4) (5) (6)

b) Onların (Ebeveynlerimin) bana yardım etmek için istekli olmalarını beklerdim. (1) (2) (3) (4) (5) (6)

me Jan 25, 2023

Hocam merhabalar, Marmara Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Reh...

Aslı Göncü Köse Jan 30, 2023

to me ▾

Sayın Fatma Sevim merhaba,

Tabii ki ölçeği kullanabilirsiniz. Ölçeğin kendisi ile skarlama ayrıntılarını içeren ve referans vermeniz gereken makaleyi ekte bulabilirsiniz.

Sağlıklı günler ve iyi çalışmalar dilerim.

--

Doç. Dr. Aslı GÖNCÜ KÖSE
Çankaya Üniversitesi
Psikoloji Bölüm Başkanı

EK 5: Şema Başa Çıkma Biçimleri Ölçeği (Örnek Maddeler ve Ölçek İzni)

Aşağıda bireylere özgü bazı davranışları tanımlayan ifadeler yer almaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatli bir şekilde okuyup, her bir ifadenin sizi ne derece yansıttığını, yan tarafta bulunan ilgili seçeneği (X) işaretleyerek belirtiniz.		Benim için hiç uygun	Benim için nadiren	Benim için biraz uygun	Benim için genellikle	Benim için oldukça	Benim için tamamen
1	Başkaları tarafından eleştirildiğimde çoğu zaman savunmaya geçerim.						
2	Çoğu zaman aklımdan ‘ben biliyordum’ veya ‘tam da beklediğim gibi’ düşünceleri geçer.						
3	Ne zaman mutsuz veya kızgın hissetsem başkalarından uzaklaşıyorum.						
4	Stres altındayken çoğu zaman fiziksel belirtiler yaşarım.						
5	Başkalarının ihtiyaç ve isteklerini çoğunlukla kendiminkilerin önüne koyarım.						
6	İnsanların bana verdikleri tepkileri analiz etmek için çok zaman harcarım.						

Ferhat BAYOĞLU Dec 12, 2022

to me ✓

Merhabalar,

Ek'te ilgili ölçek ve ölçeğin yayınlanmış olduğu araştırma makalesi yer almaktadır.

Kolaylıklar ve iyi çalışmalar dileğiyle.

Orijinal ölçek 16 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır; Türkçe Uyarlaması gerçekleştirilen ŞBCÖ ise 12 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır.

Ölçekte yer alan maddelerden;

1, 5, 8 ve 10. maddeler **Aşırı Telafi,**

2, 6, 9 ve 11. maddeler **Teslim,**

3, 4, 7 ve 12. maddeler ise **Kaçınma** başa çıkma biçimi alt boyutlarını oluşturmaktadır.

Not: Ölçeğin puanlanması: Ölçek 1-6 arasında Likert türü bir derecelendirmeye sahiptir. Ölçekten alınan puanların değerlendirilmesiyle ilgili olarak; alt ölçek toplam puanlarının yüksek olması, tanımlanan şema başa çıkma davranışının arttığına işaret etmektedir. (Not: Ölçeğin orijinalinde toplam puan vurgusu yoktur sadece alt boyut bazında puanlama yapılmaktadır)

EK 6: Aldatılma Algısı Ölçeği (Örnek Maddeler ve Ölçek İzni)

Aşağıda romantik ilişkilerde aldatılmaya ilişkin birtakım ifadeler yer almaktadır. Bu ifadenin sizin için aldatılma olup-olmadığına ne ölçüde katıldığınızı gösteren seçeneği ölçek üzerinde işaretleyiniz.		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Başka bir kadına/erkeğe yönelik arkadaşlıktan öte duygular beslemesi					
2	Başka bir kadınla/erkekke fantezilerini paylaşması					
3	Başka bir kadını/erkeği düşünerek cinsel fanteziler kurması					
4	Sosyal medyadan başka bir kadınla/erkekke gizlice görüntülü konuşması					
5	Başka bir kadınla/erkekke gizlice sinemaya gitmesi					
6	Başka bir kadınla/erkekke aynı yatakta uyuması					
7	Başka bir kadına/erkeğe karşı heyecan duyması					
8	Başka bir kadını/erkeği aklından çıkaramaması					
9	Başka bir kadına/erkeğe âşık olması					
10	Başka bir kadınla/erkekke tatil planı yapması ya da tatile çıkması					
11	Kendisini başka bir kadınla/erkekke hayal etmesi					
12	Başka bir kadına/erkeğe kaçamak bakışlar atması					

Aldatılma Algısı Ölçeği Kullanım İzni Hk.

Inbox

me Dec 12, 2022

Çağla hocam merhabalar,
Marmara Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
Bölümünde yüksek lisans yapmaktayım. Aldatılma Algısı
Ölçeği'ni izniniz olursa tezimde kullanmak istiyorum. Ölçeğin
tüm maddelerini de benimle paylaşırsanız çok sevinirim. İyi
çalışmalar dilerim.

Saygılarımla

Çağla Çelimli Dec 13, 2022

to me ▾

Translate to English

Merhaba
Ölçek ektedir.
İyi çalışmalar.

...

Aldatılma Algısı
Ölçeği-.docx

Doc

me Dec 14, 2022

to Çağla ▾

